

FÖRVALTNINGSHÖGSKOLAN

RÖSTRÄTT OCH VALBARHET

Politiska motioner om inkludering och
exkludering i svensk demokrati 1989–2023

Josefin Wiberg

Program:	Masterprogrammet i offentlig förvaltning, 120 hp
Kurs (kurskod):	Masteruppsats i offentlig förvaltning, 30 hp (FH2508)
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	VT/2023
Handledare:	Lars Karlsson
Examinator:	Carina Abrahamson

Sammanfattning

Program:	Masterprogrammet i offentlig förvaltning, 120 hp
Kurs (kurskod):	Masteruppsats i offentlig förvaltning, 30 hp (FH2508)
Titel (svensk):	Rösträtt och valbarhet
Titel (engelsk):	Voting rights and eligibility
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	VT/2023
Handledare:	Lars Karlsson
Examinator:	Carina Abrahamson
Nyckelord:	Rösträtt, valbarhet, politiska motioner, demokratiteori

- Syfte:** Uppsatsen undersöker hur partier vill förändra rösträtten utifrån ålder och medborgarskap samt regler för valbarhet. Uppsatsen fokuserar inte på vilket parti eller enskild ledamot som föreslår vad i motionerna då det skulle leda till fördjupning av de politiska ideologierna och partiprogram som inte har med syftet eller ämnet att göra. Avsändare av motionerna görs med partibeteckning i resultatdelen.
- Teori:** Robert Dahls fem kriterier för demokrati används för att analysera argumenten för inkludering och exkludering från rösträtt och valbarhet och därmed den svenska demokratin. Dahl är tydlig med att hans teori om de fem kriterierna är en idealbild och att det finns ingen stat som uppfyller alla kriterierna helt men idealbilden används för att mäta hur demokratisk en stat är. Kriteriet om allomfattande medborgarskap, dvs inkludering, som Dahl presenterar handlar om demos omfattning och hur demos är det som avgör hur de andra kriterierna svarar gentemot grundantagandena. Frågan om demos som är central för denna uppsats då det handlar om vilka som ska inkluderas eller exkluderas från rösträtt dvs demos.
- Metod:** Uppsatsen är en beskrivande idéanalys som undersöker hur de politiska argumenten formuleras. För idéanalysen används Robert Dahls fem kriterier för demokrati som idealtyp. Analysen av motionerna gjordes genom att systematisera innehållet i texterna, en kvalitativ textanalysmetod.
- Resultat:** Motionerna som föreslår förändring av rösträtten i denna uppsats utgår mycket mer från demokratiargument jämfört med historiska argument. Utifrån analyserna av motionerna som gjorts med Robert Dahls fem kriterier för demokrati och de fem grundantagandena som hör till, så är de motioner som vill att göra rösträtt- och valbarhetskriterierna mer inkluderande mer i linje med kriterierna och uppfyller det som krävs för att en stat ska kunna kallas för demokratisk. Motionerna som vill ha mer exkluderande rösträtts- och valbarhetskriterier går emot flera av de fem kriterierna samt några av grundantagandena.

1	INLEDNING	4
2	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	6
3	TIDIGARE FORSKNING	6
4	TEORI	7
5	METOD	12
5.1	IDÉSANALYS.....	12
5.2	DATAINSAMLING	13
6	BAKGRUND	14
6.1	INNAN 1900-TALET	14
6.2	SVERIGES ALLMÄNNA RÖSTRÄTTSFÖRBUND	16
6.3	VÄRNPLIKT	16
6.4	KVINNORS RÖSTRÄTT	17
6.5	RÖSTRÄTTSSTRECKEN	18
6.6	ÅLDERSGRÄNSER FÖR RÖSTRÄTT OCH VALBARHET	19
6.7	UTLÄNDSKA MEDBORGARE BOENDE I SVERIGES RÖSTRÄTT	20
7	RESULTAT	23
7.1	RÖSTRÄTTSÅLDER.....	23
7.1.1	Sänk rösträttsåldern till 16 år för riksdag, kommun- och regionfullmäktige, folkomröstning.....	23
7.1.2	Sänk rösträttsåldern till 16 år för kommun- och regionfullmäktige och/eller folkomröstning.....	25
7.1.3	Försöksverksamhet med 16 års rösträttsålder i en eller flera kommuner vid val till kommunfullmäktige	27
7.1.4	Robert Dahls fem kriterier för demokrati vid sänkning av rösträttsåldern till 16 år.....	30
7.1.5	Rösträtten ska följa kalenderår och inte födelsedatum	31
7.1.6	Robert Dahls fem kriterier för demokrati vid ändring till att rösträtt följer kalenderår	35
7.2	RÖSTRÄTT UTIFRÅN MEDBORGARSKAP	36
7.3	UTLANDSSVENSKARS RÖSTRÄTT.....	36
7.4	INKLUDERANDE RÖSTRÄTT FÖR UTLÄNDSKA MEDBORGARE	37
7.4.1	Rösträtt till riksdag för utländska medborgare	37
7.4.2	Rösträtt utifrån folkbokföring, oberoende svenskt medborgarskap.....	39
7.4.3	Robert Dahls fem kriterier för demokrati vid rösträtt till alla val utifrån folkbokföring.....	43
7.4.4	Samma rösträtt till kommun- och regionfullmäktige som EU-medborgare.....	44
7.4.5	Robert Dahls fem kriterier för demokrati vid samma rösträtt till kommun- och regionfullmäktige som EU-medborgare.....	46
7.4.6	Likgiltiga regler för medborgarskap, anställningar som kräver svenskt medborgarskap, delad kommunal rösträtt och rösträtt till riksdag för nordiska medborgare.....	48
7.5	EXKLUDERANDE RÖSTRÄTT FÖR UTLÄNDSKA MEDBORGARE	48
7.5.1	Endast svenska medborgare ska ha rösträtt i allmänna val.....	48
7.5.2	Ta bort EU-medborgares rösträtt till kommun- och regionfullmäktige.....	50
7.5.3	Dubbla medborgarskap bör inte tillåtas i Sverige.....	51
7.5.4	Robert Dahls fem kriterier för demokrati vid rösträtt för endast svenska medborgare.....	53
7.5.5	Uppvärdera medborgarskapet	55
7.5.6	Robert Dahls fem kriterier för demokrati vid högre krav för medborgarskap	57
7.5.7	Behålla kriterier för rösträtt till riksdag och val till kommun- och regionfullmäktige	58
7.6	VALBARHET	59
7.6.1	Ålder.....	59
7.6.2	Medborgarskap	60
7.6.3	Behålla förtroendeuppdrag trots avflyttning/fyllnadsval med inflyttade	61
7.6.4	Höj kraven för att vara valbar som kandidat till riksdagen	63
7.6.5	Valbar till riksdag i hela landet, förtydligande av vallagen och geografisk representation i riksdagen	63
7.6.6	Robert Dahls kriterier vid valbarhet och representation	64
8	SAMMANFATTNING	66
9	EGNA REFLEKTIONER	67
10	REFERENSER	70
11	BILAGOR	73

1 Inledning

Rösträtt är en maktfråga och den svenska rösträtten har en lång historia av begränsningar och förändringar. Rösträtten är inte skriven i sten, den senaste ändringen gjordes år 1989, och varje år lämnar politiska partier förslag på hur rösträtten bör ändras, till att antingen bli mer inkluderande eller mer exkluderande. I dagens rösträtt finns det kriterier om ålder och medborgarskap som ska uppnås för att man ska få rösta till i de olika valen men vid vissa tidpunkter under 1900-talet hade Sverige mest inskränkningar i rösträtten i Norden (Eriksson & Sundevall 2019 s6).

Allmän rösträtt har aldrig betytt att *alla* får rösta, varken i Sverige eller andra länder som räknas som demokratiska (Eriksson & Sundevall 2019 s5). År 1919 markeras som året då allmän och lika rösträtt infördes i Sverige, då kvinnor fick rösträtt och kunde rösta för första gången år 1921, men det dröjde flera år eller decennier till innan exempelvis intagna på häkten, fattiga, utländska medborgare och personer under förmyndarskap kunde rösta i de svenska valen (Lindgren 2019 s8–13).

Politiska makter har aktivt arbetat med att begränsa rösträtten och styrt över vem som ska få rösta under lång tid. Höger- och vänsterpartierna hade naturligtvis olika uppfattningar om vad som var viktigast för att få rösträtt men överlag kunde valsystemet konstrueras för att få fram "rätt" väljare (Olofsson 2018) genom att kräva att man uppfyllde kvalifikationer som inte endast utgick från ens ekonomi, exempelvis fullgjord värnplikt. Utformandet av valsystemet var även ett sätt att upprätthålla maktpositionerna som fanns i samhället när ståndssamhället upplöstes då första kammaren i riksdagen var ämbetsmän, storföretagare och förmögna godsägare och den andra kammaren som skulle vara mer folklig men det var fortfarande rika markägande bönder, godsherrar och företagare som höll de positionerna (Olofsson 2018) så dess folklighet går att ifrågasätta.

Riksdagen sätter gärna sig själv i centrum när det kommer till firanden av jubileum och minnesårtal men historiskt sett är det den institution som har varit bromsklossen i rösträttens utveckling. Rösträtt är dessutom inget som ges ut gratis utan det har varit en kamp som sträcker sig över flera decennier. Demokratins framväxt har inneburit att vissa behöver ge upp sina privilegier för att släppa in andra och det är inget som görs utan motstånd (Neunsinger 2019 s3–4). År 1921 är inget slutdatum för etableringen av demokratin i Sverige, även om det

ofta framställs som att rösträtten var ”komplett” då, utan år 1921 betraktas som en milstolpe i utvecklingen av demokratin (Eriksson & Sundevall 2019 s7).

Den senaste ändringen i rösträtten gjordes år 1984 efter att begreppet ”omyndighetsförklarad av domstol” togs bort ur lagstiftningen och de personer som omfattades av det begreppet, personer som idag står under förmyndarskap, kunde rösta i valet år 1989 (Berg 2019 s49–52). Uppsatsens omfång börjar därav år 1989 då det var den senaste förändringen av rösträtten.

För att få rösta till riksdagen idag ska man vara 18 år senast på valdagen, vara svensk medborgare, vara eller ha varit folkbokförd i landet. Svenska medborgare boende i landet har rätt att rösta till kommun- och regionfullmäktige, till EU-parlamentet och i folkomröstningar. För utländska medborgare som bor i Sverige är kriterierna olika beroende på vilket land man kommer från. Medborgare i något av EU:s medlemsländer eller Island eller Norge samt är folkbokförd i kommunen eller regionen får rösta till kommun- och regionfullmäktige om de har fyllt 18 år senast på valdagen. EU-medborgare som bor i Sverige har naturligtvis rösträtt till EU-parlamentet. Kommer man inte från ett av EU:s medlemsländer eller Island eller Norge, eller är statslös, ska man ha fyllt 18 år senast på valdagen, ha varit folkbokförd i Sverige i tre år i följd samt vara folkbokförd i kommunen eller regionen för att få rösta till kommun- och regionfullmäktige (Valmyndigheten 2023a).

För att vara en valbar politisk kandidat ska man ha rösträtt i det aktuella valet och ha samtyckt till sin kandidatur i förväg. För valbarhet till kommun- och regionfullmäktige måste kandidaten vara folkbokförd i kommunen eller regionen men för valbarhet till riksdagen ställs inga krav på bostadsort men man måste vara eller ha någon gång varit folkbokförd i Sverige (Valmyndigheten 2023b).

Vem som får delta i demokratin har alltid förändrats. Med 1921 års rösträttsreform, då kvinnor fick rätt att rösta, brukar man hävda att allmän och lika rösträtt infördes och därmed demokrati men det var fortfarande flera grupper som uteslöts i flera decennier efteråt. Idag har vi olika kriterier beroende på vilken politisk nivå det gäller och vilket land man kommer från. Denna uppsats undersöker hur politiken vill förändra dagens rösträttsregler, antingen till att bli mer inkluderande eller exkluderande. För att ändra en grundlag krävs det att riksdagen tar två likadana beslut med ett val emellan. Rösträtten regleras i kommunallagen samt regeringsformen. Kommunallagen är inte en grundlag även om den kan ses som kompletterande och kan därmed ändras utan processen som beskrivits ovan.

2 Syfte och frågeställningar

Denna uppsats undersöker hur partier vill förändra rösträtten utifrån ålder och medborgarskap samt regler för valbarhet. År 1975 ändrades vallagen så att man skulle ha fyllt 18 år senast på valdagen för att få rösta, tidigare skulle man vara 19 år året innan ett valår för att få rösta. År 1976 fick utländska medborgare rösta till kommunfullmäktige efter att ha varit folkbokförda i kommunen i tre år (Riksdagen u.å.).

Denna uppsats undersöker på vilket sätt riksdagspartierna vill förändra rösträtten och vilka argument de använder när de föreslår sina förändringar under åren 1989–2023. Valet år 1989 var det senaste efter en ändring av rösträtten, då personer under förmyndarskap fick rösträtt, och därför börjar uppsatsens omfång där. Uppsatsen fokuserar inte på vilket parti eller enskild ledamot som föreslår vad i motionerna då det skulle leda till fördjupning av de politiska ideologierna och partiprogram som inte har med syftet eller ämnet att göra. Avsändare av motionerna görs med partibeteckning i resultatdelen.

Forskningsfrågorna för uppsatsen är:

- Vilka argument använder politiska partier för ändring av rösträttsåldern?
- Vilka argument använder politiska partier för förändring av rösträtt för utländska medborgare?
- Vilka argument använder politiska partier för förändring av valbarheten till riksdagen?

3 Tidigare forskning

Det finns gott om forskning för den svenska rösträttens historia och i samband med Demokratijubileet åren 2018–2022 togs ny forskning fram och sammanställdes i flera olika medieformer, exempelvis på firademokratin.riksdagen.se. Ebba Berling Åselius avhandling ”Rösträtt med förhinder: rösträttsstrecken i svensk politik 1900–1920” från 2005 är en gedigen undersökning av rösträttsstrecken som infördes 1907/1909 och som har till viss del hängt kvar som begränsningar i rösträtten upp till år 1984. Åselius forskning granskar det tidiga 1900-talet och annan forskning om rösträttens utveckling börjar oftast vid 1920-talet och täcker därmed en viktig tid i kampen för rösträtten. En annan avhandling som undersöker den första rösträttsreformen är Staffan Runestams ”Förstakammarhögern och rösträttsfrågan 1900–1907” som fokuserar på hur förstakammarhögern motsatte sig utvidgning av rösträtten. Forskning om tiden efter den första rösträttsreformen är exempelvis projektet ”Allmän

rösträtt? Rösträttens begränsningar i Sverige efter 1921” som har flera publiceringar om bland annat rösträttsstrecken, hur de kom till, vilka de drabbade och hur de avskaffades. En av de publikationerna är Arbetarhistoria nr 170–171 (2019:2–3) som redogör för rösträttsstrecken och hänvisas till i denna uppsats.

Inför uppsatsens start hittades ingen övergripande forskning om rösträttsfrågan efter den senaste ändringen år 1989 och uppsatsen ämnar till att fylla den luckan och undersöka det vi inte vet om den nutida utvecklingen av rösträtts- och valbarhetsfrågan.

4 Teori

I och med att uppsatsen analyserar argument för inkludering och exkludering från rösträtt och valbarhet och därmed demokrati så används demokratiteori som teoretisk ansats.

Det finns många ansatser om definitionen av demokrati och hur ett demokratiskt samhälle bör se ut. Denna uppsats ser till Robert Dahls demokratiteori och hans fem kriterier för hur en demokratisk process karaktäriseras. Dahl är en av de mest framstående forskarna inom nutidens demokratiforskning och i detta avsnitt redogörs för hans fem kriterier för en demokratisk process med anknytning till fem grundantaganden som motiverar den demokratiska politiska ordningen. De fem kriterierna är effektivt deltagande, lika rösträtt vid det slutgiltiga avgörandet, upplyst förståelse, kontroll över dagordningen och allomfattande medborgarskap. Dahl är tydlig med att hans teori om de fem kriterierna är en idealbild och att det finns ingen stat som uppfyller alla kriterierna helt men idealbilden används för att mäta hur demokratisk en stat är. Kriteriet om allomfattande medborgarskap, dvs inkludering, som Dahl presenterar handlar om demos omfattning och hur demos är det som avgör hur de andra kriterierna svarar gentemot grundantagandena. Det är även frågan om demos som är central för denna uppsats då det handlar om vilka som ska inkluderas eller exkluderas från rösträtt dvs demos.

Dahl inleder sin teori med hur man definierar den grupp som menar att etablera demokrati. Ofta kallar han det för en sammanslutning i och med att gruppen kan vara allt från en stat till en samling av människor med gemensamma mål. Då denna uppsats analyserar svenska politikernas motioner i riksdagen så kommer sammanslutningen i teoriavsnittet benämnas som stat. Dahl menar att för att staten ska kunna uppfylla sina mål så måste riktlinjer och handlingsprogram tas fram och dessa visar sig oftast genom regler och lagar som medborgarna i staten är förpliktigade att följa annars så kan de straffas. De beslut som staten tar är också bindande för varje medborgare att följa (Dahl 1999 s120).

Ett av de fem grundantaganden som Dahl redogör för är att bindande beslut endast ska fattas av de som är underställda besluten, och det brukar formuleras som att ”ingen lagstiftare står över lagen”, skulle beslut tas av utomstående så skulle det kränka gruppens självbestämmande. Det andra grundantagandet kommer från principen om en inneboende jämställdhet och det är att varje medborgares intressen ska väga lika tungt som andras. Det tredje grundantagandet handlar om kompetens och att ingen vuxen medborgare i staten ska behöva bevisa att hen har tillräcklig kompetens för att agera för sina egna intressen och att bevisbördan hamnar på den som hävdar att personen ska uteslutas. Resonemanget hänger på att det är medborgaren själv som bäst avgör vad ens intressen är än vad någon annan skulle göra. Det fjärde grundantagandet kommer också från jämställdhetsprincipen mellan medborgarna och det är att varje medborgares krav på vilka bindande åtgärder som föreslås är lika giltiga som alla andra medborgares. Det som kompletterar de fyra ovanstående grundantagandena är att knappa och värdefulla saker ska fördelas rättvist inom gruppen, rättvist och inte jämlikt är den viktiga punkten med detta antagande, det kan finnas skäl för att fördela olika inom gruppen (ibid. s122).

Det är viktigt att redogöra för de fem grundantagandena för Dahl menar att accepterar man antagandena så bör man även acceptera de kriterier för den beslutsprocess som beskrivs nedan och är de fem kriterierna som Dahl är känd för. Förkastar man kriterierna så förkastar man även ett eller flera av grundantagandena och då brister även argumenten för att staten som granskas skulle uppfylla de krav som gäller för att ses som demokratisk (ibid. s122).

Utifrån grundantagandena presenterar Dahl fem kriterier som ses som idealbilder och utifrån dessa kriterier kan man värdera hur demokratisk en stats politiska process är. Dahl menar att en process som uppfyller alla fem kriterierna är en fullständig demokrati men han är också noga med att det inte finns någon stat som uppfyller dem och det lär nog aldrig finnas någon stat som uppfyller dem helt. Kriterierna representerar vad som är möjligt och hur man kan jämföra verkligheten med dem (ibid. s123).

Kriterierna är:

1. *Effektivt deltagande*

Under hela beslutsprocessen fram tills att ett bindande beslut har fattats så bör alla medborgare ha samma möjligheter till att göra sina röster hörda och kunna säga vilket utfall av beslutet som de föredrar och de måste även ha möjlighet till att föra upp frågor på dagordningen och då kunna säga vilket utfall de föredrar. Dahl menar att om man tar bort en

medborgares möjligheter till att föra fram sin åsikt så kommer den medborgarens preferenser inte tas med, antingen att de är okända för de som styr dagordningen eller att de blir felaktigt uppfattande. Dahl menar att uppfyller man inte detta kriterium så förkastar man även principen om att alla medborgare ska visas samma hänsyn som beskrivits ovan (ibid. s123).

2. *Lika rösträtt vid det slutgiltiga avgörandet*

Detta kriterium bygger på det första med att alla medborgare ska ha lika möjligheter till att göra sina röster hörda och att deras åsikter ska väga lika tungt som andra medborgares. Det slutgiltiga avgörandet visar det sig i omröstningar menar Dahl. Dahl poängterar att det inte krävs lika rösträtt under stadierna innan det slutgiltiga avgörandet och det finns inte heller bestämt hur omröstningar och val ska gå till. Det som krävs är att majoritetsprincipen och andra liknande metoder tillämpas vid besluten och att på så sätt uppfyller man grundantagandet om lika hänsyn mellan medborgare (ibid. s124).

3. *Upplyst förståelse*

Dahl hänvisar till att sammansättningen och omfånget av ett demos kan diskuteras och man kan hävda att vissa medborgare är mer kvalificerade än andra att fatta de nödvändiga besluten. Men för att folket ska veta vilka beslut som bör delegeras eller vad som är bäst för sammanslutningen så behöver det vara upplyst och den upplysningen får man genom utbildning och den offentliga diskussionen. Igen återkommer kopplingen till att varje medborgare ska ha goda och lika möjligheter till att utforska och begrunda det val som bäst tjänar det intresset som medborgaren har, inom den bestämda tidsramen för beslutet (ibid. s126).

4. *Kontroll över dagordningen*

Dahl påpekar att yttre kontroll av dagordningen gör detta kriterium mer dramatiskt men ett demos kontroll över dagordningen bli taget från dem av egna medborgare. Om en mindre grupp tar kontroll över dagordningen så kan medborgarna inte längre fatta alla de demokratiska beslut som de gjorde innan utan endast från den listan som den mindre styrande gruppen har låtit stå kvar. För att uppfylla kriteriet måste demos ha full kontroll över hur ärenden förs upp på dagordningen som utgör den demokratiska processen. Detta kriterium innefattar inga krav på att demos måste bedömas vara kvalificerat för att avgöra vilka frågor som ska delegeras eller vilka demos ska bestämma om själva (ibid. s127–128). Dahl menar att accepterar man kriteriet så accepterar man att demos själv bäst lämpad för att bestämma den

egna kompetensen och vart dess begränsningar finns. Hävdar man att vissa frågor inte borde ligga hos demos så hävdar man också att demos inte är tillräckligt kapabla att avgöra den egna kompetensen (ibid. s129).

5. *Allomfattande medborgarskap*

Detta kriterium är det som omfattar hur demos ska se ut och Dahl formulerar det som att demos måste omfatta alla vuxna, med undantag för utomstående som är på tillfälligt besök och vuxna människor som bevisats ha en mental funktionsnedsättning (ibid. s145).

Det femte kriteriet är det som är mest centralt för denna uppsats och utvecklas därmed vidare i detta avsnitt. Dahl presenterar Locke och Rousseaus ansatser om att ingen bör styras utan sitt samtycke och inte heller tvingas lyda lagar som man inte har varit med och stiftat i en genuin mening. För att skapa själva sammanslutningen så krävs alla de berördas samtycke men för implementeringen av lagar så kan det räcka att de godkänns av majoriteten (ibid. s138). Locke och Rousseau accepterade och Mill försvarade principen om att det går att uteslutna stora delar av den vuxna befolkningen som var underställda lagarna i sammanslutningen utifrån om de var kvalificerade eller inte att delta i beslutsprocessen. De som kvalificerade sig kunde vara liten minoritet och det skulle vara okej (ibid. s141). Dahl menar att om kompetenskravet skulle väga tyngre än rättigheten att vara en del av demos så blir demokratin ostabil, medborgare blir beroende av bedömningar som kan variera och att det kan göra så att många utesluts från demokratin. Dahl pekar på att gränsen mellan demokrati och förmyndarskap blir otydlig (ibid. s142).

Dahl pekar på att stater inte endast tar bindande beslut som omfattar det egna demos utan även lagar som tillämpas på personer som inte är medborgare och som inte har kunnat påverka processen genom vilka lagarna togs fram och har inte heller gett sitt samtycke till att lagarna tillämpas på dem. Dahl menar då att antingen så är alla medborgare eller så ska man enkelt kunna lämna sammanslutningen för att motsätta sig en viss regel och undvika att den tillämpas på en men så ser det inte ut (ibid. s134). Varje stat har gjort så historiskt och Dahl menar att det finns goda skäl till att tro att det kommer att fortsätta och det gäller även för de stater som identifierar sig som demokratiska. Dahl argumenterar för att man ska utgå från jämställdhetsprincipen och att alla vuxna som är underkastade de bindande besluten även ska inkluderas i demos (ibid. s135). Dahl pekar på historiska erfarenheter av att exempelvis kvinnor och etniska minoriteter som vuxna människor har uteslutits ur demos vilket fört med sig att deras intressen inte kommer upp på dagordningen. Ett demos där denna grupp står

utanför kommer troligtvis inte agera för att ta vara på gruppens intressen gentemot demos intressen.

Dahl för en diskussion om vilka som bör inkluderas i demos och vilka med rätta bör exkluderas. Innan han kommer fram till att demos ska omfatta vuxna individer så argumenterar han om att barn ska exkluderas från demos för att de inte har samma kompetensnivå som vuxna och att en åttaåring inte är jämlik en vuxen när det kommer till debatter och beslut om vilka lagar som ska gälla (ibid. s142). Dahl menar att uteslutningen av barn är självklart och har funnits länge historiskt i olika stater och att det tillåter att det finns tillfällen där människor kan bli uteslutna ur demos med hänvisning till kompetenskrav (ibid. s138). Dahl påpekar att denna uteslutning strider mot att styret måste vila på de styrdas samtycke men att det uppmärksammas väldigt sällan och ofta inte ses som ett brott och därför omfattar kriteriet endast vuxna människor (ibid. s142). Trots att barn inte omfattas av inkluderingskriteriet så måste de ändå följa de lagar och regler som staten har tagit bindande beslut om utan att barnen har gett sitt samtycke till dem. Oftast så återspeglas detta i lagstiftningen med justerade lagar för barn och att de inte döms på samma sätt som vuxna men det finns fortfarande lagar som de måste följa (ibid. s142).

Dahl kommenterar även utländska medborgares rätt att ingå i demos. Dahl menar att de är vuxna ur alla rimliga synpunkter och de är underställda de lagarna som gäller i det land de befinner sig men de ses inte som kvalificerade nog att delta i landets val. Argumentet kopplas återigen till kompetenskravet. Dahl tar ett exempel på om en amerikan kommer till Frankrike dagen innan de håller val så är det ingen som argumenterar för att amerikanen ska ha rätt att delta i valet eller få de politiska rättigheterna som följer ett franskt medborgarskap. Dahl menar med detta exempel så anses inte amerikanen som kvalificerad nog trots att hen är vuxen och därför är det också rätt att exkludera amerikanen (ibid. s144). Här har Dahl endast ett exempel om en utländsk medborgare som är på några få dagars besök, men säger inget om utländska medborgare som flyttar till ett annat land och bor där under lång tid och det är en viktig aspekt för denna uppsats. De utländska medborgarna som har bott i Sverige i flera år och är etablerade i samhället kan knappast ses på samma sätt som en utländsk medborgare som vistas en vecka i landet. Detta speglas också i de rösträttskriterier som gäller för utländska medborgare vid val till kommun- och regionfullmäktige, samt gäller olika kriterier beroende på om den utländska medborgaren är en EU-medborgare eller inte.

Kriteriet för inkludering kompletterar de fyra andra kriterierna i kraven på en demokratisk process. Dahl menar att han inte kan föreställa sig hur en stat som uppfyller alla fem kriterier

inte skulle kunna vara demokratisk samt hur en stat som bryter mot en eller flera kriterier skulle kunna ses som demokratisk. Dahl rangordnar hur demokratisk ett politiskt styre är beroende på hur många av kriterierna som det uppfyller. Ett styre som endast uppfyller de två första kriterierna kan ses som demokratiskt fast i en begränsad mening och kriterium tre och fyra för det politiska styret närmare full demokrati men det är först när det femte, allomfattande inkludering i demos, som man kan kalla beslutsprocessen för fullständigt demokratisk (ibid. s146).

5 Metod

Uppsatsen är en idéanalys som undersöker hur de politiska argumenten formuleras vid inkludering och exkludering i den svenska demokratin. Analysen av motionerna gjordes genom att först systematisera innehållet i texterna, en kvalitativ textanalysmetod som beskrivs av Peter Esaiasson i *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad* från 2017 s213. Motionerna grupperades tematiskt efter de förändringar som förslogs av rösträtten samt valbarheten och texternas argument analyserades. Texterna har sammanfattats under denna uppsats resultatdel och samma eller snarlika begrepp och ton används för att förmedla motionernas innehåll. De tematiska uppdelningarna är flera då motionerna omfattar flera olika förslag på ändringar och inlämnades till riksdagen under en 35-års period. Det är viktigt att se bredden av förslag på förändring för att göra en utförlig analys. Uppsatsen gör inga anspråk till faktagranskning av motionerna, exempelvis när motioner hänvisar till forskning eller tidsaspekter vid röstningsförfarandet.

För uppsatsen analys av motionerna som berör rösträtt så är Robert Dahls femte kriterium om inkludering det mest centrala men de fyra andra kriterierna ingår också för att få en total bild av resultatet. För motionerna som föreslår förändringar i valbarhet så är kriterium ett, effektivt deltagande, och fyra, kontroll över dagordningen, de mer centrala. Att vara valbar till den högsta beslutande instansen är ett av de tydligaste sätten att se till att ens intressen behandlas på det tänkta sättet snarare än ett förmyndarskap där andra kan feltolka eller ignorera ens intressen för att gynna sina egna.

5.1 Idéanalys

Bergström och Boréus (2017) säger att en idé kan ses som en tankekonstruktion vilken kan vara en föreställning av verkligheten, en syn på hur man bör agera och som en värdering av fenomen (ibid. s140). En idéanalys har ett beskrivande syfte och används oftast inom sak- och politikfrågor (ibid. s146) och använd när ideologiska aspekter av debatter undersöks (ibid.

s172). Idéanalys innehåller även flera förgreningar: beskrivande, innehållslig och funktionell idéanalys och denna uppsats är en beskrivande idéanalys. För idéanalyser så finns det två analysverktyg, idealtyp och dimensioner. Idealtypen ska inte ses som en modell som beskriver verkligheten och den går inte heller att hitta i verkligheten men den används för att identifiera drag i det som undersöks för att kunna analysera texter (ibid. s150). För denna uppsats idéanalys används Robert Dahls fem kriterier för demokrati som idealtyp, vilken beskrivs i teoriavsnittet i denna uppsats. För idéanalyser med idealtyper så är processen tre steg, först beslutar man vilka drag det är analysverktyget ska uppmärksamma i forskningsmaterialet, det andra är att konstruera själva idealtypen och det tredje steget är analys av materialet med hjälp av idealtypen som valts. Textanalysen följs sedan av en diskussion som kopplar resultatet till forskningsfrågan (ibid. s173) vilket i uppsatsen görs med ett analyschema med Robert Dahls fem kriterier.

5.2 Datainsamling

Datainsamlingen gjordes med sökning i riksdagens motionssamling med sökordet ”rösträtt” årsvis med start år 1989 upp till år 2023.

Inkluderingskriterier för uppsatsen var:

Politiska motioner

- som föreslog ändring av rösträtten och/eller valbarheten till de allmänna valen
- om utredningar gällande ändring av rösträtten och/eller valbarheten till de allmänna valen
- inlämnade till riksdagen mellan år 1989 och år 2023.

Exkluderingskriterier för uppsatsen var:

Politiska motioner

- som endast hänvisar till rösträttens historia
- som kommenterar på förändring av rösträtt utan att yrka eget förslag
- om informationskampanjer i samband med val eller om rösträtt
- som handlar om rösträtt och valbarhet inom aktiebolag, nämndemän inom domstol, utbildningskurser och andra områden som inte berör rösträtt och/eller valbarhet i de allmänna valen.

Sökordet ”rösträtt” gav 972 motioner i riksdagens motionssamling inom årsspannet 1989–2023, dessa sorterades efter uppsatsens inkluderings- och exkluderingskriterier och totalt granskas 245 motioner om rösträtt i denna uppsats, som redovisas kronologiskt i Bilaga 1, vissa motioner upprepas då de yrkar på mer än en förändring av rösträtt. Flera av dessa motioner behandlar även valbarhet och en kompletterande sökning i riksdagens motionssamling med sökordet ”valbarhet” gjordes med samma inkluderingskriterier och exkluderingskriterier som för sökordet ”rösträtt”. Den kompletterande valbarhetssökningen resulterande i totalt 195 motioner varav 16 motioner uppfyllde inkluderingskriterierna och granskades i uppsatsen och redovisas kronologiskt i Bilaga 2. En stor del av motionerna som föreslår samma förändring av rösträtten eller valbarhet är ordagrant samma eller snarlika varandra år efter år.

Den allmänna motionstiden, som är 15 dagar lång om det inte beslutas något annat, äger rum en gång om året på hösten och då lämnar riksdagsledamöter in sina motioner, förslag och likande inom de områden som riksdagen beslutar om. Motionerna som lämnas in under denna period kallas för fristående motioner och kan innehålla flera förslag på förändringar och olika yrkanden. För motionerna som analyserats i denna uppsats är det inte ovanligt att rösträttsfrågan är en av 30 punkter som ingår i en motion. I bilaga 1 och 2 anges det om rösträtts- och valbarhetsdelen är en stor eller liten del av motionen. Motionerna lämnas sedan till det riksdagsutskott som ansvarar för området som skrivs i motionen och efter behandling tar riksdagen ett beslut om vad de ska göra med motionen, bifall eller avslag. De senaste fyra åren inlämnades drygt 2000–3000 motioner per motionstid (Riksdagen 2022). Alla motioner om rösträtt och eller valbarhet har fått avslag även om ändringar som föreslagits i motionerna har genomförts efteråt, exempelvis för utlandssvenskars rösträtt.

6 Bakgrund

6.1 Innan 1900-talet

Rösträttens historia beskrivs ofta som kronologiskt inkluderande och enhetligt men under decennier blev flera grupper i samhället gång på gång exkluderade från rösträtten och rätten att ses som fulla medborgare vid reformer och lagändringar (Lindgren 2019 s8–13).

Rösträttens historia börjar 100 år innan den första rösträttsreformen 1909, då den nya regeringsformen, där de fyra stånden upplöstes, infördes (Riksarkivet u.å.) och domstolar och myndigheter fick självständiga roller. I den nya regeringsformen inrättades även världens

första justitieombudsman dit medborgarna kunde vända sig med klagomål på myndigheterna (Riksdagen 2023).

År 1862 infördes landstingen som en helt ny, regional, politisk nivå och år 1865 beslutades det att införa tvåkammarriksdagen och beslutet trädde i kraft året därpå. Ett beslut måste godkännas i de båda kamrarna för att bli lag. Även om reformen var menad att lösa upp de fyra stånden återsågs de i tvåkammarriksdagen då det var personer som mötte kriterierna och valdes in i riksdagen (Nilsson 2018). Det var även främst dessa grupper som uppnådde kriterierna för att få rösta och det beräknas att ungefär 20% av männen i Sverige hade rösträtt, 6% av landets befolkning totalt. (Riksdagen u.å. b)

Rösträtten var dessutom graderad efter inkomst, den som tjänade mer hade fler röster. Bolag hade också rösträtt i de kommunala samlingarna. En ofta förekommande åsikt var att fattiga som inte ens betalade skatt skulle ha inflytande över hur kommunens pengar, de rikas skattebetalningar, spenderades var ett hot mot samhället (Nilsson 2018).

Motioner om utökad allmän rösträtt, för män, kom gång på gång från den andra kammaren men de röstades alltid ner av den första kammaren. Den första motionen om kvinnlig rösträtt kom 1884 från Fredrik Borg som krävde samma rösträtt för kvinnor som männen hade, motionen röstades ner likt alla de andra motionerna (ibid.).

I fyra decennier stod det still i den politiska utvecklingen av rösträtten, det handlade till viss del om hur man såg på människor som olika men främst handlade det om makt. För de rika och den politiska högern ansågs rösträtten vara något som man förtjänar och att den inte kunde delas ut till vem som helst för att det skulle sluta med ett pöbelvälde. Hela landet skulle gå under om exempelvis fattiga fick rösta om hur skatterna ska fördelas (Olofsson 2018). Vänsterpartierna ville se politisk rösträtt för alla män men ansåg dock att det bör finnas kriterier för att få rösträtt, därmed gäller inte rösträtten alla män.

Rösträtten sågs, från de politiska makterna, som en funktion som endast kunde delas ut till de medborgare som var tillräckligt kvalificerade (Berling Åselius 2005 s20). Arbetarrörelsen och andra folkrörelser såg rösträtten som en mänsklig rättighet och som en naturlig del i medborgarskapet (ibid. s21). Det blev en fråga om statens intresse kontra individens rätt.

Kraven på allmän rösträtt blev mer och mer högljudda och skedde samtidigt i flera länder i Europa och Sverige var sent med att komma till skott jämfört med exempelvis England och USA (Rönnbäck u.å.).

6.2 Sveriges Allmänna Rösträttsförbund

1890 startar Sveriges allmänna rösträttsförbund, SARF. Förbundet ansåg att den rådande politiska ordningen och dess valbarhets- och rösträttskriterier var ohållbara. Förbundet var öppet för både män och kvinnor men arbetade främst för den manliga politiska rösträtten (Riksdagen u.å. b).

SARF anordnade två folkriksdagar, den första år 1893 och den andra 1896. Folkriksdagarna anordnades samtidigt som den ordinarie riksdagen för att bevisa för den politiska makten att det svenska folket var tillräckligt moget för allmän och lika rösträtt. Uppslutningen vid den första folkriksdagen var stor, det var 123 ombud från medlemsföreningarna runt om i Sverige (Kvist Geverts 2019). I folkriksdagarna kunde både män och kvinnor rösta fram sina delegater. Kvinnors rösträtt lyftes också under första folkriksdagen som en viktig punkt men var borttagen från programmet vid den andra folkriksdagen. Med folkriksdagarna ansåg man att det även var ett sätt att tvinga fram förändring, främst genom att påvisa den stora orättvisa som det dåvarande systemet innebar men vissa socialdemokratiska grupper hotade också med storstrejk om inte det blev någon förändring på rösträtten (Björkman 2018). Sveriges allmänna rösträttsförbund upplöstes 1900.

6.3 Värnplikt

1901 införs värnplikten för alla män i åldrarna 18–47. Värnplikten skapade inte bara en stor samhällsförändring när nu männen skulle tränas som soldater men den hade även inverkan på rösträttsdebatten (Berling Åselius 2005 s76). Den politiska vänstern ville se en gemensam lösning för värnplikten och rösträtten men förhandlingsförsöken misslyckades dock. Även om de från politiskt håll hanterades som två separata frågor hade de inverkan på varandra. Det ställdes mer krav på befolkningen utan att några rättigheter förändrades och det blev en obalans i skyldigheter och rättigheter som fick än mer fart på rösträttsdebatten (ibid. s77).

Det var i denna debatt som argumenten för utökad rösträtt, ”en man – ett vapen – en röst”, startade. När staten krävde fullgjord värnplikt av alla män så ska man också ha politisk rösträtt menade den politiska vänstern. Det fanns en oro inom militären att missnöje kunde sprida sig genom leden av rekryter som kom med den nya värnplikten. Det fanns en risk att de kunde förlora sin solidaritet till staten och att det i sin tur skulle kunna påverka den militära utbildningen (ibid. s78).

Den politiska högern höll med om att värnplikt och rösträtten hörde ihop men de vände på den politiska vänsterns argument. Den politiska högerns formulering blev även det som utgjorde

det snart implementerade värnpliksstrecket i rösträtten, hade man fullgjort sin värnplikt och de andra kriterierna, *då* kunde man få rösta till riksdagen (ibid. s77). De ville behålla maktförhållandena som de var och ville inte medverka i någon reform (ibid. s78-79).

1902 hålls en strejk i tre dagar med 120 000 deltagande, det var en politisk strejk som användes för att få allmän och lika rösträtt i riksdagens båda kamrar. Här använde man slagorden ”en man – ett vapen – en röst!” för att påtvinga rösträttsreform. (Riksdagen u.å. c). Några veckor efter strejken bildades även SAF, Svenska Arbetsgivareföreningen för vilket rösträttsstrejken var en utlösande faktor (NE u.å.). Likt folkriksdagarna som hade anordnats tidigare hade inte strejken några direkta effekter på den dåvarande rösträtten men i nutid kan man se rösträttstrejken som ett steg närmare demokratin.

6.4 Kvinnors rösträtt

1902 lades det fram ett förslag i riksdagen om att gifta män bör ha två röster, en för sig själv och en för sin fru. Förslaget röstades ner, som det alltid gjordes när det gällde kvinnlig rösträtt eller förändring av den manliga rösträtten vid denna tid, men förslaget provocerade och var en av anledningarna till att Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt skapades (Rönnbäck 2018). När förslaget om att gifta män bör ha två röster blev det kritiserat då det begränsade kraftigt möjligheterna att utveckla rösträtten för gifta kvinnor (Berling Åselius 2005 s166). LKPR blev i början ett eko av den manliga rösträttsfrågan när det menades att kvinnor ska uppnå samma kriterier som männen för att få rösträtt. Det är även det som stod i den första motionen 1884 om kvinnlig rösträtt (ibid. s166).

Även utvecklingen om den manliga rösträtten i den allmänna politiken hade betydelse för kvinnornas rösträttskamp. Fokuset blev på utvecklingen av den allmänna rösträtten, även om den skulle innehålla konservativa begränsningar (ibid. s167) och där skulle kvinnorna ingå i begreppet allmän, trots att de aldrig gjort det tidigare. Kvinnor ingick inte i begreppet “allmän”, vare sig i vardagligt språk eller lagtext (ibid. s40). När allmän rösträtt diskuterades var det vissa som ansåg att själva orden “allmän rösträtt” var farliga i och med att folk kunde få fel uppfattning, argumentet var att inget land hade faktisk allmän rösträtt och att man då borde använda begreppet “sk allmän rösträtt” (ibid. s49).

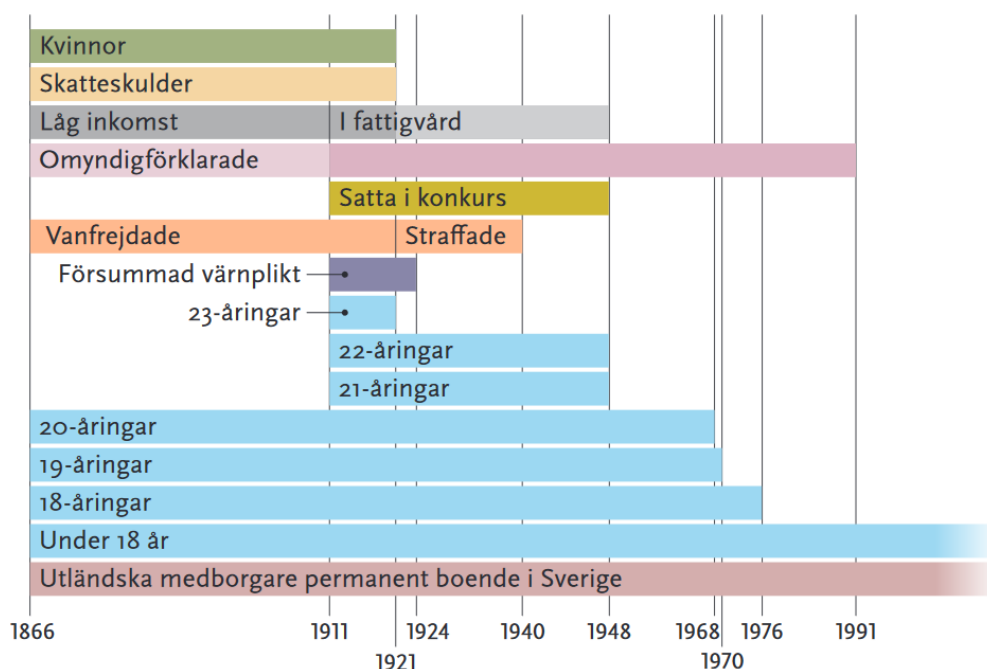
1904 läggs regeringens rösträttsproposition fram och där omnämns kvinnornas begäran men deras krav avfärdades. Att lösa männens rösträttsfråga hade högre prioritet och männens och kvinnornas rösträtter inte kunde lösas tillsammans (ibid. s169). Förväntningarna hos LKPR var även höga när den nya liberala regeringen tillträdde 1905, innan röstningen om

propositionen, och att de skulle ta med kvinnorna när de föreslog allmän rösträtt men de fick snabbt beskedet efter tillträdet att de skulle få vänta på sin tur (ibid. 171).

6.5 Rösträttsstrecken

På grund av uppsatsen begränsningar är det inte möjligt att redogöra för alla rösträttsstrecken och hur de avskaffades, rekommenderad läsning för detta är Arbetarhistoria nr 2019:2–3(170–171) ”Rösträttsbegränsningar i den svenska demokratin”. Nedan är ett diagram av Mattias Lindgren, från projektet ”Allmän rösträtt? Rösträttens begränsningar i Sverige efter 1921”, som visar rösträttsstrecken tidsspänn och vilka grupper som uteslöts från rösträtt till riksdagen. Det var vanligt att ingå i flera av de uteslutna grupperna.

Figur 4. Grupper uteslutna från rösträtt till riksdagens andra kammare (1866–1968) respektive enkammarriksdagen (1970–nu)

Anmärkning: Varje ny ”period” i figuren börjar med det år då val hölls för första gången efter att nya rösträttsregler trätt i kraft. Källa: Lindgren 2020.

Personer under 18 år och utländska medborgare bosatta i Sverige är de två grupper i samhället som aldrig haft rösträtt till riksdagen och är idag de faktorer som utesluter störst andel personer från rösträtt. Före valet 1921 var kvinnor den största gruppen som var utesluten från rösträtten och innan valet 1911 var en stor del av männen uteslutna från rösträtten. Med 1921 års rösträttsreform kunde kvinnor rösta och väljarkåren fördubblades och därefter var ålder den mest uteslutande faktorn, unga förlorade rösträtten när kvinnor fick den då rösträttsåldern höjdes i både kommun och landstingsval samt höjdes valbarhetsåldern (Lindgren 2019).

6.6 Åldersgränser för rösträtt och valbarhet

Med rösträttsreformen 1909 höjdes rösträttsåldern till riksdagen från 21 år till 24 år och med den andra rösträttsreformen 1918 så skiljde man på åldersgränserna för riksdagens första och andra kammare. Till första kammaren skulle man nu vara 27 år för att få rösta och 23 år för att få rösta till den andra kammaren. För att vara valbar till första kammaren skulle man vara 35 år och till andra kammaren 23 år. Den politiska debatten som ledde upp till reformerna kännetecknades av att vänsterpartierna argumenterade för sänkning av rösträttsåldern och andra sätt att utvidga rösträtten och högerpartierna ansåg att med högre rösträtts- och valbarhetsåldrar så kunde stabiliteten i samhället garanteras och att det skulle finnas kontinuitet. Den höga valbarhetsåldern till första kammaren var ett sätt att ”balansera konsekvenserna” som kom av utvecklingen av den svenska demokratin (Josefsson & Sandin 2019 s15–16). Högern ansåg vid denna tidpunkt att unga inte var ansvarstagande och att de var omogna och inte gick att lita på när det kom till politiska frågor. Vänstern menade att de unga skulle vitalisera demokratin och samhället. Den höga rösträttsåldern blev ett uttryck för klasskampen i samhället som pågick samtidigt (ibid. s16).

Denna politiska kompromiss ledde till att ett stort antal unga som tidigare haft rösträtt eller alldeles snart skulle få den när de fyllde 21 år nu uteslöts. Likt den höga valbarhetsåldern till första kammaren skulle de höga rösträttsåldrarna motverka vad den politiska högern uppfattade som ”negativa konsekvenser av den allmänna rösträtts införande” (ibid. s16). De höga åldrarna var priset som man fick betala för kvinnornas rösträtt och kommunisterna ansåg att det var specifikt riktat mot unga människor från arbetarklassen (ibid. s16).

1937 beslutades det att rösträttsåldern skulle vara 23 år för landstingsvalen, vilket var indirekt till första kammaren, och då återförenades rösträttsåldrarna till första och andra kammaren. För att balansera sänkningen höjdes valbarhetsåldern till andra kammaren från 23 år till 25 år. Valbarhetsåldern sänktes tillbaka till 23 år 1941 samtidigt som den kommunala rösträttsåldern sänktes från 23 år till 21 år. Synen på unga och deras lämplighet för rösträtt hade förändrats mycket mellan 1920-talet och början av 1930-talet. De unga hade varit en stor del av landets försvar och genom det visat att de var ansvarstagande, de var nu lämpliga att ge rösträtt till. Åldern för försvarsplikten var 21 år vilket också var ett skäl som framfördes för att de unga skulle ges rösträtt, det var inte längre rimligt att utesluta dem från rösträtten (ibid. s17). 1953 sänks valbarhetsåldern till riksdagens första kammare från 35 år till 23 år.

Under 1900-talet ökade medellivslängden och det föddes färre barn vilket ledde till att makten i samhället försköts till de äldre åldersskullarna. Balansen mellan de unga och de äldre blev en rättvisefråga som återkom i argumenten för en sänkning av rösträttsåldern. Det fanns en oro för att de ungas förtroende för politiken skulle minska om man inte besvarade deras ”berättigade krav på medborgerligt förtroende” (ibid. s18). Valdeltagandet hos de unga var högt vid 1960 års val vilket ytterligare tryckte på att det var stötande att de som hade uppnått myndighetsåldern inte fick rösta eftersom rösträttsåldern var högre. 1963 sänktes rösträttsåldern till 20 år, men man skulle ha fyllt 20 år året innan valet vilket medförde att många som röstade då hade redan fyllt 21 år (ibid. s18).

De yngre årskullarna var stora i antalet och argument från 1920- och 1930-talen återkom, en kompensation måste genomföras för att balansera makten i samhället och man lyfte fram de ungas deltagande i politiska frågor och alla partiernas ungdomsförbund stod bakom kravet på en sänkning. Man såg nu även annorlunda på de ungas kunskaper och erfarenheter och att de behövdes i just politiska sammanhang, som för arbete i nämnder och tingsrätterna (ibid. s19).

1968 sänktes rösträttsåldern till 19 år, som skulle ha fyllts året innan, samt togs 23 år för valbarhet bort. För att vara valbar skulle man nu vara myndig. Flera motioner inkom under den tiden och ville ha en sänkning till 18 år. För valbarhet ansåg man att de kvalitetsgarantier som skulle komma från den höga åldern nu fanns i partiernas interna nomineringsystem (ibid. s19).

När ytterligare en sänkning till 18 år föreslogs 1968 blev splittringen mellan partierna uppenbar, i alla fall i hur snabbt förändringarna skedde. Rösträttsfrågan kopplades till den författningsöversyn som pågick samtidigt, vilket ledde till att både rösträttsåldern sänktes till 18 år och att riksdagens första kammare avvecklades, vars valbarhetsystem var format för att hålla unga borta (ibid. s20).

6.7 Utländska medborgare boende i Sveriges rösträtt

Vid 1800-talets slut var *medborgare* ett nyckelbegrepp för den svenska rösträttsrörelsen. Kampen handlade om vad medborgaren hade för rättigheter och kopplingen till rösträtt var inte lika självklar som den är idag. Flera reformer och ändringar av rösträttskriterierna gjorde att medborgarskapsbegreppet tog ny form vid olika tillfällen genom historien.

När rösträtt för utländska medborgare boende i Sverige föreslogs på 1960-talet så handlade argumenten inte om demokratiska principer utan förslagen kom från integrationspolitiken. Sverige hade haft en lång tid av restriktiv migrationspolitisk men efter andra världskriget

ökade invandringen till Sverige, främst arbetskraftinvandring från de nordiska och i viss mån europeiska länder, och man argumenterade då att personer bör kunna påverka där de bor. Finland hade en stor del medborgare som flyttade till Sverige för arbete och drev frågan om lokal rösträtt inom det Nordiska rådet. Finländarna sågs som relativt lätta att integrera in i de andra nordiska länderna (Ericsson 2019 s22).

Debatten om de utländska medborgarna omfattade även att politiken borde överge assimilering som mål och att invandrarna borde få behålla sina språk och kultur, men även att invandrarna hade ”anpassningsproblem” och att de måste lösas för att det inte skulle bli problem mellan ”svenskar” och invandrare. 1969 inrättades Statens invandrarverk, dagens Migrationsverket, och runt 1970 genomfördes flera reformer som gjorde bland annat att det kommunala ansvaret för invandrare ökade i och med att kommunerna skulle anordna hemspråksundervisning samt det som idag kallas för svenska för invandrare. 1975 antog riksdagen även en samlad invandrarpolitisk strategi och rösträtt för utländska medborgare boende i Sverige inrättades för val till kommun- och regionfullmäktige (ibid. s22–23).

Principiella demokratiargument var i fokus i endast en riksdagsmotion om invandrarernas rösträtt vid val till kommun- och regionfullmäktige, socialdemokraten Kaj Björk som skrev att han också var positiv till rösträtt till riksdagen men ansåg att debatten inte var redo för det spåret. När det gällde den lokala rösträtten var huvudargumentet att det var ”demokratiskt otillfredsställande” att så många saknade rösträtt och därmed inte kunde ”delta i utformningen av de i vidaste mening samhälleliga åtgärder som bestämmer deras egna levnadsvillkor”. Björk menade även, likt den politiska vänstern att invandrarernas ”anpassningsproblem” kunde underlättas med den lokala rösträtten (ibid. s23–24). 1974 tillsatte den socialdemokratiska regeringen en rösträttsutredning som skulle lägga fram förslag för hur rösträtten för de utländska medborgarna skulle se ut och ändringarna skulle genomföras redan till valet 1976. Alla ledamöter från hela det politiska spannet var överens om att utländska medborgare skulle få rösträtt till kommun- och regionfullmäktige efter tre års bosättning. I början av utredningen föreslogs det att det skulle vara andra tidskrav beroende på vilket land man kommer från, exempelvis att medborgare från andra nordiska länder skulle få rösta efter två års bosättning för att de ”snabbare än utlänningar från flertalet andra länder kan växa in i det nordiska värdlandets förhållanden” (ibid. s24), men under utredningen släpptes den tanken. Utredningen höll sig till integrationspolitikens argument istället för demokratiska principer och menade att de invandrare som kom från ”avlägsna länder” hade ”anpassningsproblem” och att deras erfarenheter och kultur skiljde sig från den svenska. Den samlade

integrationspolitiken var tänkt att mildra anpassningsproblemen och den utvidgade rösträtten var ett sätt att sporra kommunerna till att genomföra de förändringar som krävde mycket pengar och att ”stimulera det lokala samhällets ansträngningar för att motverka invandrarnas svårigheter” (ibid. s24). Rösträtten sågs även som ytterligare ett sätt att få invandrarna att bli en del av det svenska samhället och öka deras solidaritet med landet. Reformen var en utveckling av demokratin men från politiskt håll höll man sig till integrationspolitikens mål och insatser. Med den utökade rösträtten kunde 200 000 fler rösta, dock hamnade valdeltagandet runt 60% och har sedan dess fortsatt att sjunka (ibid. s25).

När frågan om invandrares rösträtt till riksdagen kom upp tillsattes en utredning 1982 för att från ett helhetsperspektiv se över relationen mellan rösträtt och nationellt medborgarskap, vilket omfattade både utländska medborgare boende i Sverige och svenska medborgare som lämnat landet som kallas för utlandssvenskar. Utlandssvenskarna hade fått rösta till riksdag, men inte till lokala val, sedan 1967 och om de hade bott utomlands i mer än fem år så förlorade de sin rösträtt, en tidsgräns som togs bort 1977. Nu handlade det inte längre om integrationspolitiska argument utan om principiella demokratiargument, att man bör få påverka där man bor och då borde bosättning gå före nationellt medborgarskap. Integrationspolitiken hade flyttat till den kommunala nivån (ibid. s26).

I och med att utredningen även skulle se över huruvida rösträtten för utlandssvenskar skulle begränsas eller tas bort så skapades en infekterad debatt där de två grupperna ställdes emot varandra politiskt. Vänsterpartierna stod för utvidgning av rösträtten för utländska medborgare och högerpartierna ställde sig hos utlandssvenskarna (ibid. s26). Det väcktes också starka känslor hos utlandssvenskarna som skickade in protester till utredningen, vilket många nöjde sig med, men det förekom också argument som bottnade i etnisk nationalitet. Högerpartierna som knöt sig till utlandssvenskarna beskrev sig själva som försvarare av deras demokratiska rättigheter även om de inte helt använde de nationalistiska argumentet. För högerpartierna var rösträtten en del av det nationella medborgarskapet som inte skulle gå att dela på och att det var medborgarskapet som skulle vara avgörande för rösträtt, inte bosättning (ibid. s26).

Bland ledamöterna inom utredningen fanns det tre läger; högerpartierna som motsatte sig alla typer av utvidgning av rösträtten, VPK som ville ha rösträtt till riksdag för alla utländska medborgare med kravet på tre års bosättning och den socialdemokratiska majoriteten ansåg att nordiska medborgare skulle kunna få rösträtt till riksdagen. För socialdemokraterna var förslaget menat att vara ett mellanläge mellan de andra två lägren men det kom också

påståenden om att det var skillnad på invandrare och invandrare. Likt argumenten som florerade inför den kommunala och regionala rösträtten för utländska medborgare menade man att det var lättare att integrera nordiska medborgare. De ansåg även att utlandssvenskar som inte bott i Sverige på tio år skulle förlora sin rösträtt (ibid. s27).

Vid denna tidpunkt hade gruppen invandrare förändrats, det var inte längre främst finska arbetare utan flyktingar från avlägsna länder var den största gruppen och ”invandrare” ansågs inte längre vara lätta att integrera in i samhället och det växte fram en mer främlingsfientlig och rasistisk rörelse i Sverige. Rösträttsutredningen höll i viss mån med de ”problem” som utomeuropeiska invandrare medförde och att man var rädd för att det skulle leda till att ”klyftor uppstår mellan svenska och utländska medborgare” om de utländska medborgarnas rösträtt även utvidgades till riksdagen så frågan blev snabbt avskriven 1984.

Invandrarministern vid denna tid menade att det vore inte gynnsamt för invandrare med en debatt som ställde olika samhällsgrupper mot varandra (ibid. s28). Andra länder som har utvidgat rösträtten för utländska medborgare har också hänvisat till politiska problem snarare än demokratiska principer och för den svenska utvidgningen så var den enhällig så länge man höll sig till argumenten om integrationspolitiken (ibid. s28). Integrationspolitiken var ju något som politikerna hade producerat fram.

1975 års beslut om att utvidga rösträtten till kommun- och regionfullmäktige är inte något som kan tas för givet, och detsamma gäller för hela den demokratiska utvecklingen under 1900-talet och man behöver vara medveten om att den ofta har mött motstånd (ibid. s28).

7 Resultat

7.1 Rösträttsålder

För att få rösta idag ska man ha fyllt 18 år senast på valdagen det år valen hålls.

7.1.1 Sänk rösträttsåldern till 16 år för riksdag, kommun- och regionfullmäktige, folkomröstning

25 motioner mellan år 1989 och år 2023 föreslår en sänkning av rösträttsåldern till 16 år, vissa av motionerna benämner att ändringen gäller valen till riksdag, regionfullmäktige (landsting) och kommunfullmäktige samt folkomröstningar medan de andra motionerna nöjer sig med att föreslå en sänkning till 16 år utan att specifikt nämna valen det gäller.

Rösträttsåldern har förändrats flera gånger tidigare samt har valbarhetsåldern och rösträttsåldern har varit olika (MP 2000/01:K401, MP 2001/02:K381). Det har även gjorts

utredningar i frågan såsom ”Krokig väg till vuxen” (1996) samt Åldersgränsutredningen (SOU 1996:111) som både föreslår att rösträttsålder bör sänkas till 16 år för att öka ungas inflytande (MP 1997/98:Kr270, MP 1998/99:Kr274).

Flera av motionerna påpekar att de fyraåriga mandatperioderna har gjort att genomsnittsåldern på förstagångsväljaren är 20 år och inte 18 år och vissa är 22 år första gången de röstar (MP 1996/97:K22, MP 1997/98:Kr270, MP 1998/99:K292, MP 1998/99:Kr36, MP 1998/99:Kr274, MP 2002/03:K382, MP 2010/11:So543).

Den högre genomsnittsåldern har lett till ett lägre valdeltagande och med en rösträttsålder på 16 år kan man höja valdeltagandet. Några motioner hänvisar till Tyskland och Schweiz där unga får rösta vid 16 år i olika nivåer och att resultatet har varit bra. Motionerna hänvisar till studier som säger att unga inte röstar exakt som sina föräldrar eller tvärtemot, de röstar inte populistiskt och de är inte mer påverkbara än andra grupper (MP 2002/03:K258, MP 2003/04:K27, MP 2010/11:So543).

Motionerna trycker även på att ungdomar har mer kunskap om samhället än tidigare (MP 1996/07:K22, FP 1998/99:Kr35, FP 2001/02:K337) och utbudet om nationell och internationell politik finns i större utsträckning i massmedia (C 1993/94:K705, MP 2002/03:K382, MP 2010/11:So543).

Ungas samhällsintresse har ökat och de är ofta engagerade i sakfrågor och demonstrationer och likande men är inte intresserade av partipolitiken (FP 2001/02:K337, MP 2003/04:K27) och det är svårt för politiska ungdomsförbund att få unga att gå med (C 1993/94:K705, MP 1997/98:Kr270). I två motioner anses det att det finns en större misstro mot politiker i samhället och med det minskade politiska engagemanget så finns det även risker för det demokratiska systemet framöver (MP 1998/99:K292, MP 1998/99:Kr36).

Flera av motionerna lyfter hotet mot det demokratiska systemet med det lägre valdeltagandet bland de unga samt att de är mindre engagerade i partipolitiken (MP 1998/99:K292, MP 1998/99:Kr36, MP 1998/99:Kr274, MP 2002/03:K382, MP 2003/04:K27). I två motioner menas det att politiker har struntat i frågor som är viktiga för ungdomar och att ”det inte underligt att ungdomar i hög grad valt att vända partipolitiken ryggen” (MP 2002/03:K258, MP 2002/03:K382). Två andra motioner menar att svensk demokrati kan ersättas av mycket mer byråkrati om inte fler engagerar sig politiskt (MP 1998/99:K292, 1998/99:Kr36).

Vissa motioner menar att med de kommunala ungdomsråden så blir det en ”skendemokrati” då det fortfarande är politiker som talar för de unga men de unga har inte haft något inflytande över vilka som tillsätts i dessa råd (FP 1998/99:Kr35, FP 1999/2000:K293, FP 2001/02:K337). Unga upplever att deras röst inte tas på allvar och att det inte är någon idé att göra sig hörd för man har ingen möjlighet att påverka beslut (MP 1998/99:K292, MP 2015/16:1150, MP 2016/17:3318, MP 2017/18:2117). Motionerna trycker på att det ska kännas meningsfullt att engagera sig i samhället och sänkt rösträttsålder är ett sådant sätt (MP 1989/90:L412, MP 1990/91:L427, MP 1994/95:K713).

Sverige har en åldrande befolkning och det gör att den politiska makten flyttar sig till de äldre. Motionerna pekar på att det behövs både lång livserfarenhet och nytänkande för att samhället ska kunna utvecklas och att det inte räcker med kommunala ungdomsråd eller skolval. Med sänkt rösträttsålder blir även politikerna tvungna att lyssna på de unga och erfarenheterna från de tyska delstaterna visar att när rösträtten sänktes till 16 år så kom fler ungdomsfrågor upp på agendan. (MP 1989/90:L412, MP 1990/91:L427, C 1993/94:K705, MP 1994/95:K713, MP 2002/03:K258, MP 2003/04:K27). En motion frågar sig om anledningen till att sänkningen av rösträttsåldern inte genomförs är för att då måste politiker lyssna på ungdomar. ”En av de främsta och viktigaste effekterna skulle bli att politiker i kommun, landsting och riksdag skulle tvingas att faktiskt lyssna och ta hänsyn till ungas åsikter och värderingar på ett helt annat sätt. Annars kanske de inte skulle bli återvalda. Just detta faktum kanske utgör det främsta hindret för att sänka rösträtten?” (MP 2002/03:K382).

Flera motioner lyfter även att det är inte bara vid 18 år när man är myndig som man har rättigheter och skyldigheter som medborgare. Det kommer flera vid 15 och 16 år (C 1993/94:K705, MP 2008/09:A402). Unga är dessutom vana att ställas inför val som påverkar deras framtid, exempelvis val av skola (S 2013/14:K337, S 2014/15:1746).

En motion säger att ”politiskt medvetna sexton- och sjuttonåringar vill inte ”leka politik”. De vill tas på allvar såsom fullvärdiga aktörer i demokratiska processer” och utan drastiska reformer så kommer valdeltagandet inte att öka utan snarare att sjunka (MP 2003/04:K27).

7.1.2 Sänk rösträttsåldern till 16 år för kommun- och regionfullmäktige och/eller folkomröstning

13 motioner mellan år 1989 och år 2023 föreslår en sänkning av rösträttsåldern till 16 år i val till kommunfullmäktige, regionfullmäktige (landsting) och/eller folkomröstning.

Flera av motionerna använder samma argument som ovan med exempelvis att genomsnittsåldern på förstagångsväljaren är 20 år då mandatperioderna har blivit längre (MP 1996/97:Kr257, M 2011/12:K272, M 2012/13:K259, C 2018/19:2351, C2018/19:1766, C 2021/22:793) och att politiska ungdomsförbund har svårt att engagera unga (MP 1996/97:Kr257, V 2002/03:K340). Motionerna lyfter som ovan att ungdomar har mer kunskap än tidigare (V 2001/02:K258, V 2002/03:K340) och att unga ofta är engagerade i politiska sakfrågor även om de inte är med i specifika partier (MP 1996/97:Kr257, MP 2021/22:3405) samt att sänkt rösträttsålder kan främja ungdomars politiska intresse och engagemang (MP 1996/97:Kr257, V 1999/2000:K339, V 2002/03:K340). Likt de motioner som ovan föreslår en generell sänkning till 16 år så hänvisar flera till erfarenheter från andra länder där det har fungerat bra (M 2011/12:K272, M 2012/13:K259, C 2018/19:2351, C 2019/20:1766) och att till det svenska kyrkovalet så är det 16-års rösträtt, även om det valet kanske inte är det mest intressanta för ungdomarna (V 2001/02:K258, MP 2006/07:K368). Motionerna lyfter, likt ovan, att rösträttsåldern har förändrats flera gånger innan (V 2001/02:K258) samt att vi har flera olika myndighetsåldrar när man exempelvis är straffmyndig redan vid 15 år (M 2011/12:K272, M 2012/13:K259).

Flera av motionerna hänvisar till rösträttens historiska utveckling, införandet av den allmänna och lika rösträtten (V 1999/2000:K339, C 2003/04:K414, MP 2021/22:3405, C 2021/22:793). En av motionerna hänvisar till att rösträttsåldern höjdes 1919 som en kompromiss när kvinnor fick rösträtten (C 2021/22:793) och en annan motion menar att de som redan hade rösträtt såg utvidgningen av rösträtten som ett hot mot samhället (V 1999/2000:K339).

En motion lyfter att unga får ofta endast vara med i små och oviktiga beslut, såsom färgen på väggarna på fritidsgården, eller så får de vara med i diskussionen men inte i själva besluten (V 1999/2000:K339). Samma motion menar att vuxna ofta tvivlar på att unga tar ansvar men glömmer att de också har ett ansvar gentemot de unga. En annan motion lyfter att forskning visar på att det inte skiljer sig väldigt mycket mellan 16- och 18-åringar i mognadsgrad och att de individuella skillnaderna är större än de generella (C 2018/19:2351). En motion menar att med sänkt rösträttsålder till 16 år så kan 200 000 fler personer rösta (MP 2021/22:3405).

Anledningarna till att rösträttsåldern bör sänkas till 16 år i val till kommunfullmäktige, och i vissa motioner även regionfullmäktige (landsting), är för att det är de kommunala frågorna som berör unga mest (V 2001/02:K258). År 2015 rekommenderade även EU-parlamentet att EU-länderna kommer överens om att införa 16 års rösträttsålder i EU-valen (C 2018/19:2351). Även två statliga utredningar, Åldersgränsutredningen (SOU 1996:111) och

Ungdomspolitiska kommitténs betänkande (SOU 1997:71), har föreslagit sänkning av rösträttsåldern på kommunal nivå (V 2001/02:K258, V 2002/03:K40). En motion anser att eftersom sänkt rösträttsålder på nationell nivå kommer ta tid så bör det möjliggöras för de kommuner och regioner som vill införa 16 år rösträtt tidigare (MP 2021/22:3405). Två motioner menar dock att valbarheten borde stå fast vid 18 år eftersom myndighetsåldern är 18 år (V 2001/02:K258, V 2002/03:K340).

Motionerna som föreslår en sänkning till 16 år för rådgivande folkomröstningar anser att unga kan sätta sig in i specifika frågor och väga upp för och nackdelar och de är också de som kommer leva längst med något som kommer påverka landet under en lång tid framöver (V 1999/2000:K339, V 2001/02:K258). En motion hänvisar till folkomröstningen om Sverige skulle införa Euro som valuta 2003 där flera kommuner ville ha sänkt rösträttsålder men enligt gällande lag var det 18 år. Det ledde till fler skolval och särskilda omröstningar och motionen menar att gällande lagstiftning är ett ”tydligt utanförskap för ungdomarna” (C 2003/04:K414). Samma motion hänvisar till att sänkningen till 16 års rösträtt har inte stöd i den allmänna debatten men 16 års rösträtt i folkomröstningar kan vara ett sätt att få in unga i politiken.

7.1.3 Försöksverksamhet med 16 års rösträttsålder i en eller flera kommuner vid val till kommunfullmäktige

15 motioner mellan år 1989 och år 2023 föreslår försöksverksamhet med rösträttsålder 16 år i val till kommunfullmäktige.

En motion hänvisar till Ungdomspolitiska kommittén som föreslår försöksverksamhet med 16 års rösträttsålder i kommunala val. Motionen drar parallell till personvalsreformen 1994. Syftet med försöksverksamheten är att se effekterna av en sänkning av rösträttsåldern. Ungdomar är mer utbildade och bättre informerade om samhället än tidigare generationer. Många unga känner utanförskap i relation till politik och de instanser som de har kontakt med. Dagens demokrati är byggd efter föregående generationer och samhället till viss del går miste om de ungas engagemang och deras syn på exempelvis jämställdhet och miljö. Rösträttsåldern har diskuterats länge och i olika forum och med mandatperioderna blir genomsnittsåldern 21 år för förstagångsväljare. Livslängden har ökat och den politiska tyngdpunkten förskjuts till de äldre. Åldersgränsutredningen föreslog 16 år i val till kommunfullmäktige och folkomröstningar, unga bör få större inflytande över den kommunala verksamheten då det är frågor som ligger dem nära (C 1997/98:K208).

En motion vill ha sänkning till 16 i alla tre valen. Unga är generellt väl insatta i rikspolitiken. ”18-årsgränsen skall stå fast för valbarhet eftersom man vid denna ålder uppnått myndig ålder och att man avslutat sina grundskolestudier samt även hunnit få viss erfarenhet och därigenom uppnått viss mognad” (MP 1998/99:Kr36). Dagens brist på unga i politiken riskerar att ytterligare öka avstånden mellan unga och politiken. De unga berörs av besluten och sitter på mycket kompetens och erfarenhet unik för deras generation. SOU 1997:71 *Politik för unga* säger att det är viktigt att unga får verklig makt och inte dras in i en skendemokrati. SOU 1997:71 föreslår försöksverksamhet i ett tiotal kommuner med 16 års rösträtt till kommunfullmäktige. Motionen vill ha den försöksverksamheten i alla kommuner i stället för ett tiotal. I prop. 1998/99:115 *På ungdomars villkor - ungdomspolitik för demokrati, rättvisa och framtidstro* anför regeringen att insatser bör göras för att förbättra ungas inflytande och delaktighet. I propositionen finns delmål om att förbättra ungas representation inom beslutande organ och att det är angeläget att öka yngre ledamöter på statlig och kommunal nivå. Studier visar att unga är politiskt intresserade men håller sig avvaktande från att jobba aktivt med det (MP 1998/99:Kr36).

Samtidigt som vi har fått kunniga medborgare känner många unga ett utanförskap mot politiken och de institutioner som de har kontakt med. Många gånger finns det en känsla att allt är redan bestämt i förväg. Denna känsla behöver vändas till delaktighet och ökat engagemang. Många känner även en maktlöshet inför politiken, en del av vanmakten och utanförskapet är avståndet till för många beslutsfattare och politikiska arenor. Nödvändigt att ta vara på unga människors värderingar och erfarenheter. Demokratiutredningen kommer med flera förslag för att stärka delaktighet, deltagande och inflytande. Motionen anser att sänkt rösträttsålder är viktigt för detta, det kommer inte lösa hela problemet, men det är ett verktyg. Med de fyraåriga mandatperioderna så blir genomsnittsåldern på förstagångsväljaren högre. Motionen vill se generell sänkning till 16 år, SOU 1996:111 föreslår 16 år till kommunala val och folkomröstning då kommunala frågor är de som rör unga närmast. SOU 1997:71 föreslår 16 år i kommunala val och drar en parallell till personvalsreformen. Syftet med försöksverksamheten är att se vilka effekter det blir (C 2000/01:K296).

SOU 2016:5 *Låt fler forma framtiden!* föreslår försöksverksamhet med 16 års rösträttsålder i val till kommunfullmäktige. Unga behöver kunskap om hur den lokala politiken fungerar för att kunna påverka. Förslaget är en stärkande demokratiinsats. Unga med akademiska föräldrar röstar i högre grad än de unga med föräldrar som inte har gått på högskola, om de unga fortfarande går på gymnasiet så kan skolan lära dem hur systemet fungerar och förstå vikten

av deras röster och vilja delta i framtida val (L 2016/17:61, L 2017/18:503, L 2018/19:525, V 2019/20:1916, L 2020/21:1515).

Sänkt rösträttsålder är ett sätt att vitalisera demokratin och ge fler möjligheter till att vara aktiva i demokratin. Flera utredningar, organisationer och forskare har föreslagit sänkt rösträttsålder. Motionerna vill att unga ska lite på att politiken utgår från ungas verklighet. Huvudsyftet med sänkt rösträttsålder är för att ta vara på ungas intresse och engagemang och att de ska få direkt inflytande i samhällsutvecklingen, vilket även är ett nationellt mål för ungdomspolitik. Erfarenheter från Tyskland, Österrike och Norge visar att 16–17 åringar röstar i högre utsträckning än äldre förstagångsväljare. Genomsnittsålder sjunker från 20 år till 18 år med en sänkning av rösträttsåldern. Utbildningsväsendet får möjlighet att utveckla och vidga sitt demokratiarbete och vara ett stöd för förstagångsväljaren. Högt valdeltagande är grundläggande för att upprätthålla demokratin. I frågor som direkt berör ungas vardag så är det rimligt och önskvärt att de får inflytande (V 2016/17:264, V 2018/19:187, V 2020/21:3932, V 2021/22:459).

Motionen hänvisar till demokratijubileet åren 2018–2022 ”med anledning av att det var 100 år sedan de första kvinnorna fick rösträtt och de första fem kvinnorna tog plats i Sveriges riksdag. Vi kan därmed säga att vi införde allmän och lika rösträtt, och därmed demokrati, fullt ut i Sverige” (MP 2021/22:3405). Motionen hänvisar även till att vissa kvinnor hade även rösträtt i kommunala val innan rösträttsreformen 1919. Rösträttsstrecken har förflyttats successivt och denna motion menar att ytterligare flytta åldersstreck. Motionen vill sänka till 16 år generellt men vet att det kan ta tid innan det sker till val till riksdagen. För de kommuner och regioner som vill gå före så vill motionen att det bör möjliggöras så snart som möjligt. SOU 2016:5 föreslår försöksverksamhet med 16 år till kommunala val. Erfarenheter med sänkt rösträttsålder finns från andra länder och det svenska kyrkovalet och det är positiva erfarenheter. Genomsnittsåldern på förstagångsväljaren är 20 år. Om rösträttsåldern sänks till 16 år så kan 200 000 personer till rösta. Demokratin stärks om fler deltar. Deltagande gynnar ett tidigare intresse för demokrati och samhällsfrågor. Unga engagerar sig på bred front, inte minst inom klimatrörelsen. Genom detta uttrycker unga stark ambition om att vara med och ta ansvar för samhället som de ska leva i. det är inte längre försvarbart att utesluta gruppen från politisk inflytande (MP 2021/22:3405).

Motionen anser att det är hög tid att sänka rösträttsåldern i Sverige. Motionen vill sänka rösträttsåldern till alla val men att inleda med försöksverksamhet på kommunal nivå.

Motionen hänvisar till rösträttens historia och att det är var 20 år mellan varje sänkning men

18 år har varit fast sen 1975. Motionen anser att det är dags för en sänkning för att bredda och stärka demokratin. ”Varannan ung person inte känner sig inkluderad i samhället och de flesta upplever att de inte har inflytande över det politiska beslutsfattandet” (MP 2021/22:4102). Unga är engagerade i viktiga samhällsfrågor, exempelvis klimatfrågan. Det är också positivt att de unga fortfarande går på gymnasiet då det finns goda möjligheter att inhämta kunskap innan de ska rösta för första gången. Ungas tilltro till det politiska systemet skulle öka om de får rösta tidigare. Motionen menar att vi har högst genomsnittsålder på förstagångsväljare i Europa (MP 2021/22:4102).

7.1.4 Robert Dahls fem kriterier för demokrati vid sänkning av rösträttsåldern till 16 år
 Här görs en samlad analys av sänkning av rösträttsåldern till 16 år för de tre indelningar av motioner ovan, även om motionerna föreslår förändringen för olika maktnivåer och med olika metoder så är sänkningen till 16 år det centrala.

Effektivt deltagande
Motionerna menar att med sänkt rösträttsålder så kan unga vara mer delaktiga i demokratin och se till att deras intressen värderas lika mycket som vuxnas. Motioner menar att de ungdomsråd och likande som finns i vissa kommuner idag inte är tillräckligt för att garantera att unga har samma möjligheter att göra sina röster hörda under den politiska beslutsprocessen. Med en sänkning av rösträttsåldern så menar motionerna till att bredda demokratin och öka de ungas inflytande i demokratin. Motionerna hänvisar till att förändringen är nödvändig då valdeltagandet bland förstagångsväljare sjunker och att det blir en obalans mellan den äldre och den yngre befolkningen.
Lika rösträtt vid det slutgiltiga avgörandet
Motionerna menar att med ungdomsråd och likande så får unga vara med fram tills det bindande beslutet där de inte har någon röst- eller yttranderätt, vissa av motionerna kallar detta för en skendemokrati. Skulle en sänkning av rösträttsåldern till 16 år genomföras så skulle detta kriterium uppfyllas för 16–17-åringar och deras röster vägs lika mycket som vuxnas i de slutgiltiga besluten. Uppfyllandet av detta kriterium bygger på det femte kriteriet om vilka som ska ingå i demos och hur man definierar vuxna i dagens samhälle.
Upplyst förståelse
Motionerna framför att unga idag har en större kunskap kring politik och viktiga samhällsfrågor och att via deras skolgång så lär de sig om det demokratiska systemet. Motionerna trycker även på att unga är engagerade i politiska frågor och att det visar att de

har kompetensen för att delta i demokratiska beslut. Unga är mindre engagerade i de politiska partierna men de gör sina röster hörda på andra sätt och vissa av motionerna menar att unga känner ett stort utanförskap till det politiska forumet.

Kontroll över dagordningen

I dagsläget står 16–17-åringar under ett förmyndarskap när det gäller kontroll över dagordningen. Vuxna politiker har beslutat att rösträttsåldern ska gälla från att man fyller 18 år och därmed kan man tolka det som att unga inte bedöms inneha den kompetens som krävs för att vara fullständiga medlemmar i demos. Motionerna som föreslår sänkning till 16 år för rösträtt menar att ungas intressen kommer bli mer angelägna och tas upp på dagordningen om de får rösta. Motioner pekar på att vi har en åldrande befolkning i Sverige och att den politiska makten förskjuts till de äldre och att det inte är troligt att ungas intressen tolkas eller tas med på samma sätt som om unga hade haft mer inflytande över dagordningen.

Allomfattande medborgarskap

För detta kriterium måste man ställa frågan om hur vi definierar vuxen i dagens samhälle. Motionerna menar att det inte är stor skillnad i mognad eller kunskap mellan 16–17-åringar och de som har fyllt 18 år. Det kan i många fall innebära några veckor eller månaders skillnad mellan två individer. Motionerna som föreslår förändring av rösträttsåldern vid val till kommunfullmäktige speglar påverkningsprincipen; de som påverkas av ett beslut ska ha rätten att delta i beslutsprocessen, och motionerna trycker på att de kommunala besluten berör unga mer än de besluten som tas i riksdagen. De motioner som föreslår ändring för samtliga val ger en mer omfattande inkludering i demos i stället för att begränsa de unga till endast en lägre nivå av maktinflytande. Man kan tänka sig att skulle sänkningen till 16 år ske för val till kommunfullmäktige så kommer det så småningom krävas att 16–17-åringar även får rösträtt till riksdagen.

7.1.5 Rösträtten ska följa kalenderår och inte födelsedatum

63 motioner mellan år 1989 och år 2023 som föreslår att rösträtten ska utgå från kalenderår i stället för födelsedatum som den gör idag. Ändringen till kalenderår skulle gälla alla valen.

Flera motioner fokuserar på sänkning till 16 år i alla val och att då även utgå från kalenderår, eller om de inte får igenom en sänkning till 16 år för rösträtt så föreslås det i andra hand att rösträtten ska utgå från kalenderår vid 18 år (MP 1997/98:Kr270, MP 1998/99:Kr274, C 2000/01:K296, V 2001/02:K258, V 2002/03:K340). En motion pekar även på att frågan om

rösträttsåldern fanns inte med i grundlagsutredningen och borde ha lagts till och utredningen borde skyndsamt ha kommit med förslag om att rösträtt ska följa kalenderår (C 2004/05:K32).

I samband med valrörelser och besök på gymnasier visade det sig att ett stort antal av eleverna inte var röstberättigade för att de var födda på fel sida av valdagen. För de som får vänta måste det ”kännas otillfredsställande och upplevas som ett utanförskap” (V 1998/99:K203, V 2002/03:K368). Valdeltagandet blev betydligt lägre hos unga än andra grupper 2002 (V 2005/06:K270). Motionerna framställer att det är angeläget att öka ungas intresse för samhällsfrågor och höja deras valdeltagande (S 2013/14:K282, S 2014/15:940, S 2015/16:454).

Valdeltagande bland unga har minskat, 70% röstade 2002. Gruppen 18–29 år utgör 19% av den valbara befolkningen men innehar bara 6% av de kommunala posterna. Gruppen som är 70 år eller äldre utgör 4% av den valbara gruppen men innehar 17% av de kommunala posterna. Statistik från ungdomsstyrelsen visar att 20–24 är kraftigt underrepresenterade i myndigheter och kommittéer (KD 2003/04:Kr361). Motionerna anser att ansvaret för den rådande situationen är både statens och de politiska partiernas. Motionerna menar att det är märkligt att trots att två personer har gått i samma klass hela livet så får bara den ena rösta på grund av att hen är född innan valdagen. På grund av längden på mandatperioderna får den andre rösta första gången när hen är 22 år. Det är en lång väntan på att få rösta. Därför är det viktigt att ändra till kalenderår för rösträtt och valbarhet (KD 2004/05:Kr3, KD 2005/06:Kr412). Valdeltagandet är lågt och sjunkande bland förstagångsväljare. Den politiska informationen som unga får via ungdomsförbund och partier är särskilt värdefull. Den effekten försvagas när en stor del av årskullen inte har rösträtt (V 2004/05:K267, V 2007/08:K315, V 2008/09:K217, V 2009/10:K205, V 2010/11:K421, V 2015/16:52, V 2016/17:264, V 2018/19:187, V 2020/21:3932, V 2021/22:459).

Varje demokrati ska verka för högt valdeltagande. Det är även ”viktigt att unga fostras i en demokratisk anda och tradition” (S 2009/10:K239). Att utgå från kalenderår är ett sätt att öka engagemang inför valen. Då skulle de allmänna valen bli mer angelägna för unga (S 2009/10:K239).

Mandatperioderna leder till höjning av rösträttsåldern, de som är födda sent på året måste vänta till nästa val. Ungdomspolitiska kommittén föreslår att följa kalenderår och inte födelsedatum. Ändringen kan även ha positiv betydelse för skolans arbete med politik då alla elever får samma rättigheter (C 1997/98:K208). SOU 1997:71 *Politik för unga* framför att åldersbestämmelser bör fixeras vid kalenderår. Motionen anser att det är fel att unga

förhindras rösta för att de är födda sent på året. Kalenderårsfrågan är väl förankrad och det är anmärkningsvärt att regeringen inte lämnat förslag än (MP 1998/99:Kr36).

Motionerna tycker att sambandet med myndighetsåldern ska vara kvar. Det innebär ett samband mellan rättigheter och skyldigheter, man får nya när man fyller 18 år. Unga som fyller 18 under ett valår ska kunna få ett undantag från den fasta principen. De som är födda samma år får samma undervisning om demokrati och politik, det finns ingen skillnad kunskapsmässigt (KD 2003/04:K397, KD 2004/05:K413, KD 2005/06:K455, KD 2005/06:K390, KD 2008/09:K287). SOU 2008:125 *En reformerad grundlag* kom fram till att argumenten för att ändra till kalenderår inte är tillräckligt tunga för att ändra lagen (KD 2009/10:K343, KD 2010/11:K373, KD 2011/12:K201, KD 2012/13:K208, KD 2017/18:2).

Motionerna anser att 18 år som gräns är i princip rätt satt, demokrati kräver att åldersgräns faller samman med när en person förväntas agera vuxet och moget. Man delar in unga efter kalenderår i skolan och man identifierar och jämför sig med de andra i årskullen. Alla får dock inte rösta. Att ändra så att rösträtten utgår från kalenderår kan hjälpa det sjunkande valdeltagandet. Om alla från årskullen får rösta kan det vara ett incitament att delta i demokratin (KD 2002/03:K319).

Den senaste sänkningen av rösträttsåldern motiverades med att unga har mer kunskap och det är ett sätt att få de mer aktiva och engagerade i samhällsfrågor. Sedan senaste sänkningen har unga mer tillgång till medier och information. Många undersökningar visar att unga är mycket politiskt intresserade men upplever ett utanförskap. De fyraåriga mandatperioderna gör att vissa unga får vänta vilket stärker utanförskapet (V 2002/03:K276).

Unga idag har fler möjligheter än tidigare generationer men trots det så upplever många en maktlöshet och svårigheter att själva påverka sin situation. Vid ålderssänkningen 1975 var anledningen att unga hade större insikt i sociala, politiska och ekonomiska frågor än tidigare. Då ansågs det värdefullt att behålla sambandet med myndighetsåldern. Även de unga som fyller år efter valdagen förväntas ställa upp med samma intresse för valet i skolan. Unga delas in efter år i exempelvis skola och har samma prestationskrav på sig och det känns snopet att vara utestängd från val. Flera lagar och bestämmelser delar upp efter födelsedag. Motionerna vill ändra så att myndighetsåldern, och därmed rösträttsåldern, utgår från kalenderår (S 1999/2000:L427, S 2000/01:L439, S 2002/03:K325, S 2005/06:K413, S 2006/07:K282).

Motionerna hänvisar till forskning som säger att 18-åringar röstar i högre utsträckning än de som är något äldre. Skolan arbetar med demokrati och valfrågor vilket ökar medvetenheten

och intresset för att rösta. Allmänbildning och mognadsgrad skiftar mer mellan årskullarna än födelsedatum under samma år. Skola och idrott är indelad efter kalenderår, rösträtt borde vara detsamma. Forskning visar att benägenheten att rösta sjunker åren efter 18-årsdagen och det är viktigt för den demokratiska förankringen och valdeltagandet att hela årskullen får rösta. Med den senaste sänkningen från 19 år till 18 år ändrade man även att man skulle ha fyllt 19 året innan valåret. Motionerna menar att det inte är kontroversiellt att ändra till kalenderår för 18 år (C 2016/17:2990, C 2017/18:1859, C 2018/19:2531, C 2019/20:2546, C 2020/21:290, C 2021/22:3533, S 2019/20:1385).

Hela uppväxten och skolgången i grundskolan är uppdelad utifrån kalenderår. Men vid rösträtt förbjuds vissa inom årskullen att rösta, motionerna anser att det är mer logiskt att utgå från kalenderår (S 2012/13:K321, S 2014/1:2753). Idag separeras 18-årskullen och knappt hälften av dem får rösta, hela årskullen borde få rösta (MP 2021/22:3405). De flesta unga umgås inom sin årskull, skolan delas in i årsklasser. Motionerna menar att det måste framstå som märkligt och orättvist att vissa i klassen får rösta men andra inte. Inte minst då årskullen i andra sammanhang betraktas, och betraktar sig själva som åldersmässigt homogen. Motionerna anser att det skulle vara lätt att ändra rösträttskriterierna från dag till år (MP 2002/03:K258, MP 2009/10:K300). Nästan alla unga går på gymnasiet och identifierar sig med sin årskull. För de som måste vänta fyra år kan det upplevs orättvist och det kan minska deras demokratiska engagemang på sikt (FP 2003/04:K234). Motionen menar att ”det föreligger knappast någon skillnad vad gäller mognadsgrad mellan den som fyller år dagen före ett val och den som har oturen att fylla år dagen efter” (MP 2003/04:K27).

Motionen vill ändra både kommunallag och vallag så att de utgår från kalenderår under valåret. Samma årskull har samma utbildningsnivå och mognad. Kan upplevas diskriminerande att inte få rösta med alla andra i årskullen. Ändringen till kalenderår skulle bidra till att fler tar aktiv del i samhällsengagemanget. De som är födda sent på året får vänta fyra år till, det motiverar inte till engagemang (C 2005/06:K345).

Motionen anser att för att få rösta och vara valbar bör man ha kunskap om demokratiska begrepp och hur det parlamentariska systemet fungerar. 18 år är rimligt och man har en del erfarenhet för att göra avvägningar för politiska beslut. Kunskaperna finslipas på gymnasiet. Det är naturligt att indelas i årskull i samhället, förändring till kalenderår för rösträtt gör det möjligt att anpassa till de naturliga gemenskaperna och skolans indelningar. Förändringen borde även leda till större engagemang om alla 18-åringar kan föra demokratiska samtal och

debatter. För skolan och pedagoger borde det vara mycket välkomnande, enklare att bedriva undervisning som syftar till att lägga en grund för politiska bedömningar. Ändringen till kalenderår kan mynna ut i personligt engagemang och personligt ställningstagande i verkliga val (KD 2008/09:K363).

7.1.6 Robert Dahls fem kriterier för demokrati vid ändring till att rösträtt följer kalenderår

Effektivt deltagande
Motionerna säger att valdeltagandet är lägre hos unga och det är angeläget att höja deltagandet och öka de ungas intresse för samhällsfrågor. Genom att utgå från kalenderår kan man öka de ungas engagemang inför valen. Motionerna menar att många unga känner sig maktlösa och har svårt att påverka sin egna situation och att den politiska makten förskjuts till den äldre befolkningen. Även om motionerna främst fokuserar på lika rösträtt för 18-årskullen i val så kan man även se att de belyser glappet av inflytande under hela beslutsprocessen. En motion menar att genom ändringen till att rösträtt utgår från kalenderår så borde det leda till ett större engagemang då alla som fyller 18 det året kan föra demokratiska samtal och debatter.
Lika rösträtt vid det slutgiltiga avgörandet
Motionerna menar att det är problematiskt när bara en del av årskullen får rösta och att det kan upplevas som ett utanförskap och vara otillfredsställande för de som inte får rösta året de fyller 18 år. En av motionerna hänvisar till statistik som visar att den politiska makten skjuts till de äldre och då kan man ifrågasätta om de styrande faktiskt representerar befolkningen som den ser ut. De ungas röster hörs inte lika mycket som de äldres då de inte innehar proportionellt mängden poster som de bör ha för att spegla befolkningens sammansättning. Motionerna menar att det är märkligt att den som fyller år dagen innan valdagen får rösta men inte den som är född dagen efter samt att skola och idrott är uppdelade efter kalenderår och att det är en naturlig uppdelning i samhället snarare än att dela årskullen på mitten.
Upplyst förståelse
Motionerna fokuserar på att det inte finns någon skillnad i mognad eller kunskap inom årskullen utan skillnaderna syns mer mellan två olika årskullar. 18-åringar lär sig samma ämnen på samma nivå i skolan och ses som en homogen grupp. Motionerna menar att ändringen till att utgå från kalenderår kan även ha positiv betydelse för skolans arbete med politik och demokratifrågor när alla som fyller 18 det året har samma rättigheter och möjligheter att göra sina röster hörda.

Kontroll över dagordningen

Motionerna trycker på att unga är engagerade i samhällspolitiska frågor och att det är konstigt när endast en del av årskullen får rösta. Motionerna framhåller även att det finns ett avstånd mellan de unga och den politiska sfären och med ändringen till att rösträtten omfattar alla som fyller 18 år under valåret så kan man skapa mer personligt engagemang hos de unga. I och med att den politiska makten är förskjuten till den äldre befolkningen så hamnar de unga som inte får rösta när de fyller 18 år i ett längre förmyndarskap än sina jämnåriga och de som är äldre när de röstar för första gången gör det i en mindre skala än de som får rösta när de fyller 18 år.

Allomfattande medborgarskap

Motionerna anser att 18 år är rätt gräns för rösträtt men att undantag från att skyldigheter och rättigheter kommer med ens födelsedag bör göras för de som fyller 18 år under ett valår. Motionerna hänvisar till den naturliga indelningen med kalenderår i skola och idrott. I alla andra aspekter är 18-åringar vuxna och det finns inte något försvarbart argument till att det skulle finnas någon mognad- eller kunskapsskillnad de som fyller år med tre månaders mellanrum. Vissa motioner menar till att ändra så att myndighetsåldern utgick från kalenderår istället för att man blir myndig på sin födelsedag.

7.2 Rösträtt utifrån medborgarskap

För att få rösta i val till riksdagen krävs idag svenskt medborgarskap och att man är eller har varit folkbokförd i Sverige. För val till kommun- och regionfullmäktige gäller olika regler beroende på vilket land man kommer från. Personer som kommer från andra EU-länder, Norge eller Island ska ha varit folkbokförda i kommunen eller regionen senast 30 dagar innan valdagen. Personer som kommer från länder utanför EU eller är statslösa ska ha varit folkbokförda i Sverige i tre sammanhängande år samt vara folkbokförda i kommunen eller regionen 30 dagar innan valdagen.

7.3 Utlandssvenskars rösträtt

Motionerna om utlandssvenskars rösträtt skiljer sig från de övriga motionerna som behandlas i denna uppsats. Inga av motionerna om utlandssvenskars rösträtt fick bifall i riksdagen men vissa av de föreslagna förändringarna genomfördes ändå och därför redogörs för motionerna och förändringarna i detta avsnitt men de analyseras inte utifrån Robert Dahls demokratiteori.

Utlandssvenskarna har haft rösträtt till riksdagen sedan år 1967 och fick då behålla den i fem år efter utflyttning och sedan efter sju år vid en ändring av lagen år 1976 och år 1977 togs tidsgränsen bort helt. Rösträtten för utlandssvenskarna stod endast i vallagen och var därmed inte grundlagsskyddad och kunde bli borttagen med relativ enkelhet. Mellan åren 1991–94 skrevs utlandssvenskarnas rösträtt in i regeringsformen, och därmed grundlagsskyddades liksom rösträtten som gäller för de som bor i Sverige (Eriksson 2021 s.193). Formuleringen ”Rösträtt vid val till riksdagen har varje svensk medborgare som är eller någon gång har varit bosatt i riket” i regeringsformen (SFS 1974:152) inkluderar utlandssvenskar. Nio motioner mellan år 1989 och år 2023 vill att utlandssvenskars rösträtt ska grundlagsskyddas (C 1989/90:K210, FP 1989/90:K215, M 1989/90:K206, C 1990/91:K217, FP 1990/91:K205, M 1990/91:K216, FP 1991/92:K222, C 1991/92:K201, M FP C KD 1991/92:K824).

Två motioner vill ändra kriterierna för den särskilda röstlängden för utlandssvenskar, däribland att man måste återanmäla sig och hur lång tid man står kvar i röstlängden, tre år enligt motionen, efter utflyttning ur Sverige (M 1991/92:K231, M 1991/92:K715). Idag står utlandssvenskar med i röstlängden i tio år efter utflyttning och vill man rösta till riksdag efter de tio åren så behöver man återanmäla sig till röstlängden via Skatteverket och när man röstar från utlandet så räknas det som en automatisk återanmälan till röstlängden (Valmyndigheten 2023a).

Fyra motioner anser att röstningsförfarandet för utlandssvenskar bör underlättas då det anses krångligt (FP 1991/92:K224, M 1991/92:K715, M 1993/94:K707, M FP C KD 1991/92:K824).

En motion anser att utlandssvenskarna bör ingå i en egen valkrets, därmed lägga till en extra till de 29 valkretsar som finns idag (M 1996/97:K23). Motionen vill även att utlandssvenskar aldrig ska förlora sin rösträtt och att de inte ska behöva anmäla sig för att få rösta. Motionerna vill att svenskar som inte är folkbokförda i landet ska automatiskt upptas i utlandsröstlängden och stå kvar där så länge de har svenskt pass och att svenska medborgare som är födda utomlands och aldrig har varit bokförda i Sverige skall registreras i röstlängden vid ansökan om svenskt pass (M 1996/97:K23).

7.4 Inkluderande rösträtt för utländska medborgare

7.4.1 Rösträtt till riksdag för utländska medborgare

Sex motioner mellan år 1989 och år 2023 som vill att utländska medborgare ska ha rösträtt till riksdag utan att ge förslag om exakta kriterier.

I valsystemet finns det rösträtt för utländska medborgare till kommun- och landstingsfullmäktige efter tre års sammanhållen bosättning men det finns ingen motsvarighet till riksdagen om man inte skaffar svenskt medborgarskap (C 2004/05:K233). Motionen menar att rösträtt är grundläggande för ett demokratiskt samhälle och de utländska medborgarna som har flyttat till Sverige för jobb, flykt från hemlandet eller andra anledningar bör rimligen få rösta även om de inte har svenskt medborgarskap. Motionen menar att rösträtten är viktig för politiskt engagemang på både lokal och samhällsnivå samt att det även är viktigt för den enskildes självkänsla och bekräftelse på att man är en del av samhället (C 2004/05:K233). Två motioner menar att det finns olika anledningar till att utländska medborgare inte kan eller vill ha svenskt medborgarskap och de tar inte ställning till om det finns risk för dubbelröstning i två länder men de anser att det är angeläget med en reform av utländska medborgares rösträtt för att öka möjligheten till politiskt deltagande och att det sker på lika villkor (C 2001/02:K264, C 2002/03:K264).

Motionerna föreslår att utländska medborgare bör ha rösträtt till riksdagen och att det skulle vara ett sätt att öka de utländska medborgarnas intresse för politik, engagemang och ansvar för samhällsutvecklingen som kan mätas via valdeltagande (C 2004/05:K233) och det finns en tydlig skillnad i valdeltagande i val till kommunfullmäktige mellan utländska och svenska medborgare. Två motioner menar att integrationspolitiken har misslyckats och att många utländska medborgare lever i utanförskap i samhället samt att ”vissa samhällsmedborgare inte har rätt att delta i riksdagsvalen rimmar illa med principen om allmän rösträtt” (FP 2004/05:K235, FP 2005/06:K285). En motion menar att med den utökade rösträtten så skulle de politiska partierna vara mer benägna att lyssna på invandrares krav och förslag (V 1996/97:A434). Två motioner menar att det inte går att få till representation inom partierna och andra organisationer genom lagstiftning utan det är partier och organisationers ansvar att eftersträva representativitet på både lokal och nationell nivå (C 2001/02:K264, C 2002/03:K264).

Två motioner menar att man ska överge kopplingen mellan rösträtt och medborgarskap och att en vuxen grupp i samhället står utanför rösträtten rimmar inte väl med principen om allmän rösträtt. Motionerna menar att den nuvarande ordningen med olika rösträtt beroende på ursprungsland är svår att försvara och motivera och att den allmänna och lika rösträtten borde vara självklar (FP 2004/05:K235, FP 2005/06:K285).

7.4.2 Rösträtt utifrån folkbokföring, oberoende svenskt medborgarskap

40 motioner mellan år 1989 och år 2023 om att utländska medborgare ska ha rösträtt i alla val utifrån folkbokföring och inte svenskt medborgarskap. Vissa motioner menar att hur länge man har varit folkbokförd inte är avgörande medan andra motioner vill att det ska vara samma kriterier för riksdag och andra val som det är för valen till kommun- och regionfullmäktige.

Fyra motioner inlämnade till riksdagen innan Sverige gick med i EU ville att rösträtten skulle utgå från mantalsskrivning/folkbokföring på alla nivåer. De ansåg att treårsregeln för rösträtt till kommun- och landstingsfullmäktige skulle behållas men att man även skulle kunna söka och erhålla svenskt medborgarskap efter tre års bosättning. De föreslog även att invandrare skulle få rösträtt till riksdagen efter fem års bosättning även om de inte var svenska medborgare (MP 1989/90:Sf615, MP 1990/91:Sf627, MP 1990/91:Sf60, MP 1994/95:Sf630). En av motionerna ansåg att det skulle vara tre år för rösträtt till riksdag för utländska medborgare utan svenskt medborgarskap istället för fem år (MP 1994/95:Sf630). Motionerna menade att ändringen kunde vitalisera det politiska livet då de utländska medborgarna har erfarenheter från andra länder samt att poängterade de att där man bor och fostrar sina barn ska man också kunna påverka politiskt.

Tre motioner från innan Sverige gick med i EU diskuterar dubbla medborgarskap och rösträtt (V 1998/99:K237, S 1991/92:Sf621, S 1992/93:Sf644). Två av motionerna menar att man bör acceptera dubbla medborgarskap i större utsträckning som man gör i andra ärenden (S 1991/92:Sf621, S 1992/93:Sf644). En motion behandlar situationen med dubbla medborgarskap och rösträtt i två länder och jämför det med om en person hade varit med i flera olika föreningar och haft rösträtt i dessa. Motionen menar att det egentligen inte finns något problem med dubbel rösträtt i och med att ingen har mer än en röst i samma val och när man röstar i olika föreningar så påverkar inte det förhållandet i den ena föreningen samt att det inte ger något försteg i en förening. Värdet av ens rösträtt i de tre olika föreningarna minskar inte och man tar inte bort någon annans rösträtt när fler får rösta. Motionen argumenterar för att den faktiska utvecklingen av samhället försvagar de traditionella argumenten om rösträtt samt att det är inte bara rösträtt som är en viktig faktor för medborgarskap, motionen lyfter även att medborgarskap innebär rättsligt skydd och att staten tar ansvar för sina medborgare (V 1998/99:K237). En av motionerna menar att för att invandrare och flyktingar ska känna sig väl till rätta i det svenska samhället och ge sitt bidrag

så måste de få en starkare ställning i många anseenden och där är rösträtten en viktig grund (S 1992/93:Sf644).

Några motioner vill att utländska medborgare ska ha rösträtt till riksdag, kommun- och regionfullmäktige samt kommunala folkomröstningar och att rösträtten ska utgå från om man är folkbokförd eller ej och lägger ingen tyngd i hur länge personen har varit folkbokförd i Sverige (MP 2001/02:K66, MP 2001/02:Sf31, MP 2002/03:K381, MP 2002/03:Sf289, MP 2004/05:K329). En motion menar att det är grundläggande i en demokrati med rösträtt och att det inte finns någon saklig grund för att det ska finnas särskilda regler för de personer som kommer från länder utanför EU inte ska ha samma rösträtt som svenska medborgare (MP 2002/03:K381). Motionerna menar att där man jobbar och bor ska man också kunna påverka politiskt eftersom man berörs av samhällsfrågorna och att det är en grundläggande rättighet i en demokrati (MP 2001/02:K66, MP 2001/02:Sf31, MP 2002/03:K381, MP 2004/05:K329).

En motion påpekar extremhögerns framgång i ett föregående val och att det inte fungerar med att ta bort rösträtten för en stor grupp och att med den begränsade rösträtten som idag gäller för utländska medborgare kan leda till att högerextrema partier kan håna och baktala dem. Motionen menar att med utökad rösträtt för utländska medborgare så skulle sådan politik straffa sig i högre utsträckning (MP 2002/03:K381).

Tre motioner menar att med skillnaderna i rösträtt mellan EU-medborgare och utländska medborgare från andra länder utanför EU är diskriminerande och att de som kommer från länder utanför EU behandlas sämre än EU-medborgare och att det måste avskaffas (MP 2001/02:K66, MP 2001/02:Sf31, MP 2002/03:Sf289).

En motion vill att man ska prova till ett EU-val med rösträtt som är helt kopplad till folkbokföring och att genom detta visa för EU att partiet önskar ett öppnare Europa, motionen menar att de vill genomföra denna ändring även om det leder till problem med EU-förordningen. Motionen menar till att avlägsna de gränser som sätts mellan EU-medborgare och övriga invandrare (MP 2004/05:K329).

En motion vill att alla invandrare ska ha rösträtt och vara valbara till riksdag, kommun- och landstingsfullmäktige efter ett år i Sverige. Motionen hänvisar till de tidsmässigt kortare kriterierna som gäller för EU-medborgare. Motionen menar att rösträtt och rätten att kandidera är grundläggande demokratiska rättigheter och att genom det vara en aktiv del i samhället och bidra i beslutsfattandet som sker gemensamt. ”För att undvika att A- och B-lag

skapas bland invandrare måste samma regler gälla för invandrare oavsett varifrån de kommer” (MP 1996/97:K604).

15 motioner vill att utländska medborgare ska ha rösträtt till samtliga val och folkomröstningar, inklusive val till EU-parlamentet, enligt de kriterier som gäller för val till kommun- och regionfullmäktige (MP 2001/02:Sf31, V 2001/02:A317, V 2002/03:Sf336, V 2005/06:Sf336, V 2006/07:A270, MP 2006/07:K368, V 2007/08:K315, MP 2008/09:K336, V 2008/09:K217, V 2009/10:K205, V 2010/11:K421, V 2015/16:52, V 2016/17:264, V 2018/19:187, V 2021/22:459). Motionerna trycker på att det är en grundläggande rättighet i en parlamentarisk demokrati att välja sina företrädare och att många som är permanent bosatta i Sverige idag endast kan påverka politiken på den lokala nivån. Motionerna menar att de som nekas att rösta till riksdag och andra val är flyktingar, utländska medborgare som är gifta med svenska medborgare och de som har kommit till Sverige för att jobba eller studera och är övertygade att med rösträtt till riksdag och andra val så skulle känslan av delaktighet i samhället öka och att de skulle känna en större samhörighet. Motionerna menar att valdeltagandet till kommun- och regionfullmäktige också kan öka om de utländska medborgarna ges fullt förtroende för att påverka sin vardag och samhället genom rösträtt till riksdagen. (V 2007/08:K315, V 2008/09:K217, V 2009/10:K205, V 2010/11:K421, V 2015/16:52, V 2016/17:264, V 2018/19:187, V 2021/22:459).

Några motioner menar att det låga valdeltagandet till kommun- och regionfullmäktige kommer från att man är missnöjd med politiken som förs och de partialalternativ som finns samt att många kände sig utestängda från samhället och att den utestängningen grundar sig i sociala förhållanden, arbetslöshet och de växande klyftorna i samhället. Samma motioner menar att partierna är dåliga på att ta tillvara på utländska medborgares erfarenheter samt att många av riksdagens beslut har sådan stor inverkan på kommunal och regional nivå så avstår många från att använda sin kommunala rösträtt (V 2001/02:A317, V 2002/03:Sf336, V 2005/06:Sf336, V 2006/07:A270). En motion menar att samhällets trovärdighet hänger intimt ihop med delaktighet vilket visar sig tydligast i högt valdeltagandet och att valdeltagandet i Sverige har stått stilla eller minskat länge, speciellt hos de med invandrarbakgrund (MP 2008/09:K336). En motion säger att man vill ”myndighetsförklara” tidigare så att man inte går miste om den kreativitet och kompetens som utländska medborgare tillför (MP 2006/07:K368).

Fyra motioner menar att från integrationssynpunkt så väger fördelarna med utvidgad rösträtt tyngre än formella synpunkter på medborgarskapets avgränsning och innebörd (V 2001/02:A317, V 2002/03:Sf336, V 2005/06:Sf336, V 2006/07:A270).

Sju motioner inlämnade till riksdagen innan Sverige gick med i EU ville att utländska medborgare ska ha rösträtt till riksdag enligt de kriterier som idag gäller för val till kommun- och regionfullmäktige (V 1990/91:K245, V 1991/92:K311, V1992/93:Ju618, V 1992/93:K207, V 1993/94:K210, V 1993/94:Sf616, V1994/95:K709). Motionerna hänvisar till flera av argumenten som presenterats ovan om att man är missnöjd med den politik som förs därav lågt valdeltagande, riksdagens beslut påverkar de lokala förhållandena i så pass stor grad att man avstår från att använda sin kommunala rösträtt samt att det är anmärkningsvärt att de som har bott och verkat i Sverige i många år har begränsad rösträtt (V 1997/98:K264, V 1998/99:K237, V 2004/05:K234, MP 2004/05:Ju332).

Fem motioner inlämnade till riksdagen innan Sverige gick med i EU menar att förlusten av rösträtt när utländska medborgare flyttade till Sverige är i första hand en allmändemokratisk fråga och i andra hand en klassfråga då den övervägande majoriteten av invandrare tillhör arbetarklassen. Motionerna hänvisar till att den politiska ledningen och besluten som tas måste spegla invånarmajoritetens intressen och vilja och att det är flera hundratusen som saknar rösträtt till riksdag. Motionerna säger att det tog flera decennier av kamp för att uppnå de politiska rättigheterna som gäller idag och att kampen idag är invandrares rösträtt för att uppnå målet med allmän och lika rösträtt (V 1990/91:K245, V 1991/92:K311, V 1992/93:Ju618, V 1993/94:Sf616, V 1994/95:K709).

Motionerna som föreslår rösträtt till riksdag enligt kriterierna som gäller för val till kommun- och regionfullmäktige trycker på att där man bor ska man också kunna påverka och att det är vanligare med att folk flyttar mellan länder och stannar längre och när invandrare blir utestängda från fullständig rösträtt så förstärks främlings- och utanförskap (V 1997/98:K264, V 1998/99:K237). En motion menar att det var positivt när den kommunala rösträtten för utländska medborgare introducerades men att det inte rubbar på utanförskapet och att demokratiska rättigheter känns meningsfulla när de är fulla och inte halva. Motionen menar att med en full rösträtt för utländska medborgare så når vi allmän och lika rösträtt för alla vuxna (V 1997/98:K264).

En motion pratar om att det är viktigt att de beslutande organen representerar hela befolkningen och att det etniska och kulturella mångfalden som finns i samhället inte är

tillräckligt representerad i demokrati och politik (V 2004/05:K234). En annan motion menar att med den boendesegregation som finns i samhället så finns det områden där få, om ens någon, har rösträtt vilket medför ett lägre valdeltagande hos de som får rösta (MP 2004/05:Ju332).

7.4.3 Robert Dahls fem kriterier för demokrati vid rösträtt till alla val utifrån folkbokföring

Effektivt deltagande
Med den uppdelning av olika kriterier för rösträtt till kommun- och regionfullmäktige och rösträtt till riksdagen som vi har i Sverige blir de utländska medborgarnas deltagande i politiska sammanhang skiljt från svenska medborgare. Motionerna menar att genom utökning av rösträtten även till riksdagen så kan de utländska medborgarnas engagemang bli större och att det kan höja valdeltagandet även för val till kommun- och regionfullmäktige. Motionerna trycker på att en utvidgad rösträtt är viktig för att de utländska medborgarnas intressen ska bli bättre representerade och att det är problematiskt att många som är permanent bosatta i landet och har varit det i flera år endast kan påverka på den lokala nivån. Delaktigheten i samhället skulle öka med rösträtt till riksdag och bidra till en större känsla av samhörighet. Några motioner menar att det låga valdeltagandet beror på att man är missnöjd med den politik som förs och de alternativ som finns samt att riksdagsbeslut har stor inverkan på kommunal och regional nivå. Vissa motioner hänvisar till att den politiska ledningen måste spegla invånarnas intressen och att idag saknar flera hundra tusen personer rösträtt till den högsta beslutande instansen.
Lika rösträtt vid det slutgiltiga avgörandet
Motionerna hänvisar till att besluten som tas på riksnivå har stor inverkan på den lokala nivån och att de utländska medborgarna inte har samma påverkansmöjligheter som de som har rösträtt till riksdagen. För besluten som tas på riksnivå och sedan implementeras på den lokala nivån hamnar utländska medborgare i ett förmyndarskap då de inte haft någon möjlighet att påverka beslutet. Med utökad rösträtt till riksdagen för utländska medborgare skulle detta justeras.
Upplyst förståelse
Motionerna hänvisar inte till att de utländska medborgarna skulle vara extra kompetenta eller behöva visa att de förstår hur det svenska samhället fungerar, något som Dahl också poängterar i det tredje grundantagandet om att ingen vuxen medborgare i staten ska behöva bevisa att hen har tillräcklig kompetens. Motionerna menar att de utländska medborgarna har erfarenheter från andra länder och andra kulturer som kan vara användbara för Sverige och politiken.

Kontroll över dagordningen

I val till kommun- och regionfullmäktige har utländska medborgare olika tidskrav innan de får rösta beroende på vilket land de kommer från men när de har uppfyllt tidskraven är rösträtten värd lika mycket och de kan påverka dagordningen lika mycket som personer med svenskt medborgarskap på den lokala nivån. Som tidigare nämnt så har de utländska medborgarna ingen påverkansförmåga på riksdagspolitiken och besluten som tas på riksnivå har stor inverkan på de lokala förhållandena. Dahl för en diskussion om yttre kontroll över dagordningen och att gruppen endast får ta beslut utifrån en restriktiv lista och för att uppfylla kriteriet så måste demos ha full kontroll över dagordningen. För skillnaden mellan de med svenskt medborgarskap och utländskt medborgarskap måste man bestämma hur demos ska se ut, och utifrån det analysera om de med svenskt medborgarskap har en yttre kontroll över utländska medborgare som inte har rösträtt till den högsta beslutande instansen.

Allomfattande medborgarskap

För detta kriterium, likt ovan, så måste man bestämma hur demos ska se ut och om utländska medborgare som har bott en längre tid i landet kan ses som mer medborgare i Sverige än de som är här på kortare besök som Dahl menar rättfärdigt utesluts. Motioner som föreslår att utländska medborgare ska ha rösträtt till riksdagen enligt de kriterier som gäller för val till kommun och regionfullmäktige anser att det fortfarande ska finnas krav på de utländska medborgarna innan de kan få full rösträtt men att det inte behöver vara tvingande att skaffa svenskt medborgarskap. De vill även underlätta processen för att få svenskt medborgarskap då det, likt rösträtten, gäller olika beroende på vilket land man kommer från. Motionerna hänvisar till demokratiska principargument om att där man bor och verkar bör man också kunna påverka och att det bör inkludera riksdag i och med att de besluten har stor inverkan på den lokala nivån.

7.4.4 Samma rösträtt till kommun- och regionfullmäktige som EU-medborgare

18 motioner mellan år 1989 och år 2023 vill att medborgare som kommer från länder utan för EU ska ha samma rösträtt till kommun- och regionfullmäktige som EU-medborgare har, det vill säga att EU-medborgare ska vara bosatta en månad före valdagen under ett valår.

Fyra motioner menar att regeringen ska verka för likabehandling och att situationen med EU gör så att samhället delas in i tre kategorier; svenskar, EU-medborgare och ”tredjelandsmedborgare”. Motionerna tar upp att enligt EU tvingas man godta examina från

EU-länder som likvärdiga med svenska men att övriga examina kan struntas i vilket också görs. Motionerna menar att det finns inga förnuftiga eller demokratiska skäl till skillnaden i rösträtt för utländska medborgare beroende på vilket land man kommer från (MP 1997/98:Sf10, MP 1997/98:Sf622, MP 1998/99:Sf635, MP 1999/2000:Sf640). En motion vill att kravet ska vara att man är folkbokförd i Sverige, inte om man är från EU eller ej (C 1999/2000:Sf637). En motion påpekar att medborgare från Norge och Island är undantagna från reglerna och har samma rösträtt som EU-medborgare och motionen menar att det skulle väl vara pinsamt att diskriminera mot de nordiska grannländerna. Motionen menar att ”det hela får en stank av kolonialt tänkande, den vite mannen, den vita gruppen, mot resten av världen” (MP 1996/97:K22).

En motion menar att man har försökt att möta det politiska utanförskapet hos utländska medborgare genom den kommunala och regionala rösträtten och att det har i viss mån ökat engagemang men samtidigt har valdeltagandet minskar. Motionen menar att det speglar tendenserna till segregation i samhällen men även att partierna och de politiska institutionerna inte har ett färdigt arbetssätt eller tillräcklig beredskap som är anpassat för ett mångkulturellt och integrerat samhälle (V 1996/97:Sf631). Motionen anser att rösträtten ska följa boendet och där människan har sitt sociala liv ska man också kunna påverka och motargumentet är att medborgarskap ska vara det avgörande för att få påverka politiken i Sverige. Motionen menar att byte av medborgarskap är ett stort steg och kan vara en anledning till att utländska medborgare avvaktar med att söka svenskt medborgarskap, motionen menar att en utredning bör tillsättas för hur medborgarskap ska kunna nås lättare och mer välkomnande. Rösträtten skulle bli hel och utanförskapet och segregationen i samhället skulle dämpas (V 1996/97:Sf631).

Åtta motioner menar att skillnaden i rösträtt mellan EU-medborgare och utländska medborgare som kommer från länder utanför EU ”är inget annat än stats sanktionerad diskriminering av utomnordiska personer” och att tre statliga utredningar har föreslagit att ta bort treårsregeln då den skapar särbehandling (MP 2010/11:K411, MP 2012/13:K324, MP 2012/13:A393, MP 2013/14:K394, MP 2014/15:1660, MP 2015/16:1148, MP 2016/17:1321, MP 2017/18:2116). Motionerna menar att försvarare av treårsregeln hävdar att de tre åren av bosättning behövs för att skapa rimliga garantier för att de utländska medborgarna uppfyller de krav som kan ställas på väljare i allmänna val, tex kunskaper i svenska och intresse för kommunens korta och långa arbete, men motionerna ifrågasätter varför dessa krav endast ställs på personer som kommer från länder utanför EU och inte på EU-medborgare.

Motionerna menar att EU krävde rösträtt i lokala val för EU-medborgare men att EU inte ställer några krav på att vi ska behandla andra utländska medborgare sämre utan motionerna menar att det beslutet är taget av riksdagen och regeringen samt att det är något som går att ändra på (MP 2010/11:K411, MP 2012/13:K324, MP 2012/13:A393, MP 2013/14:K394, MP 2014/15:1660, MP 2015/16:1148, MP 2016/17:1321, MP 2017/18:2116).

Två motioner anser att det bör införas en likabehandling av invandrare oavsett vilket land de kommer från när det gäller den lokala rösträtten och hänvisar till de tre statliga utredningarna. De två motionerna menar att kraven som ställs på utländska medborgare vid rösträtt inte är orimliga men att de bör vara mer lika mellan EU-medborgare och andra utländska medborgare (S 2012/13:K371, S 2013/14:K342).

En motion anser att vi inte bör ha ett system där diskriminering är inbyggd i vallagen. Med hur kriterierna ser ut idag för EU-medborgare så ger det bilden av att regeringen och riksdagen anser att genom att korsa gränsen så kan EU-medborgare anamma det svenska språket och förstå lokalpolitiken men de som kommer från länder utanför EU inte har den förmågan förens de har bott i landet i tre år (MP 2006/07:K258). Motionen menar att politiker säger att de stödjer lika rättigheter och möjligheter men samtidigt så stödjer riksdagen och regeringen särbehandlingen som finns vid rösträtt för utländska medborgare och att många ser det som ett glapp mellan ord och handlingar (MP 2006/07:K258).

7.4.5 Robert Dahls fem kriterier för demokrati vid samma rösträtt till kommun- och regionfullmäktige som EU-medborgare

Effektivt deltagande
Motionerna menar att med rösträtt till kommun- och regionfullmäktige för utländska medborgare så har det ökat deras intresse för samhällsfrågor samtidigt som valdeltagandet minskar. Motionerna menar att med samma rösträtt till kommun- och regionfullmäktige för alla utländska medborgare så kan man säkerställa att hela gruppen har samma möjligheter till att påverka politiskt och samhällsutvecklingen, nu har utländska medborgare olika tillgång beroende på vilket land de kommer från.
Lika rösträtt vid det slutgiltiga avgörandet
Likt avsnittet ovan så menar motionerna att de olika tidskraven för rösträtt beroende på vilket land man kommer från gör att det blir ojämlig tillgång till att påverka samhället och politiken. Som föregående avsnitt med rösträtt till riksdag så är de enskilda rösterna värda

lika mycket när alla vuxna väl har uppnått de olika kraven för att få rösta men vägen dit är olika lång beroende på vilket land man kommer från.

Upplyst förståelse

Likt avsnittet ovan gör motionerna inga anspel på att utländska medborgare skulle vara extra kompetenta eller att det är skillnad i kompetens mellan EU-medborgare och andra utländska medborgare. De menar att bestämmelserna som gäller nu antyder att EU-medborgare snabbare kan sätta sig in i svenska kommunala förhållanden än andra utländska medborgare men motionerna anser att det inte spelar in.

Kontroll över dagordningen

De olika tidskraven för rösträtt gör att EU-medborgare kan kontrollera dagordningen snabbare än andra utländska medborgare men till antalet är de inte så många att de kan räknas som yttre kontroll eller som en grupp som tar över dagordningen för sina egna intressen. Utländska medborgare från länder utanför EU är den största gruppen av inflyttade i Sverige och med det längre tidskravet blir det ojämnt i när gruppen kan föra upp deras ärenden på dagordningen.

Allomfattande medborgarskap

Motionerna kritiserar att det är olika krav för rösträtt för EU-medborgare, normmän och islänningar jämfört med personer som kommer från länder utanför EU och att det borde vara samma. Det är inte EU som har sagt att det måste vara skillnad mellan grupperna när rösträtt i lokala val inrättades för EU-medborgare utan det har den svenska riksdagen och regeringen bestämt. Motionerna menar att de två beslutsinstanserna anser att EU-medborgare blir tillräckligt väl insatta i det svenska samhället för att få rösträtt efter en månad genom att korsa gränsen men övriga utländska medborgare behöver bo i Sverige i tre sammanhängande år för att nå samma förståelse för de svenska förhållandena. Motionerna vill avskaffa den särskiljande bestämmelsen och att rösträtten till lokala val ska vara samma för hela den utländska gruppen. För att uppfylla kriteriet om allomfattande medborgarskap måste demos omfatta alla vuxna med undantag för utomstående som är på tillfälligt besök. Kan man räkna EU-medborgare som bor i Sverige i två månader för att sedan flytta till ett annat land som att vara på tillfälligt besök? I och med Sveriges EU-medlemskap måste frågan även ses gentemot det medlemskapet och att Sverige som land ingår i demos för EU-frågor. Med samma krav för att få rösträtt för alla utländska medborgare till lokala val skulle alla vuxna ingå i demos på samma grunder.

7.4.6 Likgiltiga regler för medborgarskap, anställningar som kräver svenskt medborgarskap, delad kommunal rösträtt och rösträtt till riksdag för nordiska medborgare

En motion vill att regelverket för medborgarskap ska vara mer likgiltigt för de olika länderna då det idag kan se mycket annorlunda ut och ha olika tidskrav (S 2016/17:627).

En motion pratar främst om anställningar som kräver svenskt medborgarskap men vill att kraven på tre års bosättning för rösträtt till landsting- och kommunfullmäktige ska avskaffas. Genom att personer gör sin röst hörd genom både riksdagsval och lokala val så är de med och tar ansvar för utformandet av samhället och motionen menar att det är självklart att utländska medborgare som kommer från länder utanför EU ska behandlas likadant som EU-medborgare (MP 2005/06:A258).

Två motioner vill ändra så att personer som har flera boenden på olika platser ska kunna dela upp sin kommunala skatt och den kommunala rösträtten ska kunna delas på flera kommuner (C 2004/05:K398, C 2004/05:Sk341).

En motion vill se rösträtt till riksdagen för nordiska medborgare. Motionen menar att en del nordbor är delaktiga i det svenska samhället genom föreningar, politiska partier och församlingar och har kanske fått sin utbildning här, arbetat i många år, eller har kanske gift sig med en svensk medborgare och skaffat familj. Motionen menar att de nordiska medborgarna tar del av den allmänna debatten och har inflytande och att det är viktigt att de som bor och verkar i landet känner delaktighet. Motionen menar att det är orimligt att de inte har rösträtt till riksdag och att de bör få den rösträtten efter att ha varit bosatt i Sverige i några år. Motionen anser också att man bör respektera att de nordiska medborgarna vill behålla sitt gamla medborgarskap av känslomässiga skäl. Motionen inlämnades innan Sverige gick med i EU och föreslog att rösträttsfrågan även borde aktualiseras inom den kontexten (KD 1992/93:K216).

7.5 Exkluderande rösträtt för utländska medborgare

7.5.1 Endast svenska medborgare ska ha rösträtt i allmänna val

17 motioner mellan år 1989 och år 2023 föreslår att rösträtt i allmänna val ska utgå från medborgarskap, det vill säga att endast svenska medborgare ska ha rösträtt i alla nivåer av val.

Fem motioner fokuserar på att det svenska medborgarskapet måste uppvärderas och att de rättigheter som medföljer medborgarskapet ska bli tydligare. Två av dessa rättigheter är rösträtt och rätten att ställa upp i allmänna val. Motionerna menar att den som vill rösta bör

veta hur det svenska samhället fungerar och ta del av den information som finns inför valet och att ”ge människor rättigheten att rösta, oavsett om man förvärvat kunskap om det svenska språket eller om det svenska samhället, är fel. Samma sak gäller givetvis den som vill vara valbar i ett sådant val” (M 2022/23:2116). Undantag ska göras för EU-medborgare och andra utländska medborgare som har rösträtt enligt de överenskommelser som Sverige har med andra länder, men rösträtten ska endast vara för svenska medborgare, inkluderat val till kommun- och regionfullmäktige (M 2017/18:2261, M 2018/19:1820, M 2020/21:3375, M 2021/22:1454, M 2022/23:2116).

Sex motioner anser att det är oacceptabelt att icke-svenska medborgare har rösträtt, då även inräknat den regionala och kommunala rösträtten. Motionerna föreslår förändring av kommunallagen och lagen om kommunala folkomröstningar, där utländska medborgares rösträtt regleras, med egen formulering. Motionerna anser att det är självklart att endast svenska medborgare ska få rösta och bestämma landets riktning och att ”man ges rösträtt bara för att man råkar ha varit folkbokförd i Sverige tre år i följd är ingen rimlig motivering” (SD 2016/17:2343). Motionerna trycker på att det svenska medborgarskapet förtjänar en högre status och att i det ingår rätten att avgöra den politiska riktningen, både på nationell och lokal nivå. Motionerna menar att det är en viktig princip att säkerställa att Sveriges framtid avgörs av svenska medborgare (SD 2011/12:K214, SD 2012/13:K268, SD 2013/14:K390, SD 2014/15:1111, SD 2015/16:2832, SD 2016/17:2343).

Sex motioner anser som motionerna ovan att rösträtt och valbarhet på alla nivåer ska kopplas till det svenska medborgarskapet men lägger sitt fokus på förändring av kravet för att beviljas ett svenskt medborgarskap (NYD 1993/94:Sf621, SD 2010/11:Sf385, SD 2011/12:Sf352, SD 2012/13:Sf316, SD 2013/14:Sf314, M 2016/17:3324). En av motionerna menar att flyktingkrisen ledde till att Sverige gick från att ha ett av Europas mest generösa system till ett av de striktaste och att det behövs ett nytt regelverk för svenskt medborgarskap, motionen ser gärna att utländska medborgare stegvis får ta del av samhällets sociala rättigheter och att de inte ska delas ut efter en kort tid i landet. Motionen menar att ”medborgarskapet måste helt enkelt få ett större värde än idag och det måste bli tydligare skillnad mellan att vara medborgare och att inte vara det. Rösträtt och valbarhet i såväl riksdagsval som kommunala val bör självklart kopplas till medborgarskapet” (M 2016/17:3324).

Fyra av motionerna ovan menar att genom att kräva motprestation för att få svenskt medborgarskap så ökar man betydelsen av det och minskar risken för att personer som endast

flyttar till Sverige för de sociala förmånerna eller inte lyder lagarna tilldelas svenskt medborgarskap. Motionerna menar att det svenska medborgarskapet har kraftigt urholkats och att det ställs väldigt låga krav för att beviljas svenskt medborgarskap jämfört med att bli beviljad medborgarskap i andra europeiska länder (SD 2010/11:Sf385, SD 2011/12:Sf352, SD 2012/13:Sf316, SD 2013/14:Sf314). Motionerna föreslår krav för att beviljas svenskt medborgarskap: kunna svenska, ha grundläggande kunskaper om svenskt samhällsliv samt rättigheter och skyldigheter som medföljer ett svenskt medborgarskap och att dessa ska bevisas genom obligatoriska prov (SD 2010/11:Sf385, SD 2011/12:Sf352, SD 2012/13:Sf316, SD 2013/14:Sf314, M 2016/17:3324).

Motionerna anser även att bosättningstiden bör vara längre än dagens generella fem år, fyra av motionerna vill att utländska medborgare ska ha varit bosatta i minst tio år innan de kan beviljas svenskt medborgarskap (SD 2010/11:Sf385, SD 2011/12:Sf352, SD 2012/13:Sf316, SD 2013/14:Sf314, M 2016/17:3324). En motion vill även att bidrag som inte är inkomstbaserade ska begränsas för utländska medborgare (M 2016/17:3324). Fyra motioner menar att under de tio åren innan den utländska medborgaren kan ansöka om svenskt medborgarskap ska hen ha uppvisat anpassningsvilja och motivation till att bidra till det gemensamma samt vid beviljandet av svenskt medborgarskap så ska personen även underteckna en lojalitetsdeklaration och förbinder sig till att följa svenska regler och lagar (SD 2010/11:Sf385, SD 2011/12:Sf352, SD 2012/13:Sf316, SD 2013/14:Sf314). Motionerna menar också att det ska finnas sätt att dra in beviljade svenska medborgarskap och utvisa de personer som har beviljats medborgarskap eller uppehållstillstånd på falska grunder (SD 2010/11:Sf385, SD 2011/12:Sf352, SD 2012/13:Sf316, SD 2013/14:Sf314). Rösträtt och valbarhet ska vara förbehållen personer med svenskt medborgarskap.

7.5.2 Ta bort EU-medborgares rösträtt till kommun- och regionfullmäktige

Sju motioner mellan år 1989 och år 2023 föreslår att ta bort EU-medborgares och andra utländska medborgares rösträtt till kommun- och regionfullmäktige. Fyra av motionerna vill omförhandla Sveriges medlemskap i EU alternativt lämna unionen då EU-medlemskapet medför rösträtt för utländska medborgare.

Fyra motioner vill omförhandla Sveriges medlemskap i EU, alternativt lämna unionen, då medlemskapet tvingar Sveriges kommuner och regioner att ge rösträtt och rätt att ställa upp i val till utländska medborgare. Motionerna menar att genom medlemskapet i EU så har det kommunala självstyret urholkats och att de regionala och kommunala rösträttsreglerna för utländska medborgare är ett tydligt exempel på EU:s överstatlighet i Sverige. Motionerna

anser att rösträtten och valbarhet ska vara förbehållen svenska medborgare. Samma avsnitt i motionerna menar även till att förändra lagen om kommuners flyktingmottagande och menar att lagen binder kommunen till långsiktiga åtaganden, både ekonomiska och sociala, som kan komma att kosta mycket för kommunen. Motionerna vill även förändra flera andra kommunpolitiska arbetssätt (SD 2016/17:3734, SD 2018/19:125, SD 2019/20:547, SD 2020/21:685). En motion menar att de kommunala rösträttsreglerna för utländska medborgare inte har varit framgångsrika och att det ”finns således anledning att fråga huruvida majoriteten av utländska medborgare har intresse av att delta i kommunalval” (M 1998/99:K244). Motionen menar att det låga valdeltagandet, som i praktiken innebär intresse för att påverka politiken, inte ser ut att förändras. Motionen menar även att kommunallagen bör ändras så att rösträtt för utländska medborgare inte ges om personens identitet inte är fastställd eller om det finns ett beslut om utvisning av personen (M 1998/99:K244).

Två motioner tar upp att EU-medborgare som bor eller befinner sig i Sverige tas upp i röstlängden även om de inte är svenska medborgare och att detta leder till problem med dubbelröstning. Motionerna hänvisar till att EU-medborgare ska försäkra att rösträtten endast kommer att användas i en medlemsstat för att ingen ska ges dubbel rösträtt och motionerna menar att den försäkran inte är rättssäker och att det inte går att utesluta att en person röstar mer än en gång. Motionerna menar att ”en person-en röst” är även den grund som EU utgår från och att kommunikationen måste fungera i många led men att den idag inte fungerar tillfredsställande. Lösningen för att systemet ska bli rättssäker är att ta bort icke-svenska medborgares rösträtt i allmänna val ur vallagen (SD 2012/13:K369, SD 2013/14:K332).

7.5.3 Dubbla medborgarskap bör inte tillåtas i Sverige

Åtta motioner mellan år 1989 och år 2023 föreslår att dubbla medborgarskap inte ska tillåtas i Sverige och motionerna menar att dubbelt medborgarskap kan leda till dubbelröstning.

En motion vill att dubbla medlemskap inte ska tillåtas i Sverige då det viktigt att fastslå att medborgare inte har möjligheten att påverka politiken i flera länder, vare sig genom rösträtt eller valbarhet, men att undantag bör göras för lokala val. Motionen menar att de som har dubbla medborgarskap är främst flyktinginvandrare så blir frågan om dubbelröstning inte lika stor men om det skulle bli norm att dubbla eller flerfaldiga medborgarskap tillåts så skulle det bli en mer brännande fråga (M 2000/01:Sf3). En motion menar att det är fel att gå ifrån att svenskt medborgarskap krävs för att rösta till riksdagen och att det är oacceptabelt att utländska medborgare skulle ha rösträtt till riksdagen samt att dubbla medborgarskap skulle

leda till dubbel rösträtt, i Sverige och i det andra medborgarskapslandet. Motionen menar att endast svenska medborgare ska kunna påverka landets utrikes- och säkerhetspolitik (C 1990/91:Sf63).

En motion menar att det kan finnas specifika fall där dubbla medborgarskap kan accepteras, exempelvis då utländska medborgare som har fått sitt svenska medborgarskap och har familj i Sverige återvänder till sitt hemland för att bygga upp en ny administration efter en gammal diktaturregim, och måste återuppta sitt gamla medborgarskap. Motionen menar att det behövs en översyn av reglerna för att ha kvar det svenska medborgarskapet i en sådan specifik situation. Motionen menar att det är orimligt att ge rösträtt till personer som inte är svenska medborgare och att det svenska medborgarskapet innebär både skyldigheter och rättigheter, men att det då finns specifika fall där reglerna behöver ses över (FP 1989/90:Sf637).

Fyra motioner menar det finns flera problem med dubbla medborgarskap, exempelvis rösträtt i båda länderna eller att personer kan bli inkallade till värnplikt i det andra hemlandet, och att dubbla medborgarskap inte bör tillåtas i Sverige. Motionerna menar att svenskt medborgarskap måste vara något som förtjänas under lång tid och att rösträtt och rätten att väljas till höga politiska positioner måste vara rättigheter som endast tillkommer medborgarskapet för att assimilation ska vara möjlig (SD 2011/12:K390, SD 2012/13:K357, SD 2013/14:K365, SD 2014/15:2911). Motionerna anser att i vissa kommuner så finns det områden som till antalet domineras av invandrare ”samtidigt” som utländska medborgare har rösträtt till kommun- och regionfullmäktige och att det i längden kan leda till att utländska medborgare utan anknytning till svensk kultur och traditioner eller känsla för det svenska samhällslivet utövar omfattande politisk makt i Sverige. Motionerna anser att det inte är rimligt och att lösningen måste vara att dubbla medborgarskap inte ska tillåtas i Sverige (SD 2011/12:K390, SD 2012/13:K357, SD 2013/14:K365, SD 2014/15:2911). Två av motionerna anser också att när en utländsk medborgare ansöker om svenskt medborgarskap så bör det krävas att personen ”svär trohet och lojalitet till Sveriges konung, svenska staten och den svenska nationen” (SD 2013/14:K365, SD 2014/15:2911).

En motion menar att man endast ska ha ett medborgarskap och ska, om möjligt, avsäga sitt gamla och detsamma gäller för svenskar som blir medborgare i andra länder. Motionen fokuserar på att höja kraven för att beviljas svenskt medborgarskap enligt de kriterier som har beskrivits innan med språk och samhällskunskaper som säkerställs genom prov samt att man ska ha varit bosatt i landet i tio år. Motionen anser även att den som ansöker om svenskt

medborgarskap även ska skriva en personlig förklaring av förståelse för de skyldigheter och plikter som tillkommer ett svenskt medborgarskap. Motionen menar, likt tidigare, att medborgarskap som beviljas på falska grunder ska kunna förklaras ogiltiga och att om en utländsk person har koppling till en främmande fiendlig makt så ska det kunna ses som en attack mot Sverige och att man ska bli av med det svenska medborgarskapet (SD 2017/18:4161).

7.5.4 Robert Dahls fem kriterier för demokrati vid rösträtt för endast svenska medborgare

Effektivt deltagande
Motionerna vill ta bort rösträtten för utländska medborgare, och i och med att de endast har rösträtt i val till kommun- och regionfullmäktige så utesluts de från alla typer av inflytande och politiskt deltagande. Dahl menar att om man tar bort en medborgares möjligheter att föra fram sin åsikt så tas inte dess preferenser med eller att preferenserna blir felaktigt tolkade. Dahl menar att förkastar man detta kriterium så förkastar man även principen om att alla medborgare ska visas samma hänsyn. En motion anser att det måste bli tydligare skillnad mellan att vara svensk medborgare och att inte vara det.
Lika rösträtt vid det slutgiltiga avgörandet
Detta kriterium bygger på att alla medborgares åsikter ska väga lika tungt som andra medborgares. Utesluts utländska medborgare från den rösträtt de innehar nu så försvinner deras åsikter från den politiska sfären och de hamnar i ett förmyndarskap till de med svenskt medborgarskap. Uppfyller man inte detta kriterium så uppfyller man inte heller grundantagandet om lika hänsyn mellan medborgare.
Upplyst förståelse
Flera motioner vill se högre och fler krav för att få svenskt medborgarskap och därmed ha tillgång till rösträtt på alla nivåer. Motionerna menar att de utländska medborgarna måste bevisa sig kunniga om bland annat det svenska samhället, traditioner och kultur för att bli beviljad svenskt medborgarskap och därmed rösträtt till de olika instanserna. Dahl hänvisar till att för att folket ska veta vilka beslut som ska delegeras eller vad som är bäst för samhället så behöver det vara upplyst och det kommer från utbildning och den offentliga diskussionen. Då motionerna vill ta bort rösträtten till kommun- och regionfullmäktige för de utländska medborgare som redan har den, och har haft den i flera år, så kan man diskutera att motionerna anser att de utländska medborgarna boende i Sverige inte är kompetenta nog för att avgöra de nödvändiga besluten. Dahls tredje grundantagande för att ses som demokratisk är att ingen vuxen medborgare i staten ska behöva bevisa att hen har

tillräcklig kompetens och med obligatoriska prov för kompetens för att bli beviljad svenskt medborgarskap och därmed rösträtt rubbas uppfyllandet av det grundantagandet. Krav för svenskt medborgarskap är en sak, men i denna kontext där det starkt kopplas till rösträtten och möjligheten till politisk påverkan så bör man se det som ett större avstånd till rösträtt för utländska medborgare boende i Sverige.

Kontroll över dagordningen

Som ovan nämnt hamnar de utländska medborgarna boende i Sverige i ett förmyndarskap när de utesluts från rösträtten och de kan inte föra upp sina ärenden på dagordningen eller ens rösta utifrån en begränsad lista. Detta kriterium innefattar inga krav på att demos måste bedömas av en utomstående för att avgöra vilka frågor som ska fattas beslut om av demos självt eller delegeras vidare utan det är demos som avgör den egna kompetensen och vilka begränsningar det har. Dahl menar att hävdar man att vissa frågor inte borde ligga hos demos så hävdar man också att demos inte är tillräckligt kapabla att avgöra den egna kompetensen. Motionerna anser utifrån detta argument att utländska medborgare inte är kapabla att avgöra sin egen kompetens och att de ska uteslutas helt från rösträtten.

Allomfattande medborgarskap

Motionerna vill att endast de med svenskt medborgarskap ska ha rösträtt i alla nivåer av val och därmed ingå i demos. Det innebär att 8,2%, ca 865 000 personer (SCB 2023), av de folkbokförda i Sverige blir uteslutna från den rösträtt som de innehar nu och möjlighet att påverka samhällets utveckling och politiska riktning. Vissa motioner anser att undantag från detta ska göras för EU-medborgare och andra utländska medborgare som har rösträtt efter de avtal som Sverige har med andra länder. Andra motioner vill att även EU-medborgares rösträtt ska tas bort och att Sverige borde omförhandla medlemskapet eller helt lämna EU då medlemskapet tvingar kommuner och regioner att ge rösträtt till utländska medborgare.

Robert Dahl formulerar demos som att det måste omfatta alla vuxna i staten, med undantag för utomstående som är på tillfälligt besök. Utländska medborgare som har bott i Sverige i flera år men inte skaffat svenskt medborgarskap kan knappast ses som att vara på tillfälligt besök. Skulle utländska medborgare boende i Sverige bli uteslutna från rösträtten men väljer att stanna i Sverige hamnar de i ett förmyndarskap gentemot de med svenskt medborgarskap. De utländska medborgarna boende i Sverige förväntas fortfarande betala skatt, arbeta och följa lagar, saker som de inte har någon möjlighet att påverka inriktning

på. Påverkansprincipen är stark inom demokratiteori, där man bor har man också rätt att påverka, och utesluts de utländska medborgarna från den rösträtt som de har idag på lokal nivå fräntas de alla möjligheter till politisk påverkan. Det skapar ett uppdelat samhälle och en motion anser att det måste bli tydligare mellan att vara svensk medborgare och att inte vara det och där är rösträtten en funktion som endast ska ges till svenska medborgare.

Ett av Dahls grundantaganden för att en stat ska ses som demokratiskt är att bindande beslut endast ska tas av de som är underställda besluten, fräntas utländska medborgare sin rösträtt uppfyll inte detta grundantagande. Dahl menar att förkastar man de fem kriterierna så förkastar man även ett eller flera av grundantagandena och då uppfyller staten inte de krav som gäller för att ses som demokratisk. Hade Sverige haft ett demos som endast bestod av myndiga svenska medborgare hade borttagandet och begränsningen av utländska medborgares rösträtt varit en principiell icke-fråga men utländska medborgare boende i Sverige har haft rösträtt till kommun- och regionfullmäktige i nästan 50 år och därför måste uteslutningen från rösträtten ses som en uteslutning av landets demos och det rimmar inte väl med demokrati.

7.5.5 Uppvärdera medborgarskapet

Tolv motioner mellan år 1989 och år 2023 föreslår fler och skärpta krav för att beviljas svenskt medborgarskap vilket leder till ett större avstånd till rösträtt till riksdagen för utländska medborgare som vill bli svenska medborgare.

Tre motioner anser att assimilering ska gå föra integration och att anpassningsansvaret ligger på den enskilda individen men att det svenska samhället kan assistera genom att ställa krav. Motionerna menar assimilering ”är en i allra högsta grad sund idé och var för inte alls särskilt länge sedan fullt naturligt i Sverige” (SD 2015/16:3111). Motionerna menar att det svenska medborgarskapet behöver ett högre värde för att fler ska eftersträva assimilering och då behövs det även mer krav i medborgarskapsprocessen. Motionerna hänvisar till de rättigheter som medföljer svenskt medborgarskap, såsom rösträtt till riksdagen och kunna söka jobb som polis, militär eller domare (SD 2015/16:3111, SD 2016/17:2396, SD 2017/18:2036).

Fem motioner menar att med höjda krav för medborgarskap så kan visserligen färre bli svenska medborgare men att belöningen för de som beviljas medborgarskap blir högre. Motionerna nämner däribland att rösträtt till riksdag och val till EU-parlamentet är sådana rättigheter samt att det borde bli fler förmåner för att ytterligare stärka värdet av det svenska

medborgarskapet (SD 2019/20:546, SD 2020/21:687, SD 2020/21:4033, SD 2021/22:3938, SD 2021/22:2379). En motion vill att en utredning tillsätts för att se över kraven för att bli beviljad svenskt medborgarskap, krav som beskrivits tidigare, samt att kraven för fastställd identitet bör skärpas ytterligare och utöver vandelskriterierna så ska även skäl till att förlora sitt svenska medborgarskap utredas (SD 2017/18:3428).

De fem motionerna anser att kopplingen mellan nationell identitet och medborgarskap är den viktigaste faktorn i samhällsbygget och att de som är medborgare ska vara en del av Sverige och att ansökningen om medborgarskap blir en formell bekräftelse av samhörigheten.

Motionerna menar att de senaste årtiondena av invandring har skapat segregation i samhället och att en för stor del av de som invandrar till Sverige inte deltar på arbetsmarknaden vilket gör att skatteintäkterna minskar samt att de inte anpassar sig till det svenska samhället (SD 2019/20:546, SD 2020/21:687, SD 2020/21:4033, SD 2021/22:3938, SD 2021/22:2379).

Motionerna menar att med högre krav för medborgarskap så ”stärks medborgarskapet, demokratin och den nationella identiteten (SD 2019/20:546). En motion menar att de senaste allmänna valen visar på ett reformbehov och att rösträtten och valbarhet bör vara förbehållen svenska medborgare. En motion menar att syftet med en reform av den allmänna rösträtten är ”att stärka den parlamentariska och demokratiska monarkin som styr Sverige” (SD 2020/21:687).

Tre motioner säger att medborgarskapet symboliserar samhörigheten och det gemensamma ansvaret för varandra och för landet. Motionerna anser att det är viktigt att uppvärdera medborgarskapet och att den som ansöker om svenskt medborgarskap än insatt i de rättigheter och skyldigheter som tillkommer, där rösträtt och valbarhet ingår i rättigheterna (KD 2018/19:1752, KD 2019/20:132, KD 2021/22:2979). Motionerna anser att för att bli beviljad svenskt medborgarskap så ska den som ansöker ha kännedom om hur det är att leva i det svenska samhället och hur kulturen och normer har ”byggt Sverige starkt” (KD 2018/19:1752, KD 2019/20:132, KD 2021/22:2979). Motionerna hänvisar till att Sverige har lägst bosättningsstad jämfört med Norge, Danmark, Finland och Tyskland och att den låga bosättningsstiden innebär att alltför många blir medborgare innan de går ut i arbetsmarknaden. Motionerna menar att utöver bosättningsstad så behövs fler krav ställas och att det ska finnas fler anledningar till att bli av med sitt svenska medborgarskap. Till en översyn av reglerna bör även ceremonier och likande ses över (KD 2018/19:1752, KD 2019/20:132, KD 2021/22:2979). En motion anser att även om man har begått ett brott så kan man fortfarande bli svensk medborgare efter en karenstid och den karenstiden beror på vilken typ av brott man

har blivit dömd för (KD 2019/20:132). En motion menar att med det svenska medborgarskapet medföljer även EU-medborgarskap och då rösträtten vid val till EU-parlamentet och lokala val i andra medlemsländer samt rätten att röra sig inom EU (KD 2021/22:2979).

7.5.6 Robert Dahls fem kriterier för demokrati vid högre krav för medborgarskap

Effektivt deltagande
Med den uppdelning av olika kriterier för rösträtt till kommun- och regionfullmäktige och rösträtt till riksdagen som vi har i Sverige blir de utländska medborgarnas deltagande i politiska sammanhang skiljt från svenska medborgare. Med högre krav för svenskt medborgarskap och därmed rösträtt till riksdagen blir uppdelningen mer kännbar och processen längre. De utländska medborgarna frånhålls rätten att föra fram sina åsikter på det nationella planet under en längre tid än idag med ökade krav för svenskt medborgarskap. Dahl menar att om man inte uppfyller detta kriterium så uppfyller man inte heller grundantagandet om att alla medborgare ska behandlas lika. Man kan inte säga att motionerna som föreslår högre krav för svenskt medborgarskap inte uppfyller kriteriet eftersom det fortfarande finns möjlighet till rösträtt till riksdagen men under processen så finns det inget sätt för de utländska medborgarna att föra fram sina åsikter på riksplanet och vissa motioner vill att processen för svenskt medborgarskap ska ta tio år. Det är en lång tid för att stå utanför rösträtt till riksdagen.
Lika rösträtt vid det slutgiltiga avgörandet
Motionerna hänvisar till att besluten som tas på riksnivå har stor inverkan på den lokala nivån och att de utländska medborgarna inte har samma påverkansmöjligheter som de personer som har rösträtt till riksdagen. Innan de utländska medborgarna har skaffat svenskt medborgarskap hamnar de i ett förmyndarskap och har ingen möjlighet att påverka den politiska riktningen eller viktiga samhällseliga beslut i form av folkomröstningar om inte undantag görs.
Upplyst förståelse
Motionerna anser att utländska medborgare som ansöker om svenskt medborgarskap ska bevisa sina kunskaper om det svenska samhället och de rättigheter och skyldigheter som medföljer medborgarskapet. Ser man till kompetenskravet för just rösträtten till riksdagen så går motionerna emot Dahls tredje grundantagande om att ingen vuxen medborgare ska behöva bevisa att hen har tillräcklig kompetens för att framhäva sina intressen.
Kontroll över dagordningen

Som tidigare nämnt så skapar de högre kraven för svenskt medborgarskap en längre process för utländska medborgare att få rösträtt till riksdagen och hamnar i ett förmyndarskap. De utländska medborgarna har rösträtt på den lokala nivån men många av besluten som tas på riksnivå har stor inverkan på kommuner och regioner. Med krav på tio års bosättning gör riksdagen bedömningen av att de utländska medborgarna inte är redo att ta viktiga samhällsbeslut innan de har bott i landet tio år.

Allomfattande medborgarskap

Motionerna vill att det svenska medborgarskapet ska uppvärderas och att fler krav ska tillsättas för att åstadkomma detta. Med högre krav för svenskt medborgarskap ökar avståndet till rösträtt till riksdag för utländska medborgare boende i Sverige, men detta avsnitts motioner föreslår inte att rösträtten till kommun- och regionfullmäktige ska tas bort. Man måste se till de rättigheter och skyldigheter som medföljer det svenska medborgarskapet och som den enskilde har gentemot staten och hur staten är ansvarig för sina medborgare och att ha krav för medborgarskap är rimligt. Det finns fortfarande möjlighet för utländska medborgare till att bli fullständiga medlemmar i demos även om processen förlängs och försvåras. De politiska uppdelningarna mellan den lokala nivån och riksnivå behålls som idag med olika kriterier för rösträtt men avstånden breddas. Dahl formulerar demos som att det måste omfatta alla vuxna och för rösträtt till riksdag gör det inte det idag då svenskt medborgarskap krävs men det finns möjlighet för utländska medborgare att skaffa svenskt medborgarskap. Flera av motionerna anser att kopplingen mellan nationell identitet och medborgarskap är den viktigaste faktorn för samhället och att rösträtten och valbarhet ska vara förbehållen svenska medborgare. Motionerna anser att man även bör utreda ur man ska kunna bli av med sitt svenska medborgarskap och därmed utesluten från demos.

7.5.7 Behålla kriterier för rösträtt till riksdag och val till kommun- och regionfullmäktige

En motion anser att kriterierna för rösträtt och valbarhet bör behållas som de ser ut, det vill säga fem år för att få svenskt medborgarskap och rösträtt till riksdagen och tre år för att få rösträtt till landsting- och kommunfullmäktige, om man inte är EU-medborgare, norsk eller isländsk. Motionen listar hur många år det tar innan man kan ansöka om svenskt medborgarskap beroende på vilket land man kommer från. Samma kriterier ska även gälla för nationella folkomröstningar och val till EU-parlamentet. Motionen menar att det är en princip sak att utländska medborgare inte ska kunna påverka Sveriges utrikes- och

säkerhetspolitik. I motionen framställs också att beviljat medborgarskap borde uppmärksammas med en högtidlig ceremoni i samband med nationaldagen och att de som uppnår kriterierna för att söka svenskt medborgarskap ska automatiskt informeras om att de kan söka svenskt medborgarskap och vilka fördelar det medför (C 1994/95:Sf621).

7.6 Valbarhet

7.6.1 Ålder

Flera av motionerna som behandlar valbarhetsåldern är samma motioner som föreslår sänkning till 16 år för rösträtt som tidigare redogjorts för och därför upprepas inte samma argument i detta avsnitt.

En motion anser att man kan ta bort åldersbegränsningen helt för valbarhet och att 18-årsregeln inte är försvarbar. Motionen menar att väljarna förutsätts rösta på de kandidater som de anser är bäst lämpade för uppdraget och att risken istället kan bli att man begränsar representativitet och kloka beslutsfattare. Motionen menar att genomsnittsåldern på förtroendevalda är långt över medelvärdet på befolkningen och att det behöver åtgärdas (MP 2005/06:K467).

En motion anser att valbarhetsåldern ska vara 16 år till alla val och att den ska utgå från kalenderår. Motionen anser att det är ett demokratiskt krav att den som har rösträtt även har rätt att kandidera i val, motionen menar att det är högst otillfredsställande att valbarhet inte skulle ingå i den demokratiska delaktigheten. Motionen menar att man inte kan säga att unga är mogna nog för att rösta men inte tillräckligt mogna för att själva inneha ett förtroendeuppdrag, antingen så bedömer man unga som fulla demokratiska aktörer eller att de inte är det (MP 2009/10:K300).

Tre motioner anser att rösträttsåldern bör sänkas till 16 år men att åldern för valbarhet fortfarande bör vara 18 år (MP 1998/99:K292, MP 1998/99:Kr36, V 2002/03:K340). Flera motioner menar att eftersom myndighetsåldern är 18 år så bör valbarhetsåldern också vara 18 år (MP 2000/01:K401, MP 2001/02:K381, V 2001/02:K258, KD 2010/11:K373). Tre motioner anser att valbarhetsåldern ska vara 18 år och följa kalenderår (KD 2002/03:K319, KD 2004/05:Kr3, KD 2005/06:Kr412).

7.6.2 Medborgarskap

Likt motionerna ovan är flera av motionerna som behandlar valbarhet utifrån medborgarskap är samma motioner som de som tidigare redogjorts för och därför upprepas inte samma argument i detta avsnitt.

En motion menar att valbarheten bör utökas även till personer som är under rösträttsåldern och som inte är svenska medborgare och menar att de personerna först måste gå igenom partiernas egna interna strukturer innan de kan vara valbara i allmänna val (MP 2002/03:K258). Två motioner vill att valbarhet ska utgå från folkbokföring och inte hur länge en utländsk medborgare har vistats i Sverige, men att de bör ha varit folkbokförda ungefär en månad innan valdagen (MP 2002/03:K381, MP 2004/05:Ju332). Två andra motioner som inlämnades till riksdagen innan Sverige gick med i EU ansåg att den avgörande faktorn för EU-medborgares valbarhet bör vara bostadsort och inte nationalitet (KD 1994/05:K224, KD 1996/97:U515). En annan motion anser att det ska vara samma tidsaspekt både för EU-medborgare och andra invandrare och att de bör ha rätt att ställa upp i val efter ett års vistelse i Sverige (MP 1996/97:K604). En motion anser att utländska medborgare ska ha samma valbarhet till riksdag som de har till kommunala val, det vill säga efter tre års bosättning (V 2004/05:K234). Tre motioner framför att valbarhetskriterierna bör ses över och att det är otillfredsställande att demokratisk delaktighet begränsas till endast valet om representation och att utvidgning av den valbara kretsen är viktigt för att minska segregation och arbeta mer med en samkänsla och känsla av tillhörighet (MP 2001/02:K66, MP 2001/02:Sf31, MP 2002/03:K258). En motion anser att kravet på svenskt medborgarskap i tio år innan personen kan bli minister bör avskaffas då det är diskriminerande och det är viktigt att alla svenska medborgare behandlas lika. Motionen anser att anställningar som kräver svenskt medborgarskap bör omfatta mycket färre anställningar och att utländska medborgare även ska kunna vara nämndemän i domstolar (MP 2002/03:Sf289).

Åtta motioner anser att valbarhet i allmänna val, med undantag för vad som gäller för EU-medborgare och medborgare från andra länder som Sverige har avtal och konventioner med, ska utgå från svenskt medborgarskap (M 2016/17:3324, M 2017/18:2261, M 2018/19:820, SD 2019/20:546, SD 2020/21:687, M 2020/21:3375, M 2021/22:1454, M 2022/23:2116). En motion anser att endast svenska medborgare ska vara valbara till riksdagen och att det inte är ”rimligt och inte önskvärt att delar av landets högsta beslutande organ har lojaliteter till flera länder” (SD 2017/18:560). Två av motionerna anser med att endast svenska medborgare som

valbara i allmänna val så stärks ”medborgarskapet, demokratin och den nationella identiteten” (SD 2019/20:546, SD 2020/21:687).

Flera motioner behandlar dubbla medborgarskap i relation till valbarhet. Motionerna anser att det kan uppstå intressekonflikter för de ledamöter i riksdagen som har dubbla medborgarskap, speciellt i situationer där det är allvarliga konflikter mellan länder eller där organisationer arbetar inom flera länder (SD 2011/12:K374, SD 2012/13:K353, SD 2013/14:K307).

Motionerna menar att med lagen som tillåter dubbla eller flerfaldiga medborgarskap så kan de personerna bli invalda i flera nationers parlament utan att det finns något hinder i svensk lagstiftning (SD 2011/12:K374, SD 2012/13:K353, SD 2013/14:K307), en av motionerna menar att personen kan bli invald i flera länder samtidigt (SD 2011/12:K374). En motion påpekar att personer med dubbla eller flerfaldiga medborgarskap kan avsäga sitt andra medborgarskap om man avser att kandidera till riksdagen och att i de få fall som det inte går att avsäga det andra medborgarskapet så bör undantag göras i vallagen för just de nationerna (SD 2013/14:K307). Motionerna menar att det absoluta kravet är att den som är invald i riksdagen är solidarisk med svenska nationen och att det inte ska råda något tvivel alls om det och att det då är problematiskt med dubbla eller flerfaldiga medborgarskap. En motion menar att den som har begått grova brott ska kunna bli nekad svenskt medborgarskap och att endast svenska medborgare ska kunna ställa upp i val till riksdagen (SD 2021/22:3168).

7.6.3 Behålla förtroendeuppdrag trots avflyttning/fyllnadsval med inflyttade

För att vara valbar till kommunala och regionala förtroendeuppdrag ska personen ha varit upptagen i röstlängden i kommunen och eller regionen, det vill säga att hen ska ha rösträtt i det aktuella valet.

Sju motioner vill ändra lagen så att förtroendevalda kan behålla sitt uppdrag under pågående mandatperiod trots att de flyttar från kommunen (C 1993/94:K618, M 1997/98:S901, M 2000/01:K385, MP 2003/04:K27, C 2003/04:K231, C 2004/05:K201, C 2005/06:K230). En motion hänvisar till kommunallagen som säger att politiska uppdrag ska avsägas direkt vid utflyttning ur kommunen och motionen vill ändra så att de kommuner som önskar ska själva kunna besluta om en person kan behålla sitt förtroendeuppdrag under hela mandatperioden. Motionen anser att det blir en uppgörelse inom partiet om personen ska avsäga sig sitt uppdrag och att personen bör i vilket fall lämna kommunfullmäktige även om man inte lämnar en nämnd eller styrelse. Motionen hänvisar till att många unga som valdes in i fullmäktige måste avsäga sig sina politiska uppdrag när de flyttar för studier men att möjligheten att behålla uppdraget även bör omfatta andra ledamöter (M 2000/01:K385).

En motion menar att bostadssituationen i storstadsregionerna gör att framförallt unga, studerande och resurssvaga, grupper som generellt är underrepresenterade inom politiken, kan tvingas flytta oftare och då över kommungränserna. Motionen hänvisar till kommunallagen som säger att fullmäktige kan besluta att ledamoten får behålla sitt förtroendeuppdrag trots att ledamoten inte längre är valbar men anser att det vid avflyttning bör vara ett beslut som ledamoten själv kan fatta om det inte finns särskilda skäl som begränsar den möjligheten (MP 2003/04:K27).

Fem motioner anser att agen bör ändras så att just högskolestudenter som flyttar från kommunen för att studera bör kunna behålla sitt politiska förtroendeuppdrag (C 1993/94:K618, M 1997/98:S901, C 2003/04:K231, C 2004/05:K201, C 2005/06:K230). Tre av motionerna menar att de som studerar på halvfart eller mer bör vara valbara till kommunfullmäktige på den ort som den studerande tidigare kommer från och har varit folkbokförd under en längre tid (C 2003/04:K231, C 2004/05:K201, C 2005/06:K230). En motion menar att den studerande ska kunna vara valbar där föräldrahemmet är beläget då det ses som den studerandes faktiska bostadsort (M 1997/98:S901). En motion menar att förfarandet med att högskolestuderande måste avsäga sina politiska uppdrag när de flyttar för studier bidrar till att de högutbildade inte återvänder till hemkommunen och att de måste ges möjlighet att kombinera högskolestudier och politiskt engagemang i hemkommunen (C 1993/94:K618).

En motion vill att de personer som flyttar in till en kommun ska kunna vara valbara för fyllnadsval till kommunala styrelser och nämnder under den pågående mandatperioden. Motionen menar att personer som flyttar in till kommunen förhindras från arbete i styrelser och nämnder i upp till fyra år. Motionen anser att det är rätt att man måste vara upptagen i röstlängden för att kunna bli invald till kommunfullmäktige, som fastställs 30 dagar innan valdagen, men att det bör ändras för fyllnadsval till styrelser och nämnder. Motionen exemplifierar förhållandet med en arbetspendlare som har varit verksam i inflyttningskommunen i flera år och har god kännedom om de kommunala förhållandena och sedan valt att flytta in under en pågående mandatperiod men blir förhindrad från styrelser och nämnder fram tills nästa mandatperiod. Motionen säger att en 15-åring som redan bor i kommunen är kvalificerad till att bli invald i kommunstyrelsen men inte arbetspendlaren som flyttade in efteråt och att det förfaringssättet inte främjar intresse för att engagera sig politiskt för den inflyttade (KD 1999/2000:K319).

7.6.4 Höj kraven för att vara valbar som kandidat till riksdagen

Sex motioner vill höja kraven för att kunna bli invald till riksdagen. Fyra av dem anser att endast den som har haft svenskt medborgarskap i tio år ska kunna bli invald eller bli utsedd till statsråd (SD 2011/12:K390, SD 2012/13:K357, SD 2013/14:K365, SD 2014/15:2911). Två motioner anser att det ska vara höjd åldersgräns för att kunna bli invald samt att ledamöterna ska ha tidigare arbetserfarenhet (SD 2016/17:691, SD 2017/18:559). En av de två motionerna behandlar även den ersättning som politiker bör ha då de är tjänstlediga från sin tidigare arbetsplats och att beloppet borde vara samma som den tidigare lönen samt menar motionen att vara ledamot i riksdagen inte ska vara ett yrke utan just ett förtroendeuppdrag (SD 2016/17:691). Den andra motionen specificerar kraven med att en kandidat till riksdagen ska ”vara minst 35 år, ha kunskaper i juridik, ekonomi, historia och statskunskap och ha tio års arbetserfarenhet” (SD 2017/18:559). Motionen menar att de höga och specifika kraven är ett måste då besluten som tas i riksdagen påverkar hela landets befolkning och då måste beslutsfattarna vara ”kompetenta människor som åtnjuter respekt för sina kunskaper, sin oklanderliga livsföring och moral” (SD 2017/18:559).

7.6.5 Valbar till riksdag i hela landet, förtydligande av vallagen och geografisk representation i riksdagen

En motion vill att en kandidat som är nominerad till riksdagsval i ett valdistrikt även ska vara valbar i hela landet (M 2007/08:K307).

En motion vill att vallagen ska förtydligas om att man endast får kandidera i det val som man själv har rösträtt till när det gäller val till kommun- och regionfullmäktige. Motionen hänvisar till vad som står på Valmyndighetens sida om att vara valbar men vill att det ska förtydligas då ett partis partiledare och även andra partimedlemmar stod på listor till 16 olika kommunfullmäktige och att en annan känd person kandiderade i 18 kommuner i valen 2022 (S 2022/23:1357).

En motion vill att det ska vara starkare geografisk representation bland ledamöterna i riksdagen, motionen menar att allt fler ledamöter inte kommer från den valkrets som de representerar och att de kan ses som ”turister” i den valkretsen, då de saknar lokalförankring och kännedom om området som de representerar eller inte har tillräckliga nätverk i valkretsen. Motionen hänvisar till att riksdagens mandat fördelas proportionellt och därmed förändras efter landets demografi men att det inte är helt oproblemiskt då exempelvis norra Sverige har förlorat tolv mandat medan Stockholm har fått tolv nya. Motionen menar att det kan leda till att den politiska debatten fokuserar mer på storstadsfrågorna än de frågor som direkt

drabbar befolkningen som bor i glesbygd. Motionen menar att känslan av ett större avstånd mellan folk och folkvalda oftare ges uttryck för och menar att med riksdagsmandat så kan man se det som ett faktum och inte bara en känsla. Motionen menar att det inte är konstigt att folk i valkretsen som representeras av en utomstående kan uppleva det som ett hån och att tilltron till politiker och det demokratiska systemet blir sämre (S 2022/23:1041).

7.6.6 Robert Dahls kriterier vid valbarhet och representation

För valbarhet används inte alla fem av Robert Dahl kriterier för demokrati utan ser till de kriterier som rör valbarhetsaspekten vilket är främst det första kriteriet om effektivt deltagande eftersom det handlar om möjligheten göra sin röst hörd innan det slutgiltiga avgörandet och kunna föra upp sina intressen på dagordningen och det fjärde kriteriet om kontroll över dagordningen. Kontroll över dagordningen handlar om full kontroll över hur ärenden förs upp på dagordningen samt att gruppen själv avgör om den är kompetent nog för att ta besluten eller om det ska delegeras till en annan instans. Dessa två kriterier berör främst de som arbetar i den politiska sfären samt de som står utanför den för att de inte uppfyller kraven för valbarhet. Flera av motionerna som behandlar ålder och medborgarskap är samma som motioner tidigare och de vill se både mer inkluderande och exkluderande valbarhetskriterier. I och med att de aspekterna som framförs i motionerna har analyserats med Dahls kriterier tidigare fokuserar detta avsnitt på de motioner som inte uppkommit innan även om ålder och medborgarskap nämns utifrån motionerna som berör valbarheten inom de två områdena.

Effektivt deltagande

16–17-åringar är inte myndiga enligt dagens regler och då måste man omstrukturera på hur man ser på demos i sig, men en utökning av valbarhet till de unga skulle kunna leda till en mer korrekt representation av åldersgrupperna i de politiska instanserna och att ungas frågor får mer plats i politiken.

Motionerna i detta avsnitt för samma argument för inkludering och exkludering av utländska medborgare som tidigare motioner. Inkluderande valbarhet skulle göra att de utländska medborgarnas ärenden fick mer plats. De exkluderande vill att endast svenska medborgare ska kunna vara valbara och att riksdagen inte ska ha lojalitet till flera länder.

Motionerna som vill att man ska kunna behålla förtroendeuppdrag trots utflyttning från kommunen menar att det är ett sätt att behålla kontinuitet i politiken. De motionerna som fokuserar på högskolestudenter som flyttar till studieorten skulle behållandet av förtroendeuppdraget kunna vara ett sätt att garantera de ungas intressens plats i politiken men man kan också säga att behållandet av förtroendeuppdrag även kan utesluta de unga som bor kvar i kommunen.

Motionerna som vill höja kraven för att vara valbar gör det svårare för folk att nå upp till kraven och när endast en specifik grupp släpps fram går det inte att garantera att resten av befolkningen som inte representeras får sina röster hörda eller sina intressen prioriterade. Dahl menar att om man inte uppfyller kriteriet om effektivt deltagande, att alla medborgare ska ha samma möjligheter att göra sina röster hörda så förkastar man även principen om att alla medborgare ska behandlas lika.

Kontroll över dagordningen

När en förtroendevald idag flyttar från kommunen upphör hans uppdrag genast. Motionerna som vill att förtroendevalda, och då inte bara högskolestudenter, ska kunna behålla sina uppdrag trots avflyttning under resten av mandatperioden interagerar med Dahls argument om yttre kontroll av dagordningen. En enskild avflyttad ledamot kan inte kontrollera dagordningen för en hel kommun men det är inte ovanligt att flera ledamöter flyttar från kommuner under den fyra år långa mandatperioden. Motionerna hänvisar till bostadsbristen som finns i storstadsregionerna men utflyttningar sker även i glesbygd, ska samma regler gälla då även om den utflyttade har flyttat flera mil bort eller ska det vara olika regler beroende på kommunens storlek och geografiska placering?

De motionerna som föreslår höjda krav för att vara en valbar kandidat, med exempelvis specifika kunskap- och erfarenhetskrav, anser att politikerna måste vara mer kompetenta än andra eftersom besluten påverkar hela landets befolkning. Dahl menar att kriteriet uppfylls när man accepterar att demos själv är bäst lämpad för att bestämma den egna kompetensen och vilka beslut som ska delegeras till andra instanser. Att utgå från att politiker skulle vara bättre lämpade, efter en lista med krav som politikerna själva har författat, rimmar inte väl med detta kriterium.

8 Sammanfattning

Motionerna som föreslår förändring av rösträtten i denna uppsats utgår mycket mer från demokratiargument jämfört med exempelvis integrationsargument som använts historiskt när det handlar om mer inkluderande rösträtt för utländska medborgare. Även motioner om rösträtt- och valbarhetsålder använder sig av demokratiargument när de föreslår sina förändringar. Med demokratiargumenten kommer även flera argument om rättvisa och jämlikhet. Rösträttsdebatten idag handlar mer om sådana begrepp och rättigheter än om specifika politiska viljor och prestationskrav från medborgarna för att bli behandlade på samma sätt som andra medborgare i samhället, med undantag för de motionerna som vill ha en mer begränsad rösträtt för utländska medborgare. Historiskt har debatten cirkulerat kring *medborgarens* rättigheter och skyldigheter och om exempelvis kvinnor, fattiga, fängslade ska ses som medborgare eller ej. Det som fortfarande håller sig till de historiska aspekterna är den politiska uppdelningen i frågorna och ofta är det samma argument från 1900-talet som återkommer idag.

För rösträtt- och valbarhetsåldern behövs det en översyn på hur man ser på ungdomar mellan 16–18 år, har de den kunskapen som krävs för att göra politiska val? Kan de ges rösträtt även om de inte är myndiga? Kan de ges rösträtt till kommun- och regionfullmäktige där det redan finns specialregler? Bör lagen ändras till att utgå från kalenderår det år ett val hålls för att inkludera hela årskullen?

Utifrån analyserna av motionerna som gjorts med Robert Dahls fem kriterier för demokrati och de fem grundantagandena som hör till, så är de motioner som vill att göra rösträtt- och valbarhetskriterierna mer inkluderande mer i linje med kriterierna och uppfyller det som krävs för att en stat ska kunna kallas för demokratisk. Motionerna som vill ha mer exkluderande rösträtts- och valbarhetskriterier går emot flera av de fem kriterierna samt några av grundantagandena och Dahl menar att om man förkastar kriterierna så förkastar man även ett eller flera av grundantagandena och då brister även argumenten för att staten som granskas skulle uppfylla de krav som gäller för att ses som demokratisk (Dahl 1999 s122). Dahl menar att en process som uppfyller alla fem kriterierna är en fullständig demokrati men han är också noga med att det inte finns någon stat som uppfyller dem och det lär nog aldrig finnas någon stat som uppfyller dem helt. Kriterierna representerar vad som är möjligt och hur man kan jämföra verkligheten med dem (ibid. s123). Frågan blir då om vi vill gå mot mer demokrati eller om vi vill backa.

Flera av motionerna anser att vissa medborgare måste bevisa att de är tillräckligt kompetenta för att få tillgång till deras fulla demokratiska rättigheter. Dahl menar att om kompetenskravet skulle väga tyngre än rättigheten att vara en del av ett demos så blir demokratin ostabil, medborgare blir beroende av bedömningar som kan variera och att det kan göra så att många utesluts från demokratin. Dahl pekar på att gränsen mellan demokrati och förmyndarskap blir otydlig (ibid. s142).

När det handlar om att förändra valbarhetskriterier så måste man se det i ljuset av att politikerna själva är de som bestämmer vilka andra som får vara politiker och kan, som historiskt, bestämma att endast en liten grupp som når upp till de höga kriterierna ska kunna vara valbara till höga politiska positioner. Dagens valbarhetskriterier är att man är valbar i de val som man själv har rösträtt i samt att man har samtyckt till sin kandidatur i förhand. För val till kommun- och regionfullmäktige krävs det att man är folkbokförd där man kandiderar men till riksdagen ställs det inga sådana krav. Skulle kraven på de valbara kandidaterna öka minskas urvalet från en grupp som redan minskar i antalet. Det är färre aktiva politiker i dagens samhälle jämfört med historiska antal.

Om politiker kan behålla sina förtroendeuppdrag trots att de lämnar kommunen kan kommunen styras av utomstående personer som inte nödvändigtvis bor i den angränsande grannkommunen i en storstadsregion, det kan även vara en kommun på glesbygden som nu styrs av personer som bor långt bort. I lagen idag så avslutas förtroendevaldas uppdrag direkt när personen flyttar från kommunen. Man kan argumentera för att skulle de få behålla uppdrag i upp till fyra år efter utflyttning så kan det utesluta andra politiker som bor kvar i kommunen som skulle kunna få det förtroendeuppdraget genom fyllnadsval.

Motioner om förändring av rösträtt och valbarhet läggs av flera partier varje år och skulle en förändring genomföras görs det via riksdagsbeslut och inte via exempelvis folkomröstningar, därför är det viktigt att belysa de politiska viljorna om rösträtten och att rösträtten inte är skriven i sten. Rösträtten är en maktfråga.

9 Egna reflektioner

Hade mer tid och utrymme funnits för denna uppsats hade en utförligare förklaring av medborgarskapsprocessen och rösträttsstrecken belysts samt en argumentationsanalys genomförts på de politiska argumenten för inkludering och exkludering. En analys av hur människor i Sverige röstar och hur det korrelerar till de förändringar som motionerna vill

genomföra hade också varit önskvärd då röstningsmönster skiljer sig mycket mellan kvinnor och män samt mellan och inom åldrarna.

Under analysen av motionerna framkommer det att det är ett forum för motionsskrivarna att lägga skuld på andra partier och eller regeringen och riksdagen som leddes av en annan politisk majoritet under den tiden. Det egna partiet kommer nu med lösning på problem som skapats av andra. Motionerna återkommer även till samma argument som förts historiskt och man ser vilka motioner som är skrivna under exempelvis demokratijubileet då de hänvisar till den forskningen, ibland missuppfattat, och motionerna använder mer demokratiargument. Flera motioner har inte koll på vilken lag som reglerar vad, exempelvis föreslås ändring av vallagen men de bestämmelser som man vill åt står i kommunallagen. Överlag har flera motioner dålig koll på forskning, lagar, administrativa arbetssätt, årtal och tidsspann som hänvisas till. Ofta handlar förändringar om rösträtten till riksdagen eller till kommunala val men det är ofta som region/landsting lämnas utanför. När det handlar om exempelvis sänkning av rösträttsåldern skrivs det inte alltid vilka val som det gäller och val till regionfullmäktige och EU-parlamentet utelämnas ofta. Ska vi anta att de valen ska inkluderas eller ska vi tolka motionerna ordagrant? Regionerna styr över bland annat sjukvård så det är inget ”struntval”.

De motioner som vill att ändra utländska medborgares rösträtt till att inkludera exempelvis val till EU-parlamentet, det är inget som svensk lagstiftning kan ändra på självt. Man måste vara EU-medborgare för att få rösta till EU-parlamentet och det är inget som Sverige kan ge utan ett svenskt medborgarskap. Motionerna säger ofta rösträtt till ”alla val” men det är oklart om det inkluderar val till EU-parlamentet. De motioner som vill att utländska medborgare ska ha rösträtt till riksdag efter en månads bosättning är inte rimliga eller rättssäkra eftersom det finns stor risk att det missbrukas av fientliga makter för att påverka valresultat.

Motionerna som vill ha tio år innan man kan söka svenskt medborgarskap och sedan ytterligare tio år innan man kan vara valbar till riksdagen skapar en särbehandling av befolkningen trots att alla har svenskt medborgarskap och ska ha samma rättigheter och skyldigheter. Sverigedemokraterna vill att det ska ta 20 år innan man kan vara valbar till riksdagen om man flyttar till Sverige som utländsk medborgare. Sverigedemokraterna fortsätter med sin särbehandling av utländska medborgare som vill bli svenska medborgare genom att kräva att de svär trohet och lojalitet till Sveriges kung, stat och nation, något som aldrig krävs av infödda svenskar och något som inte hör hemma i en demokrati. All offentlig makt utgår från folket och staten ska tjäna folket, inte tvärtom. Sverigedemokraterna vill även

ha kungen mer involverad i den politiska sfären då en motion från 2022/2023 vill att kungen ska vara den som föreslår ny statsminister, inte talmannen som det är idag (SD 2022/23:799). Den svenska kungen har idag ingen politisk makt, monarkins uppgifter är symboliska och representativa.

Ericsson (2019 s28) menar att främlingsfientliga åsikter är idag mer välorganiserade än tidigare och att de inte än har attackerat den kommunala och regionala rösträtten för utländska medborgare i det öppna. Denna uppsats visar att de viljorna finns hos flera nutida partier.

De motioner som vill genomföra ändringar med formuleringen ”möjliggöra för de kommuner och regioner som vill” är inte hållbart eller rättvist när det handlar om rösträtt och valbarhet. Det finns risk till att det missbrukas samt att de politiker som sitter i makten nu på de olika nivåerna lär sannolikt inte vara samma personer när ändringarna genomförs om man ser till den historiska utvecklingen och tidsaspekten mellan förslag och förändringar.

Rösträtt är en maktfråga och motionerna läggs varje år. Hade det varit en direktsänd debatt om att ta bort rösträtten för ca 865 000 av Sveriges befolkning hade frågan uppmärksamrats mer. Nu läggs motionerna i det tysta.

10 Referenser

- Berg, A. *De ovuxna vuxna: Om omyndighetförklaring som rösträttshinder* i *Arbetshistoria* 2019:2–3 (179–171)
- Bergström, G. & Boréus, K. (red.) (2017) *Idé- och ideologianalys i Textens mening och makt*. Studentlitteratur
- Berling Åselius, E. (2005) *Rösträtt med förhinder: rösträttsstrecken i svensk politik 1900–1920*. Diss. Stockholms universitet.
- Björkman, J. *Personer och organisationer*. Artikel på Demokrati100.se, www.demokrati100.se/personer-och-organisationer (hämtad 2023-03-14). Hemsidan är sedan maj 2023 nedtagen, artikel kan hämtas via Wayback Machine: <https://web.archive.org/web/20221003081939/https://demokrati100.se/personer-och-organisationer/>
- Dahl, R. (1999) *Demokratin och dess antagonister*. Ordfront & DemokratiAkademin.
- Ericsson, M. *För integrationens skull? Frågan om rösträtt för invandrare utan svenskt medborgarskap under efterkrigstiden* i *Arbetshistoria* 2019:2–3 (179–171)
- Eriksson, M. & Sundevall, F. *Rösträttsbegränsningar i den svenska demokratin – en introduktion till temat* i *Arbetshistoria* 2019:2–3 (179–171)
- Esaiasson, P. (2017) *Kvalitativ textanalys i Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Wolters Kluwer
- Josefsson, J & Sandin, B. *Ungas röst som hot eller möjlighet? Rösträtts- och valbarhetsålder i Sverige under 1900-talet* i *Arbetshistoria* 2019:2–3 (179–171)
- Kvist Geverts, K. *Den första folkriksdagen öppnar 1893*. Artikel på Demokrati100.se, www.demokrati100.se/den-forsta-folkriksdagen-oppnar-1893/ (hämtad 2023-03-14). Hemsidan är sedan maj 2023 nedtagen, artikel kan hämtas via Wayback Machine: <https://web.archive.org/web/20221003074200/https://demokrati100.se/den-forsta-folkriksdagen-oppnar-1893/>

Lindgren, M *Hur många drabbades? Kvantitativa effekter av rösträttsbegränsningarna* i Berg, A & Ericsson, M (red.): *Allmän rösträtt? Rösträttens begränsningar efter 1921* <https://www.allmanrostratt.se/wp-content/uploads/2022/04/antologin.pdf>

Lindgren, M. *Hur många har saknat rösträtt i den svenska demokratin?* i *Arbetshistoria* 2019:2–3 (179–171)

Nationalencyklopedin (u.å.). SAF. Tillgänglig: Nationalencyklopedin. [2023-05-18] <https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/saf>

Neunsinger, S. *Alla dessa jubileer* i *Arbetshistoria* 2019:2–3 (179–171)

Nilsson, T. (2018) *Politiskt system för elitstyre*. Artikel på Demokrati100.se, www.demokrati100.se/politiskt-system-for-elitstyre/ (hämtad 2023-03-14). Hemsidan är sedan maj 2023 nedtagen, artikel kan hämtas via Wayback Machine: <https://web.archive.org/web/20221018050354/https://demokrati100.se/politiskt-system-for-elitstyre/>

Olofsson, M. *Populär Historia* (2018) *Vägen till rösträtt var lång och svår* <https://populärhistoria.se/politik/vagen-till-rostratt-var-lang-och-svar> [2023-05-06]

Riksarkivet u.å. *Regeringsformen*. <https://riksarkivet.se/regeringsformen> [2023-05-18]

Riksdagen (2022) *Allmänna motionstiden* <https://www.riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/riksdagens-uppgifter/beslutar-om-lagar/allmanna-motionstiden/> [2023-04-21]

Riksdagen (2023) *Från ting och stämmor till dagens riksdag*. <https://www.riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/demokrati/riksdagens-historia/fran-ting-och-stammor-till-dagens-riksdag/> [2023-05-18]

Riksdagen u.å. *Demokratins utveckling - år för år (textversion)* <https://firademokratin.riksdagen.se/global/tidslinje-textversion/> [2023-05-06]

Rönnbäck, J. *Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt*. Artikel på Demokrati100.se, www.demokrati100.se/landsforeningen-for-kvinnans-politiska-rostratt/ (hämtad 2023-03-18). Hemsidan är sedan maj 2023 nedtagen, artikel kan hämtas via Wayback Machine: <https://web.archive.org/web/20221003090501/https://demokrati100.se/landsforeningen-for-kvinnans-politiska-rostratt/>

Rönnbäck, J. u.å. *Rösträttskampen – ett triangel drama mellan kvinnor, män och staten*
<http://www2.ub.gu.se/kvinn/portaler/rostratt/historik/> [2023-03-14]

SCB (2023) *Utländska medborgare i Sverige* <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/utlandska-medborgare-i-sverige/> [2023-05-24]

SFS 1974:152. *Regeringsformen*. Justitiedepartementet L6

Söder, B. (2023) *Återförande av ansvaret för att föreslå ny statsminister för riksdagen till statschefen*. Motion 2022/23:799

Valmyndigheten (2023b) *För dig som kandiderar i ett val* <https://www.val.se/for-partier/for-dig-som-kandiderar.html> [2023-05-06]

Valmyndigheten (2023a) *Rösträtt och röstlängd* <https://www.val.se/att-rosta/vem-har-rostratt/rostratt-och-rostlangd.html> [2023-05-06]

11 Bilagor

Bilaga 1 – Motioner från sökordet ”rösträtt” i riksdagens motionssamling

År	Ärende	Parti	Diarienummer	Rubrik	Stor/Liten del av Motionen
1989/90	Grundlagsskydda utlandssvenskars rösträtt	Centerpartiet	Motion 1989/90:K210	Grundlagsreglering av svenska medborgares rösträtt	Stor
1989/90	Rösträtt utifrån folkbokföring på alla nivåer. Utlandssvenskar ska få behålla sin svenska rösträtt.	Miljöpartiet	Motion 1989/90:Sf615	Flykting- och invandrapolitiken	Liten
1989/90	Grundlagsskydda utlandssvenskars rösträtt	Folkpartiet	Motion 1989/90:K215	Folkstyret	Liten
1989/90	Grundlagsskydda utlandssvenskars rösträtt	Moderaterna	Motion 1989/90:K206	Fördjupad demokrati och ökad rättssäkerhet	Liten
1989/90	Myndighetsåldern bör sänkas till 16 år	Miljöpartiet	Motion 1989/90:L412	Sänkt myndighetsålder	Stor
1989/90	Dubbelt medborgarskap	Folkpartiet	Motion 1989/90:Sf637	Dubbelt medborgarskap	Liten
1990/91	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 1990/91:K245	Rösträtt för invandrare i riksdagsval	Stor
1990/91	Grundlagsskydda utlandssvenskars rösträtt	Centerpartiet	Motion 1990/91:K217	Grundlagsreglering av svenska medborgares rösträtt	Stor
1990/91	Rösträtt för flyktingar (Dokument saknas)	Miljöpartiet	Motion 1990/91:K710	Rösträtt för flyktingar (Dokument saknas)	Dokument saknas
1990/91	Grundlagsskydda utlandssvenskars rösträtt	Folkpartiet	Motion 1990/91:K205	Författningen	Liten
1990/91	Ej acceptera dubbelt medborgarskap vid rösträtt	Centerpartiet	1990/91:Sf63	Med anledning av prop. 1990/91:195 Aktiv flykting- och immigrationspolitik m.m.	Liten
1990/91	Grundlagsskydda utlandssvenskars rösträtt	Moderaterna	Motion 1990/91:K216	Fördjupad demokrati och ökad rättssäkerhet	Liten
1990/91	Rösträtt till riksdag efter fem år,	Miljöpartiet	Motion 1990/91:Sf627	Flykting- och invandrapolitiken	Liten

	oberoende svenskt medborgarskap				
1990/91	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Miljöpartiet	Motion 1990/91:L427	Sänkt myndighetsålder	Stor
1990/91	Rösträtt till riksdag efter fem år, oberoende svenskt medborgarskap	Miljöpartiet	Motion 1990/91:Sf60	med anledning av prop. 1990/91:195 Aktiv flykting- och immigrationspolitik m.m.	Liten
1991/92	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 1991/92:K311	Rösträtt för invandrare i riksdagsval	Stor
1991/92	Utlandssvenskars rösträtt, röstlängd	Moderaterna	Motion 1991/92:K231	Utlandssvenskars rösträtt	Stor
1991/92	Underlätta röstning för utlandssvenskar	Folkpartiet	Motion 1991/92:K224	Utlandssvenskars rösträtt	Stor
1991/92	Grundlagsskydda utlandssvenskars rösträtt	Folkpartiet	Motion 1991/92:K222	Utlandssvenskars rösträtt	Stor
1991/92	Grundlagsskydda utlandssvenskars rösträtt	Centerpartiet	Motion 1991/92:K201	Grundlagsreglering av svenska medborgares rösträtt	Stor
1991/92	Rösträtt till riksdag för personer med dubbelt medborgarskap	Socialdemokraterna	Motion 1991/92:Sf621	Dubbelt medborgarskap	Liten
1991/92	Utlandssvenskars rösträtt, röstlängd	Moderaterna	Motion 1991/92:K715	Svenska medborgares utlandsröstning	Stor
1991/92	Grundlagsskydda utlandssvenskars rösträtt	Moderaterna Folkpartiet Centerpartiet Kristdemokraterna	Motion 1991/92:K824	Utomlands bosatta svenskar	Liten
1992/93	Rösträtt i riksdagen för nordiska medborgare	Kristdemokraterna	Motion 1992/93:K216	Rösträtt i riksdagsval för nordiska medborgare	Stor
1992/93	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som för kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 1992/93:K207	Demokratins utveckling och fördjupning	Liten
1992/93	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som för kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 1992/93:Ju618	Invandrarna i Sverige	Liten
1992/93	Rösträtt till riksdag för personer med dubbelt medborgarskap	Socialdemokraterna	Motion 1992/93:Sf644	Flykting- och invandrapolitiken	Liten

1993/94	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Centerpartiet	Motion 1993/94:K705	Sänkt rösträttsålder	Stor
1993/94	Endast svenska medborgare ska ha rösträtt i allmänna val	Ny demokrati	Motion 1993/94:Sf621	Ge endast svenska medborgare rösträtt i allmänna val	Liten
1993/94	Underlätta röstning för utlandssvenskar	Moderaterna	Motion 1993/94:K707	Utlandssvenskarnas rösträtt	Stor
1993/94	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som för kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 1993/94:Sf616	Invandrapolitiken	Liten
1993/94	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som för kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 1993/94:K210	Demokratis utveckling och fördjupning	Liten
1994/95	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som för kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 1994/95:K709	Rösträtt för invandrare vid riksdagsval	Stor
1994/95	Rösträtt till riksdag efter tre år, oberoende svenskt medborgarskap	Miljöpartiet	Motion 1994/95:Sf630	Flykting- och invandrapolitiken	Liten
1994/95	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Miljöpartiet	Motion 1994/95:K713	Sänkt rösträttsålder	Stor
1994/95	Rösträtt till riksdag efter tre år, oberoende svenskt medborgarskap	Miljöpartiet	Motion 1994/95:Sf636	Invandrarna i det svenska samhället	Liten
1994/95	Behålla kriterierna för rösträtt till riksdag	Centerpartiet	Motion 1994/95:Sf621	Invandrapolitiken	Liten
1995/96	Inga Motioner				
1996/97	Samma rösträtt för alla invandrare som gäller för EU-medborgare	Miljöpartiet	Motion 1996/97:K604	Rösträtt och valbarhet för invandrare	Stor
1996/97	Tillsätt utredning om underlättade att få svenskt medborgarskap	Vänsterpartiet	Motion 1996/97:Sf631	Invandrare, medborgarskap och rösträtt	Liten

1996/97	Utlandssvenskars rösträtt	Moderaterna	Motion 1996/97:K23	med anledning av prop. 1996/97:70 Ny vallag	Liten
1996/97	Rösträtt till riksdag för utländska medborgare	Vänsterpartiet	Motion 1996/97:A434	Stockholm	Liten
1996/97	Samma rösträtt för alla invandrare som gäller för EU-medborgare	Miljöpartiet	Motion 1996/97:K22	med anledning av prop. 1996/97:70 Ny vallag	Liten
1996/97	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Miljöpartiet	Motion 1996/97:K22	med anledning av prop. 1996/97:70 Ny vallag	Liten
1996/97	Sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till landstings- och kommunfullmäktige	Miljöpartiet	Motion 1996/97:Kr257	Kultur, medier, trossamfund och fritid	Liten
1997/98	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 1997/98:K264	Rösträtt för invandrare till riksdagsval	Stor
1997/98	Alla invandrare ska ha samma rösträtt till kommun- och landstingsfullmäktige	Miljöpartiet	Motion 1997/98:Sf10	med anledning av prop. 1997/98:16 Sverige, framtiden och mångfalden -från invandrapolitik till integrationspolitik	Liten
1997/98	Försöksverksamhet med 16 år rösträttsålder till kommunfullmäktige	Centerpartiet	Motion 1997/98:K208	Försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder	Stor
1997/98	Rösträtt ska följa kalenderår	Centerpartiet	Motion 1997/98:K208	Försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder	Stor
1997/98	Samma rösträtt för alla invandrare som gäller för EU-medborgare	Miljöpartiet	Motion 1997/98:Sf622	Ett mångkulturellt samhälle	Liten
1997/98	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Miljöpartiet	Motion 1997/98:Kr270	Kulturpolitik	Liten
1997/98	Rösträtt ska följa kalenderår	Miljöpartiet	Motion 1997/98:Kr270	Kulturpolitik	Liten
1998/99	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 1998/99:K237	Rösträtt för invandrare	Stor

1998/99	Ej rösträtt till landsting- och kommunfullmäktige om identitet ej fastställd eller beslut om utvisning föreligger	Moderaterna	Motion 1998/99:K244	Kommunal rösträtt för utländska medborgare	Stor
1998/99	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Folkpartiet	Motion 1998/99:Kr35	med anledning av prop. 1998/99:115 På ungdomars villkor - ungdomspolitik för demokrati, rättvisa och framtidstro	Liten
1998/99	Rösträtt ska följa kalenderår	Vänsterpartiet	Motion 1998/99:K203	Rösträttsvillkoren	Stor
1998/99	Samma rösträtt för alla invandrare som gäller för EU-medborgare	Miljöpartiet	Motion 1998/99:Sf635	Ett mångkulturellt samhälle	Liten
1998/99	Sänkt rösträttsålder till 16 år. 18 år för valbarhet står fast	Miljöpartiet	Motion 1998/99:K292	Rösträttsålder	Stor
1998/99	Sänkt rösträttsålder till 16 år. 18 år för valbarhet står fast	Miljöpartiet	Motion 1998/99:Kr36	med anledning av prop. 1998/99:115 På ungdomars villkor - ungdomspolitik för demokrati, rättvisa och framtidstro	Stor
1998/99	Rösträtt ska följa kalenderår	Miljöpartiet	Motion 1998/99:Kr36	med anledning av prop. 1998/99:115 På ungdomars villkor - ungdomspolitik för demokrati, rättvisa och framtidstro	Stor
1998/99	Försöksverksamhet med 16 år rösträttsålder till kommunfullmäktige	Miljöpartiet	Motion 1998/99:Kr36	med anledning av prop. 1998/99:115 På ungdomars villkor - ungdomspolitik för demokrati, rättvisa och framtidstro	Stor
1998/99	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Miljöpartiet	Motion 1998/99:Kr274	Kultur, medier, trossamfund och fritid.	Liten
1998/99	Rösträtt ska följa kalenderår	Miljöpartiet	Motion 1998/99:Kr274	Kultur, medier, trossamfund och fritid.	Liten
1999/00	Sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till	Vänsterpartiet	Motion 1999/2000:K339	Sänkt åldersgräns för rösträtt	Stor

	kommunfullmäktige och folkomröstning				
1999/00	Samma rösträtt för alla invandrare som gäller för EU-medborgare	Centerpartiet	Motion 1999/2000:Sf637	Mångfald och lika möjligheter	Liten
1999/00	sänkt rösträttsålder till 16 år	Folkpartiet	Motion 1999/2000:K293	Rösträttsålder	Stor
1999/00	Alla invandrare ska ha samma rösträtt till kommun- och landstingsfullmäktige	Miljöpartiet	Motion 1999/2000:Sf640	Ett mångkulturellt samhälle	Liten
1999/00	Valbarhet till kommunala nämnder/styrelser för inflyttade	Kristdemokraterna	Motion 1999/2000:K319	Valbarhet för val till kommunala styrelser/nämnder	Stor
1999/00	Myndighetsåldern, inklusive rösträttsåldern, ska följa kalenderår	Socialdemokraterna	Motion 1999/2000:L427	Myndighetsålder	Liten
2000/01	Dubbla medborgarskap	Moderaterna	Motion 2000/01:Sf3	med anledning av prop. 1999/2000:147 Lag om svenskt medborgarskap	Liten
2000/01	Rösträtt ska följa kalenderår	Vänsterpartiet	Motion 2000/01:K234	Förändring av rösträttsvillkoren	Stor
2000/01	Behålla förtroendeuppdrag vid utflyttning	Moderaterna	Motion 2000/01:K385	Kommunallagen	Stor
2000/01	Försöksverksamhet med 16 år rösträttsålder till kommunfullmäktige	Centerpartiet	Motion 2000/01:K296	Rösträttsålder	Stor
2000/01	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Centerpartiet	Motion 2000/01:K296	Rösträttsålder	Stor
2000/01	Rösträtt ska följa kalenderår	Centerpartiet	Motion 2000/01:K296	Rösträttsålder	Stor
2000/01	Sänkt rösträttsålder till 16 år. 18 år för valbarhet står fast	Miljöpartiet	Motion 2000/01:K401	Livskraftig demokrati	Liten
2000/01	Myndighetsålder, inklusive rösträttsålder, ska följa kalenderår	Socialdemokraterna	Motion 2000/01:L439	Myndighetsålder	Stor
2001/02	Sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till	Vänsterpartiet	Motion 2001/02:K258	Sänkt åldersgräns för rösträtt	Stor

	kommunfullmäktige och folkomröstning. 18 år för valbarhet står fast				
2001/02	Rösträtt ska följa kalenderår	Vänsterpartiet	Motion 2001/02:K258	Sänkt åldersgräns för rösträtt	Stor
2001/02	Försöksverksamhet med 16 år rösträttsålder till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 2001/02:K258	Sänkt åldersgräns för rösträtt	Stor
2001/02	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 2001/02:A317	Orättvisor i samhället	Liten
2001/02	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Miljöpartiet	Motion 2001/02:K381	Demokrati	Liten
2001/02	Rösträtt till riksdag och folkomröstningar enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige. Folkbokföring avgörande, ej tidsbestämt.	Miljöpartiet	Motion 2001/02:K66	med anledning av prop. 2001/02:80 Demokrati för det nya seklet	Liten
2001/02	De nuvarande valbarhetskriterierna bör ses över	Miljöpartiet	Motion 2001/02:K66	med anledning av prop. 2001/02:80 Demokrati för det nya seklet	Liten
2001/02	Rösträtt till riksdag och folkomröstningar enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige. Folkbokföring avgörande, ej tidsbestämt.	Miljöpartiet	Motion 2001/02:Sf31	med anledning av skr. 2001/02:129 Integrationspolitik för 2000-talet	Liten
2001/02	De nuvarande valbarhetskriterierna bör ses över	Miljöpartiet	Motion 2001/02:Sf31	med anledning av skr. 2001/02:129 Integrationspolitik för 2000-talet	Liten
2001/02	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Folkpartiet	Motion 2001/02:K337	Sänkt rösträttsålder	Stor
2001/02	Rösträtt till riksdag oberoende svenskt medborgarskap	Centerpartiet	Motion 2001/02:K264	Minoriteters delaktighet, självbestämmande och skydd i demokratin	Liten

2002/03	Rösträtt och valbarhet ska följa kalenderår	Kristdemokraterna	Motion 2002/03:K319	Rösträtt och valbarhet fr.o.m. det år man fyller 18 år	Stor
2002/03	Rösträtt på alla nivåer samt folkomröstningar för utländska medborgare	Miljöpartiet	Motion 2002/03:K381	Vidgning av rösträtts- och valbarhetskriterierna	Stor
2002/03	Sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till kommunfullmäktige och folkomröstning	Vänsterpartiet	Motion 2002/03:K340	Sänkt åldersgräns för rösträtt	Stor
2002/03	Rösträtt ska följa kalenderår	Vänsterpartiet	Motion 2002/03:K340	Sänkt åldersgräns för rösträtt	Stor
2002/03	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 2002/03:Sf336	Integration	Liten
2002/03	Avskaffa regeln om att man måste inneha svenskt medborgarskap i tio år innan man kan bli minister	Miljöpartiet	Motion 2002/03:Sf289	Ett mångkulturellt samhälle	Liten
2002/03	Rösträtt på alla nivåer samt folkomröstningar för utländska medborgare	Miljöpartiet	Motion 2002/03:Sf289	Ett mångkulturellt samhälle	Liten
2002/03	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Miljöpartiet	Motion 2002/03:K258	Rösträttsåldern	Stor
2002/03	Rösträtt ska följa kalenderår	Miljöpartiet	Motion 2002/03:K258	Rösträttsåldern	Stor
2002/03	Rösträtt ska följa kalenderår	Vänsterpartiet	Motion 2002/03:K368	Förändring av rösträttsvillkoren	Liten
2002/03	Rösträtt till riksdag för utländska medborgare	Centerpartiet	Motion 2002/03:K264	Minoriteters delaktighet i demokratiskt arbete	Liten
2002/03	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Miljöpartiet	Motion 2002/03:K382	Rösträttsåldern	Stor
2002/03	Utöka valbarheten även till icke-medborgare och människor under rösträttsåldern	Miljöpartiet	Motion 2002/03:K383	Förnyelse av demokratin	Liten
2002/03	Myndighetsåldern, inklusive rösträttsåldern, skall följa kalenderår	Socialdemokraterna	Motion 2002/03:K325	Myndighetsåldern	Stor

2002/03	Rösträtt ska följa kalenderår	Vänsterpartiet	Motion 2002/03:K276	Förändring av rösträttsvillkoren	Stor
2003/04	Sänkt rösträttsålder till 16 år vid folkomröstning	Centerpartiet	Motion 2003/04:K414	Sänkt åldersgräns för deltagande i folkomröstningar	Stor
2003/04	Rösträtt ska följa kalenderår	Kristdemokraterna	Motion 2003/04:Kr361	Ungdomspolitik	Liten
2003/04	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Miljöpartiet	Motion 2003/04:K27	med anledning av skr. 2003/04:110 Demokratipolitik	Liten
2003/04	Rösträtt ska följa kalenderår	Miljöpartiet	Motion 2003/04:K27	med anledning av skr. 2003/04:110 Demokratipolitik	Liten
2003/04	Behålla förtroendeuppdrag trots utflyttning	Miljöpartiet	Motion 2003/04:K27	med anledning av skr. 2003/04:110 Demokratipolitik	Liten
2003/04	Rösträtt ska följa kalenderår	Kristdemokraterna	Motion 2003/04:K397	Rösträttsålder	Stor
2003/04	Rösträtt ska följa kalenderår	Folkpartiet	Motion 2003/04:K234	Rösträttsåldern	Stor
2004/05	Rösträtt till riksdag för utländska medborgare	Folkpartiet	Motion 2004/05:K235	Rösträtten för utländska medborgare bosatta i Sverige	Stor
2004/05	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 2004/05:K234	Utländska medborgares rösträtt och valbarhet i riksdagsval	Stor
2004/05	Rösträtt till riksdag för utländska medborgare	Centerpartiet	Motion 2004/05:K233	Rösträtt	Stor
2004/05	Delad kommunal rösträtt på flera kommuner	Centerpartiet	Motion 2004/05:K398	Delad kommunal skatt och kommunal rösträtt	Stor
2004/05	Koppla rösträtt till folkbokföring istället för medborgarskap	Miljöpartiet	Motion 2004/05:K329	Rösträtt vid EU-parlamentsval	Stor
2004/05	Rösträtt ska följa kalenderår	Centerpartiet	Motion 2004/05:K32	med anledning av prop. 2004/05:163 Ny vallag	Liten
2004/05	Rösträtt ska följa kalenderår	Vänsterpartiet	Motion 2004/05:K267	Rösträttsvillkoren	Stor
2004/05	Delad kommunal rösträtt på flera kommuner	Centerpartiet	Motion 2004/05:Sk341	Flexibel kommunalskatt	Liten
2004/05	Rösträtt och valbarhet ska följa kalenderår	Kristdemokraterna	Motion 2004/05:Kr3	med anledning av prop. 2004/05:2 Makt att bestämma - rätt till välfärd	Liten

2004/05	Koppla rösträtt och valbarhet till folkbokföring istället för medborgarskap	Miljöpartiet	Motion 2004/05:Ju332	Våldet bland unga	Liten
2004/05	Rösträtt ska följa kalenderår	Kristdemokraterna	Motion 2004/05:K413	Grundlagsfäst kommunal kompetens och andra författningsfrågor	Liten
2005/06	Myndighetsåldern, inklusive rösträttsåldern, ska följa kalenderår	Socialdemokraterna	Motion 2005/06:K413	Rösträtt och myndighetsålder	Stor
2005/06	Rösträtt till riksdag för utländska medborgare	Folkpartiet	Motion 2005/06:K285	Rösträtt för utländska medborgare bosatta i Sverige	Stor
2005/06	Rösträtt till riksdag, Europaparlamentsval och folkomröstningar enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige	Socialdemokraterna	Motion 2005/06:Sf336	Integrationspolitik – mot rasism och diskriminering	Liten
2005/06	Avskaffa kraven på tre års bosättning för rösträtt till kommun- och landstingsfullmäktige	Miljöpartiet	Motion 2005/06:A258	Ett samhälle för alla	Liten
2005/06	Rösträtt ska följa kalenderår	Centerpartiet	Motion 2005/06:K345	Förändrad rösträttsålder	Stor
2005/06	Ta bort åldersgräns för valbarhet	Miljöpartiet	Motion 2005/06:K467	Valbarhetsålder	Stor
2005/06	Rösträtt ska följa kalenderår	Kristdemokraterna	Motion 2005/06:K455	Demokrati	Liten
2005/06	Rösträtt ska följa kalenderår	Vänsterpartiet	Motion 2005/06:K270	Förändring av rösträttsvillkoren och valsystemet	Stor
2005/06	Rösträtt och valbarhet ska följa kalenderår	Kristdemokraterna	Motion 2005/06:Kr412	Ungdomspolitik	Liten
2005/06	Rösträtt ska följa kalenderår	Kristdemokraterna	Motion 2005/06:K390	Grundlagsfäst kommunal kompetens och andra grundlagsfrågor	Liten
2006/07	Alla invandrare ska ha samma rösträtt till kommun- och landstingsfullmäktige	Miljöpartiet	Motion 2006/07:K258	Rösträtt för invandrare i lokala val	Stor
2006/07	Rösträtt ska följa kalenderår	Socialdemokraterna	Motion 2006/07:K282	Utökande av rösträtten	Stor

2006/07	Rösträtt till riksdag, Europaparlamentsval och folkomröstningar enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 2006/07:A270	Integrationspolitik mot rasism och diskriminering	Liten
2006/07	Rösträtt ska följa kalenderår	Vänsterpartiet	Motion 2006/07:K284	Rösträttsvillkoren	Stor
2006/07	Sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till kommunfullmäktige	Miljöpartiet	Motion 2006/07:K368	Utveckling av demokratin	Liten
2006/07	Alla invandrare ska ha samma rösträtt till kommun- och landstingsfullmäktige	Miljöpartiet	Motion 2006/07:K368	Utveckling av demokratin	Liten
2007/08	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 2007/08:K315	Rösträttsvillkor	Stor
2007/08	Rösträtt ska följa kalenderår	Vänsterpartiet	Motion 2007/08:K315	Rösträttsvillkor	Stor
2008/09	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige	Miljöpartiet	Motion 2008/09:K336	Rösträtt för utländska medborgare i nationella val i Sverige	Stor
2008/09	Rösträtt ska följa kalenderår	Kristdemokraterna	Motion 2008/09:K363	Rösträtt året man fyller 18	Stor
2008/09	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 2008/09:K217	Rösträtten	Stor
2008/09	Rösträtt ska följa kalenderår	Vänsterpartiet	Motion 2008/09:K217	Rösträtten	Stor
2008/09	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Miljöpartiet	Motion 2008/09:A402	En grön politik för lika rättigheter	Liten
2008/09	Rösträtt ska följa kalenderår	Kristdemokraterna	Motion 2008/09:K287	Rösträttsålder	Stor
2009/10	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Miljöpartiet	Motion 2009/10:K300	Rösträtt från 16 år	Stor
2009/10	Rösträtt ska följa kalenderår	Miljöpartiet	Motion 2009/10:K300	Rösträtt från 16 år	Stor
2009/10	Sänk valbarhetsåldern till 16 år	Miljöpartiet	Motion 2009/10:K300	Rösträtt från 16 år	Stor
2009/10	Sänkt rösträttsålder vid val till	Miljöpartiet	Motion 2009/10:K300	Rösträtt från 16 år	Stor

	kommunfullmäktige för de kommuner som vill				
2009/10	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 2009/10:K205	Rösträtten	Stor
2009/10	Rösträtt ska följa kalenderår	Vänsterpartiet	Motion 2009/10:K205	Rösträtten	Stor
2009/10	Rösträtt ska följa kalenderår	Socialdemokraterna	Motion 2009/10:K239	Rösträtt det år man fyller 18 år	Stor
2009/10	Rösträtt ska följa kalenderår	Kristdemokraterna	Motion 2009/10:K343	Rösträttsålder	Stor
2010/11	Alla invandrare som gäller för EU-medborgare	Miljöpartiet	Motion 2010/11:K411	Rösträtt i kommunalval	Stor
2010/11	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 2010/11:K421	Rösträtt	Stor
2010/11	Rösträtt ska följa kalenderår	Vänsterpartiet	Motion 2010/11:K421	Rösträtt	Stor
2010/11	Endast svenska medborgare skall ha rösträtt i allmänna val	Sverigedemokraterna	Motion 2010/11:Sf385	Begränsande av asyl- och anhöriginvandringen	Liten
2010/11	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Miljöpartiet	Motion 2010/11:So543	På barns villkor	Liten
2010/11	Rösträtt och valbarhet ska följa kalenderår.	Kristdemokraterna	Motion 2010/11:K373	Rösträttsålder	Stor
2011/12	Endast svenska medborgare skall ha rösträtt i allmänna val	Sverigedemokraterna	Motion 2011/12:K214	Medborgarskapskrav i lokala val	Stor
2011/12	Endast svenska medborgare skall ha rösträtt i allmänna val	Sverigedemokraterna	Motion 2011/12:Sf352	En ansvarsfull invandringspolitik	Liten
2011/12	Rösträtt ska följa kalenderår	Kristdemokraterna	Motion 2011/12:K201	Rösträttsålder	Stor
2011/12	Endast svenska medborgare skall ha rösträtt i allmänna val	Sverigedemokraterna	Motion 2011/12:K390	Medborgarskapets betydelse	Stor
2011/12	Endast den som innehaft svenskt medborgarskap i	Sverigedemokraterna	Motion 2011/12:K390	Medborgarskapets betydelse	Stor

	minst tio år ska kunna vara valbar till riksdagen				
2011/12	Sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till landstings- och kommunfullmäktige	Moderaterna	Motion 2011/12:K272	Sänkt rösträttsålder	Stor
2012/13	Samma rösträtt för alla invandrare som gäller för EU-medborgare	Miljöpartiet	Motion 2012/13:K324	Ge utomeuropéer bosatta i Sverige samma rösträtt i kommunalval som EU-medborgare bosatta i Sverige har	Stor
2012/13	Samma rösträtt för alla invandrare som gäller för EU-medborgare	Socialdemokraterna	Motion 2012/13:K371	Likabehandling av rösträtt för invandrare	Stor
2012/13	Samma rösträtt för alla invandrare som gäller för EU-medborgare	Miljöpartiet	Motion 2012/13:A393	Drömmen om Sverige	Liten
2012/13	Endast svenska medborgare skall ha rösträtt i allmänna val	Sverigedemokraterna	Motion 2012/13:K268	Medborgarskapskrav i lokala val	Stor
2012/13	Endast svenska medborgare skall ha rösträtt i allmänna val	Sverigedemokraterna	Motion 2012/13:Sf316	En ansvarsfull invandringspolitik	Liten
2012/13	Rösträtt ska följa kalenderår	Socialdemokraterna	Motion 2012/13:K321	Ändrad rösträttsålder	Stor
2012/13	Rösträtt ska följa kalenderår	Kristdemokraterna	Motion 2012/13:K208	Ändra rösträttsåldern	Stor
2012/13	Endast svenska medborgare skall ha rösträtt i allmänna val	Sverigedemokraterna	Motion 2012/13:K357	Medborgarskapets betydelse	Stor
2012/13	Endast den som innehaft svenskt medborgarskap i minst tio år ska kunna vara valbar till riksdagen	Sverigedemokraterna	Motion 2012/13:K357	Medborgarskapets betydelse	Stor
2012/13	Endast svenska medborgare skall ha rösträtt i allmänna val	Sverigedemokraterna	Motion 2012/13:K369	Dubbla medborgarskap	Stor
2012/13	Sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till	Moderaterna	Motion 2012/13:K259	Sänkt rösträttsålder	Stor

	landstings- och kommunfullmäktige				
2012/13	Sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till kommunfullmäktige	Socialdemokraterna	Motion 2012/13:K248	Sänkt rösträttsålder i kommunvalen	Stor
2013/14	Rösträtt ska följa kalenderår	Socialdemokraterna	Motion 2013/14:K282	Rösträtt	Stor
2013/14	Alla invandrare ska ha samma rösträtt till kommun- och regionfullmäktige	Socialdemokraterna	Motion 2013/14:K342	Rösträtt i lokala val	Stor
2013/14	Endast svenska medborgare skall ha rösträtt i allmänna val	Sverigedemokraterna	Motion 2013/14:K390	Medborgarskapskrav i lokala val	Stor
2013/14	Endast svenska medborgare skall ha rösträtt i allmänna val	Sverigedemokraterna	Motion 2013/14:K332	Dubbla medborgarskap	Stor
2013/14	Endast svenska medborgare skall ha rösträtt i allmänna val	Sverigedemokraterna	Motion 2013/14:Sf314	En ansvarsfull invandringpolitik	Liten
2013/14	Samma rösträtt för alla invandrare som gäller för EU-medborgare	Miljöpartiet	Motion 2013/14:K394	Politik för minskad främlingsfientlighet och rasism	Liten
2013/14	Endast svenska medborgare skall ha rösträtt i allmänna val	Sverigedemokraterna	Motion 2013/14:K365	Medborgarskapets betydelse	Stor
2013/14	Endast den som innehaft svenskt medborgarskap i minst tio år ska kunna vara valbar till riksdagen	Sverigedemokraterna	Motion 2013/14:K365	Medborgarskapets betydelse	Stor
2013/14	Sänkt rösträttsålder i samtliga val med en grundlig efterföljande analys	Socialdemokraterna	Motion 2013/14:K337	Sänkt rösträttsålder	Stor
2014/15	Rösträtt ska följa kalenderår	Socialdemokraterna	Motion 2014/15:940	Rösträtt	Stor
2014/15	Endast svenska medborgare skall ha rösträtt i allmänna val	Sverigedemokraterna	Motion 2014/15:1111	Medborgarskapskrav för rösträtt i lokala val	Stor

2014/15	Rösträtt ska följa kalenderår	Socialdemokraterna	Motion 2014/15:2753	Ändrad rösträttsålder	Stor
2014/15	Endast svenska medborgare skall ha rösträtt i allmänna val	Sverigedemokraterna	Motion 2014/15:2911	Medborgarskapets betydelse	Liten
2014/15	Endast den som innehaft svenskt medborgarskap i minst tio år ska kunna vara valbar till riksdagen	Sverigedemokraterna	Motion 2014/15:2911	Medborgarskapets betydelse	Liten
2014/15	Samma rösträtt för alla invandrare som gäller för EU-medborgare	Miljöpartiet	Motion 2014/15:1660	Vallagen	Stor
2014/15	Rösträtt ska följa kalenderår	Kristdemokraterna	Motion 2014/15:1558	Ändra rösträttsåldern	Stor
2014/15	Se över möjligheten att sänka rösträttsåldern till 16 år i samtliga val	Socialdemokraterna	Motion 2014/15:1746	Sänkt rösträttsålder	Stor
2015/16	Endast svenska medborgare skall ha rösträtt i allmänna val	Sverigedemokraterna	Motion 2015/16:2832	Medborgarskapskrav för rösträtt i lokala val	Stor
2015/16	Rösträtt ska följa kalenderår	Socialdemokraterna	Motion 2015/16:454	Rösträtt	Stor
2015/16	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 2015/16:52	Rösträttsfrågor	Stor
2015/16	Rösträtt ska följa kalenderår	Vänsterpartiet	Motion 2015/16:52	Rösträttsfrågor	Stor
2015/16	Samma rösträtt för alla invandrare som gäller för EU-medborgare	Miljöpartiet	Motion 2015/16:1148	En icke-diskriminerande vallag	Stor
2015/16	Ökade krav för svenskt medborgarskap	Sverigedemokraterna	Motion 2015/16:3111	Medborgarskapets betydelse	Stor
2015/16	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Miljöpartiet	Motion 2015/16:1150	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Stor
2016/17	Rösträtt ska följa kalenderår	Centerpartiet	Motion 2016/17:2990	Rösträtt under året man fyller 18 år	Stor
2016/17	Endast svenska medborgare skall ha	Sverigedemokraterna	Motion 2016/17:2343	Medborgarskapskrav för rösträtt i lokala val	Stor

	rösträtt i allmänna val				
2016/17	Försöksverksamhet med 16 år rösträttsålder till kommunfullmäktige	Liberalerna (tidigare Folkpartiet)	Motion 2016/17:61	Försöksverksamhet med rösträtt från 16 år i 2018 och 2022 års kommunalval	Stor
2016/17	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 2016/17:264	Rösträttsfrågor	Stor
2016/17	Rösträtt ska följa kalenderår	Vänsterpartiet	Motion 2016/17:264	Rösträttsfrågor	Stor
2016/17	Försöksverksamhet med 16 år rösträttsålder till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 2016/17:264	Rösträttsfrågor	Stor
2016/17	Rösträtt och valbarhet i allmänna val bör kopplas till medborgarskap	Moderaterna	Motion 2016/17:3324	Betydelsen av svenskt medborgarskap	Stor
2016/17	Ta bort EU-medborgares rösträtt till kommun- och regionfullmäktige	Sverigedemokraterna	Motion 2016/17:3734	med anledning av prop. 2016/17:171 En ny kommunallag	Liten
2016/17	Ökade krav för svenskt medborgarskap	Sverigedemokraterna	Motion 2016/17:2396	Medborgarskapets betydelse	Stor
2016/17	Likvärdiga kriterier för svenskt medborgarskap	Socialdemokraterna	Motion 2016/17:627	Likvärdiga regler för medborgarskap	Stor
2016/17	Alla invandrare ska ha samma rösträtt till kommun- och regionfullmäktige	Miljöpartiet	Motion 2016/17:1321	Vallagen	Stor
2016/17	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Miljöpartiet	Motion 2016/17:3318	Sänk rösträttsåldern till 16 år - ge de unga större inflytande	Stor
2017/18	Försöksverksamhet med 16 år rösträttsålder till kommunfullmäktige	Liberalerna (tidigare Folkpartiet)	Motion 2017/18:503	Försöksverksamhet med rösträtt från 16 år i 2022 års kommunalval	Stor
2017/18	Rösträtt och valbarhet i allmänna val bör kopplas till medborgarskap	Moderaterna	Motion 2017/18:2261	Rösträtt och valbarhet i allmänna val bör kopplas till medborgarskap	Stor
2017/18	Rösträtt ska följa kalenderår	Centerpartiet	Motion 2017/18:1859	Rösträtt under året man fyller 18 år	Stor
2017/18	Endast svenska medborgare ska vara	Sverigedemokraterna	Motion 2017/18:4161	med anledning av prop. 2017/18:100	Liten

	valbara som ledamöter till Sveriges riksdag			2018 års ekonomiska vårproposition	
2017/18	Rösträtt ska följa kalenderår	Kristdemokraterna	Motion 2017/18:2	Ändra rösträttsåldern	Stor
2017/18	Ökade krav för svenskt medborgarskap	Kristdemokraterna	Motion 2017/18:3428	Översyn av villkoren för svenskt medborgarskap	Liten
2017/18	Alla invandrare ska ha samma rösträtt till kommun- och regionfullmäktige	Miljöpartiet	Motion 2017/18:2116	Vallagen ska inte leda till diskriminering	Stor
2017/18	Ökade krav för svenskt medborgarskap	Sverigedemokraterna	Motion 2017/18:2036	Medborgarskapets betydelse och stärkt nationalkänsla	Liten
2017/18	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Miljöpartiet	Motion 2017/18:2117	Sänk rösträttsåldern till 16 år – ge de unga större inflytande	Stor
2018/19	Rösträtt till riksdag enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 2018/19:187	Utökad rösträtt	Stor
2018/19	Rösträtt ska följa kalenderår	Vänsterpartiet	Motion 2018/19:187	Utökad rösträtt	Stor
2018/19	Försöksverksamhet med 16 år rösträttsålder till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 2018/19:187	Utökad rösträtt	Stor
2018/19	Rösträtt och valbarhet i allmänna val bör kopplas till medborgarskap	Moderaterna	Motion 2018/19:1820	Rösträtt och valbarhet i allmänna val bör kopplas till medborgarskap	Stor
2018/19	Försöksverksamhet med 16 år rösträttsålder till kommunfullmäktige	Liberalerna (tidigare Folkpartiet)	Motion 2018/19:525	Försöksverksamhet med rösträtt från 16 år i 2026 års kommunalval	Stor
2018/19	Rösträtt ska följa kalenderår	Centerpartiet	Motion 2018/19:2531	Rösträtt under året man fyller 18 år	Stor
2018/19	Sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till kommunfullmäktige	Centerpartiet	Motion 2018/19:2351	16-årsgräns för kommunalval	Stor
2018/19	Ta bort EU-medborgares rösträtt till kommun- och regionfullmäktige	Sverigedemokraterna	Motion 2018/19:125	Vissa kommunalrättsliga frågor	Stor
2018/19	Ökade krav för svenskt medborgarskap	Kristdemokraterna	Motion 2018/19:1752	Uppvärdera medborgarskapet	Liten

2019/20	Rösträtt ska följa kalenderår	Socialdemokraterna	Motion 2019/20:1385	Rösträtt under det år en blir röstberättigad	Stor
2019/20	Försöksverksamhet med 16 år rösträttsålder till kommunfullmäktige	Liberalerna (tidigare Folkpartiet)	Motion 2019/20:1916	Försöksverksamhet med rösträtt från 16 år i 2026 års kommunalval	Stor
2019/20	Rösträtt ska följa kalenderår	Centerpartiet	Motion 2019/20:2546	Rösträtt under året man fyller 18 år	Stor
2019/20	Ta bort EU-medborgares rösträtt till kommun- och regionfullmäktige	Sverigedemokraterna	Motion 2019/20:547	Några kommunala frågor	Stor
2019/20	Sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till kommunfullmäktige	Centerpartiet	Motion 2019/20:1766	16-årsgräns för kommunval	Stor
2019/20	Ökade krav för svenskt medborgarskap	Kristdemokraterna	Motion 2019/20:132	Översyn av villkoren för svenskt medborgarskap	Liten
2019/20	Rösträtt och valbarhet i allmänna val bör kopplas till medborgarskap	Sverigedemokraterna	Motion 2019/20:546	Valfrågor	Liten
2020/21	Rösträtt och valbarhet i allmänna val bör kopplas till medborgarskap	Moderaterna	Motion 2020/21:3375	Rösträtt och valbarhet i allmänna val bör kopplas till medborgarskap	Stor
2020/21	Rösträtt ska följa kalenderår	Centerpartiet	Motion 2020/21:290	Rösträtt under året man fyller 18 år	Stor
2020/21	Försöksverksamhet med 16 år rösträttsålder till kommunfullmäktige	Liberalerna (tidigare Folkpartiet)	Motion 2020/21:1515	Försöksverksamhet med rösträtt från 16 år i 2026 års kommunalval	Stor
2020/21	Försöksverksamhet med 16 år rösträttsålder till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 2020/21:3932	med anledning av skr. 2020/21:105 Ungdomspolitisk skrivelse	Liten
2020/21	Rösträtt ska följa kalenderår	Vänsterpartiet	Motion 2020/21:3932	med anledning av skr. 2020/21:105 Ungdomspolitisk skrivelse	Liten
2020/21	Ökade krav för svenskt medborgarskap	Sverigedemokraterna	Motion 2020/21:4033	med anledning av prop. 2020/21:100 2021 års ekonomiska vårproposition	Liten
2020/21	Ta bort EU-medborgares rösträtt till kommun- och regionfullmäktige	Sverigedemokraterna	Motion 2020/21:685	Några kommunala frågor	Liten

2020/21	Rösträtt och valbarhet i allmänna val bör kopplas till medborgarskap	Sverigedemokraterna	Motion 2020/21:687	Några valfrågor	Liten
2020/21	Ökade krav för svenskt medborgarskap	Kristdemokraterna	Motion 2020/21:3405	Integration och samhällsgemenskap	Liten
2021/22	Rösträtt ska följa kalenderår	Centerpartiet	Motion 2021/22:3533	Rösträtt under året man fyller 18 år	Stor
2021/22	Rösträtt i samtliga val enligt samma kriterier som till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 2021/22:459	Utökad rösträtt	Stor
2021/22	Rösträtt ska följa kalenderår	Vänsterpartiet	Motion 2021/22:459	Utökad rösträtt	Stor
2021/22	Försöksverksamhet med 16 år rösträttsålder till kommunfullmäktige	Vänsterpartiet	Motion 2021/22:459	Utökad rösträtt	Stor
2021/22	Rösträtt och valbarhet i allmänna val bör kopplas till medborgarskap	Moderaterna	Motion 2021/22:1454	Rösträtt och valbarhet i allmänna val bör kopplas till medborgarskap	Stor
2021/22	Sänkt rösträttsålder	Miljöpartiet	Motion 2021/22:3405	Sänkt rösträttsålder	Stor
2021/22	Möjliggöra sänkt rösträttsålder i kommunala och regionala val för de kommuner och regioner som vill	Miljöpartiet	Motion 2021/22:3405	Sänkt rösträttsålder	Stor
2021/22	Rösträtt ska följa kalenderår	Miljöpartiet	Motion 2021/22:3405	Sänkt rösträttsålder	Stor
2021/22	Ökade krav för svenskt medborgarskap	Sverigedemokraterna	Motion 2021/22:3938	Nu är det dags för Sverige – Sverigedemokraternas förslag till statsbudget 2022	Liten
2021/22	Försöksverksamhet med 16 år rösträttsålder till kommunfullmäktige	Miljöpartiet	Motion 2021/22:4102	10 förslag för en starkare demokrati	Liten
2021/22	Sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till kommunfullmäktige	Centerpartiet	Motion 2021/22:793	Fira demokratin 100 år – 16-årsgräns för kommunval	Stor
2021/22	Ökade krav för svenskt medborgarskap	Sverigedemokraterna	Motion 2021/22:2379	Bosättningsbaserade förmåner och medborgarskap	Liten

2021/22	Endast svenska medborgare ska vara valbara som ledamöter till Sveriges riksdag	Kristdemokraterna	Motion 2021/22:3168	Inget medborgarskap vid brottslighet	Liten
2021/22	Ökade krav för svenskt medborgarskap	Kristdemokraterna	Motion 2021/22:2979	Uppvärdera medborgarskapet	Liten
2022/23	Rösträtt och valbarhet i allmänna val bör kopplas till medborgarskap	Moderaterna	Motion 2022/23:2116	Rösträtt och valbarhet i allmänna val bör kopplas till medborgarskap	Stor
2022/23	Sänkt rösträttsålder till 16 år	Miljöpartiet	Motion 2022/23:181	Stärk demokratin och de mänskliga rättigheterna	Liten
2022/23	Försöksverksamhet med 16 år rösträttsålder till kommunfullmäktige	Miljöpartiet	Motion 2022/23:181	Stärk demokratin och de mänskliga rättigheterna	Liten
2022/23	Geografisk representation	Socialdemokraterna	Motion 2022/23:1357	Förtydligande av vallagen	Stor
2022/23	Sänkt rösträttsålder till 16 år, försöksverksamhet i kommuner	Miljöpartiet	Motion 2022/23:2173	Utgiftsområde 1 Rikets styrelse	Liten

Bilaga 2 – Motioner från sökordet ”valbarhet” i riksdagens motionsinsamling

År	Ärende	Parti	Diarienummer	Rubrik	Stor/liten del av motionen
1993/94	Behålla förtroendeuppdrag vid utflyttning	Centerpartiet	Motion 1993/94:K618	Högskolestuderandes möjligheter att engagera sig kommunpolitiskt	Stor
1994/95	Valbarhet utifrån folkbokföring	Kristdemokraterna	1994/95:K224	Europapolitiken	Liten
1996/97	Valbarhet utifrån folkbokföring	Kristdemokraterna	1996/97:U515	Europapolitiken	Liten
1997/98	Behålla förtroendeuppdrag vid utflyttning	Moderaterna	Motion 1997/98:Sk901	Högskolestuderandes valbarhet till kommunala förtroendeuppdrag	Stor
1999/2000	Valbarhet till kommunala nämnder/styrelser för inflyttade	Kristdemokraterna	1999/2000:K319	Valbarhet för val till kommunala styrelser/nämnder	Stor
2003/04	Behålla förtroendeuppdrag vid utflyttning	Centerpartiet	Motion 2003/04:K231	Studerandes möjlighet till valbarhet på tidigare mantalsskrivningsort	Stor
2004/05	Behålla förtroendeuppdrag vid utflyttning	Centerpartiet	Motion 2004/05:K201	Studerandes valbarhet till politiska uppdrag	Stor
2005/06	Behålla förtroendeuppdrag vid utflyttning.	Centerpartiet	Motion 2005/06:K230	Studerandes valbarhet till politiska uppdrag	Stor
2007/08	Nominerad till riksdag i ett valdistrikt ska även vara valbar i hela landet	Moderaterna	Motion 2007/08:K307	Ökat inslag av personval till riksdagen	Liten
2011/12	Endast svenska medborgare ska vara valbara som ledamöter till Sveriges riksdag	Sverigedemokraterna	Motion 2011/12:K374	Ändring av vallagen	Stor
2012/13	Endast svenska medborgare ska vara valbara som ledamöter till Sveriges riksdag	Sverigedemokraterna	Motion 2012/13:K353	Ändring av vallagen	Stor
2013/14	Endast svenska medborgare ska vara valbara som	Sverigedemokraterna	Motion 2013/14:K307	Ändring i vallagen	Stor

	ledamöter till Sveriges riksdag				
2016/17	Höjda krav för ledamöter i riksdagen	Sverigedemokraterna	Motion 2016/17:691	Krav för kandidatur till riksdagen	Stor
2017/18	Endast svenska medborgare ska vara valbara som ledamöter till Sveriges riksdag	Sverigedemokraterna	Motion 2017/18:560	Enbart svenska medborgare som kandidater till riksdagen	Stor
2017/18	Höjda krav för ledamöter i riksdagen	Sverigedemokraterna	Motion 2017/18:559	Ställ höga krav på kandidat till riksdagen	Stor
2022/23	Starkare geografisk representation i Sveriges riksdag	Socialdemokraterna	Motion 2022/23:1041	Åtgärder för en starkare geografisk representation i riksdagen	Stor